Suomen Turku

ÅBO, VÅR STAD
N:o 4 — 1977
Irtonumero 5:-

TURUN PÄIVÄN TOIMIKUNTA 1977
KIITTÄÄ

kaikkia niitä eläkeläis- ja muita järjestöjä samoinkuin yksityishenkilöitä, jotka antoivat merkittävän panoksensa päättymässä olevan vuoden Turun päivän toteuttamisessa ja toivottaa kaikille

HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSEKÄSTÄ VUOTTA 1978

Turun päivän toimikunta 1977

ROMANTIIKKAA

Viimeisimmät muotivillitykset kukkaiskuviot ja muut fantasiat ovat valloillaan Roomassa ja Pariisissa.

Nyt on tämä romanttinen muodikkuus kantautunut myös Sinun ulottuvillesi.

Voit myös koota muodikkaan asukokonaisuuden puseroista, hameista, samettihousuista jne.

Tule toteamaan muodin ilme.

PS. Juhlamieli alkaa uusista vaatteista.

Avoinna
ma—pe 9—19
ti—to 9—18
la 9—14

MUOTITALO Ra-Ke
Kauppiaskatu 9
TURKU

Tee meillä selvä
Kättä päälle
-sopimus.
Saavutat helpommin
tavoitteesi.

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

Anna lahjaksi ase
kirjoittajan käteen.

PARKER

KANSALLINEN
KIRJAKAUPPA
KANSAINVÄLISET VALIKOIMAT
Linnankatu 16 Hämeenkatu 7 Puh. 29 451

Perinteistä meijeritoimintaa

60 vuotta

Joulutervehdys turkulaisille!

Kulmalan Maito- ja
Meijeriliike

Autistenaukio 8, 20300 Turku 30
Puhelin 336 151

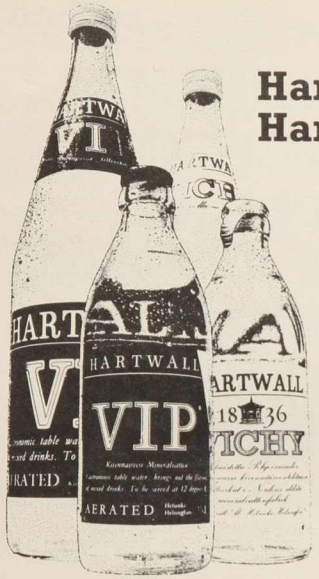

Harkitsevalle Hartwall

Vuokrapeitteet saa
Turun vapaavarastosta

Turun Vapaavarasto Oy
20100 Turku 10

Suomen Turku
ÅBO, VÅR STAD

N:o 4 – 1977

Julkaisija – Utgivare:
Turku-seura, Åbo samfundet r.y.

Urpo Levo

Kenraaliluutnantti
URPO LEVO:

"ITSENÄINEN SUOMI — YHTEINEN ASIAMME"

KOTISEUTUTUTKIMUS ja sen tulosten tunnetuksi tekeminen palvelee monin tavoin patrioottisia kiinnekohtiamme. Tunnettuahan on, että meille ihmisille muodostuu läheisemmäksi kaikki sellainen aatteellinen tai muu elämäämme liittyvä toiminta, jolle voimme antaa havainnollisen muodon. Käsitys elävöittyy ja tietämys syvenee kun asioita pohdittaessa voidaan viitata tai verrata tiettyyn tapahtumaan, alueeseen, rakennukseen tai esineeseen, joka liittyy aiheeseen. Menneitten polvien työn ja ajattelun esittely hahmoittuu elävämmäksi kun edessä on nähtävissä uurastusten tulos, joka jo pelkällä olemassaolollaan antaa kuvan sen aikaansaamiseen vaadituista taidollisista ja tiedollisista ominaisuuksista. Perehtyminen eri aikojen vaikuttajayksilöiden ajatuksiin antaa samalla tavoin mahdollisuuden tutustua vallinneeseen ajatteluun ja siinä tapahtuneeseen kehitykseen. Käyttökelpoista on ainehisto tietysti myöskin silloin kun omasta ajasta luodaan kuvaa seuraaville polville. Ihminen muodostaa omakohtaisen näkemyksensä omakohtaisten kokemuksiensa perusteella ja tästä näkemyksestä muodostuu aina erittäin henkilökohtainen. Osan ajattelutavastamme omaksumme toisilta — usein sellaisenaan — ja tähän osaan pystytään vaikuttamaan, ehkä osittain muuttamaankin, mutta suuri osa perusnäkemyksestämme kehittyy yksilöllisesti omien havaintojemme perusteella siinä määrin henkilökohtaiseksi että siihen ei juuri toisilla ole vaikutusmahdollisuuksia. Ainekset tähän elävät ympäristössämme ja siitä sen ajatteluumme imemme. Usein tietämättämmekin.

MINULLA oli tilaisuus, runsaat viisitoista vuotta sitten käydä mielenkiintoinen keskustelu erään amerikansuomalaisen rouvan kanssa, joka oli siirtynyt uuteen kotimaahansa vuonna 1912 Turun kautta. Hän oli alkujaan pohjoispohjalaisia ja viipynyt täällä menomatkallaan parisen viikkoa laivaa

odotellen. Hän tunsi ilmeistä tarvetta osoittaa menestystään uudessa maassa ja varmasti myös kätkeä sydämessään yhä selvästi eläneen haikeuden. "Ja sitten kuulkaa, siitä Turusta. Sen kaupungin tunnen erittäin hyvin, kun tulin aikanani sitä kautta. Muutama komia kivitalo kylläkin, mutta koko kaupungissa vain yksi hissi, ei radioita kenelläkään, jääkaapeista ei tietoakaan, muutaman automobiilin näin, mutta en ainuttakaan bussia, hevonen taisi vetää raitovaunua. Mitenkähän senkin kaupungin on käynyt. Joko siellä sähköllä valaistaan, sen minä ymmärrän hyvin ettei tietenkään televisioita ole, ja sen olen kuullutkin, mitenkäs on sitten tuo lämmityspuoli, ovatkohan jo polttaneet vähäiset metsänsä halkoina."

MINÄ yritin pistellä väliin, että tämä sattui aika mukavasti, sen kaupungin tunnen kokolailla hyvin ja tiedän varmasti että keskuslämmitys on useimmissa taloissa, radio on soinut jo kauan, perheissä on kyllä jääkaapit ja varsin monilla myös televisio. "Kuulkaa nuori mies" tuli vastaus "kyllä semmosen kaupungin oppii sentään parissa viikossa tuntemaan, niinkuin minä tein. Älkää minulle tulko puhumaan aivan mahdottomia. Eihän se voi olla samanlainen kun tämä meidänkin kaupunkimme on. Että jääkaapit, radiot, televisiot ei voi olla totta". Ei siinä mikään auttanut, hänellä oli henkilökohtainen kuva tästä kaupungista, eikä siinä kuvassa ollut kehitykselle tilaa. Ehkäpä tämä rouva on myöhemmin täällä käynytkin ja hänelle on syntynyt kotikaupungistamme uusi ajankohtainen kuva. Jos hän täällä on käynyt, hartaasti toivon, että hän ei olisi pysähtynyt kauppatorilla.

TÄMÄ vuosi on Itsenäisyytemme juhlavuosi. Ajatuksemme kulkevat varmaankin moniakin eri teitä menneisiin vaiheisiin, arvioivat nykyisiä olojamme ja tutkailevat tulevia. Jokaisella meistä on henkilökohtaisia kokemuksia ja yksilöllinen näkemys, jonka perusteella sijoittelemme elämässämme vaikuttaneet asiat ja asenteet keskinäiseen järjestykseensä. Näiden omien ja omaksumiemme arviointiperusteiden mukaan me myös järjestämme menneet 60 vuotta paikoilleen. Onnenhetket ja murheet, ylpeydenaiheet ja pettymykset saavat kukin oman paikkansa. Muistot elävät ja tulevat läheisiksi ympäristössämme ja niissä ihmisissä, jotka ovat meille paljon merkinneet. Tuttu tie, lapsuuden leikkipaikka, rippikirkko, koulu, entiset työ- ja toimipaikat ovat kaikki osia meistä ja meidän elämästämme. Niiden välityksellä kiinnittyvät juuremme kotiseutumme maaperään ja sitä kautta kiinnitymme omaan maahamme, jonka "ystävälliset äidinkasvot näin ijäksi painuvat sydämiimme" varsin todellisella tavalla. Sitä kautta tunnemme olevamme osa tätä maata ja tätä kansaa. Sitä kautta saamme myös oman paikkamme ja oman osuutemme kansamme toimissa. Sitä kautta tuntuu myös huoli Isänmaamme turvallisuudesta ja sen tulevaisuudesta henkilökohtaisestikin kouriintuntuvalta. Näin tuleekin olla. Kiinnekohta on välttämätön. Se auttaa meitä tuntemaan samalla tavoin kuin muutkin tuntevat. Se auttaa meitä ymmärtämään sekä sisäisiä että ulkoisia kysymyksiä ja arvioimaan niiden merkitystä suurin piirtein samalla tavoin kuin muutkin tekevät koska lähtökohta, mittapuu, on yhteinen.

JUHLAVUOTEMME tunnus "Itsenäinen Suomi — yhteinen asiamme" on tämänlaatuisen ajattelun kaunis ilmaisu. □

Elävä sana

SISIMMÄSSÄMME elää kaipaus, jota emme ehkä osaa lähemmin eritellä ja joka usein peittyy muun, mielestämme sillä hetkellä tärkeämmän alle. Tämä sisäinen halu kohdistuu johonkin muuhun, kuin siihen, mikä on tavallista ja käytännöllistä ja arkipäiväistä. Se suuntautuu sellaiseen, mitä ei voi mitata rahassa tai muilla mitoilla. Elämässä on suuria kysymyksiä, jotka voidaan ainakin osaksi torjua tai unohtaa. Ne eivät kuitenkaan poistu näin tekemällä. Mistä ihminen lopulta elää? Mitä varten tämä kaikki on? Mitä on sitten, kun kohtaamme kuoleman?

JOULUKERTOMUKSESSA, -virsissä ja -lauluissa, monissa kauniissa joulutavoissa — siinäkin että sytytämme kynttilät omaistemme haudoilla — nämä elämän perimmäiset kysymykset koskettavat meitä ja tajuamme olevamme jollain lailla sidotut. Onhan totta, että meitä ympäröivä henkinen ilmasto on ollut epäsuopea uskonnolliselle kysymyksenasettelulle. Mutta joulun saapuessa useimmat kuitenkin ovat paljon epävarmempia kuin muulloin, jos heidän olisi puolustettava uskonnollisesti katsoen kielteistä kantaa. Joulu sellaisenaan puhuu monen ihmisen sydämelle. Paimenet ja enkelit, seimi ja lapsi — tämä kaikki puhuttelee ihmistä ja antaa ainakin aavistuksen uskonnollisen kysymyksen todellisuudesta. Joululla on tässä suhteessa merkillinen vaikutusvoima. Meille ei nyt puhuta Jumalan maailmasta

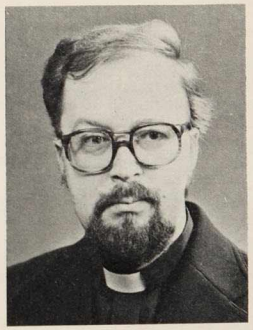

Esko Thurén

käsittein, jotka ihmisen olisi yritettävä omaksua ja hyväksyä, vaan me saamme katsella itse, mitä on tapahtunut. Joulun meille tuoma anti ei riipu kyvystämme sulattaa yhteen keskenään vaikeasti yhteen soveltuvia asioita, sellaisia kuin miksi hyvyys usein jää tappiolle ja pahuus näyttää anastavan voiton. Miksi toinen onnistuu ja toinen epäonnistuu, miksi toisten joulu on yltäkyllläinen, kun taas toiset ovat vailla turvaa ja rauhaa, toisia ympäröi ihmisten ystävyys ja hyvä tahto, kun taas toiset kokevat muiden läsnäolon itselleen uhaksi.

NÄMÄ ja monet muut ovat asioita, joiden tajuaminen osaksi Jumalan hallitsemaa maailmaa tuottaa meille lähes ylivoimaisia vaikeuksia. Mutta joulun sanoma jättää tämän vaivalloisen ja loputtoman pohdiskelun. Me saamme katsella ja kuunnella, ihmetellä ja ihastella, vaikka niin monet kysymykset jäävätkin avoimiksi ja ilman vastausta.

TÄTÄ tarkoittavat Johanneksen jouluevankeliumin sanat "me katselimme hänen kirkkauttaan". Sinun saattaa olla vaikea sulattaa ehjäksi kokonaisuudeksi sitä, mitä itse olet kokenut ja kenties on vielä hankalampaa tajuta, mitä tekemistä Jumalalla on omassa elämässä saati sitten ihmisten ja yhteiskuntaryhmien ja kansojen ja eri rotujen kamppailussa omasta olemassaolostaan. Uskova ihminen ei osaakaan selittää kaikkea, mutta kaiken keskellä — kaiken epävarmuuden ja ristiriidan ja tarkoituksettomuuden keskellä hän katselee sitä, mikä on "täynnä armoa ja täynnä totuutta". Me saamme katsella Hänen kirkkauttaan, ei vain jouluna vaan jatkuvasti. Tämä on mahdollista, koska "sana tuli lihaksi ja asui meidän keskellämme". □

ESKO THURÉN

Turku-seura juhli 20-vuotistaivaltaan

Laajat piirit antoivat tunnustuksen seuran työlle

Turku-seuran 20-vuotisjuhlatapahtumaa sävytti aito kotiseututyötä arvostava ilmapiiri. Tämä oli todettavissa tervehdysten vastaanottotilaisuudessa Turku-seuran aloitteesta perustetussa Wäinö Aaltosen museossa sekä illalla Turun konserttitalossa järjestetyssä 20-vuotisjuhlassa, jossa mm. julkistettiin seuran uudet kunniajäsenet sekä jaettiin Kotiseutuliiton plaketit, rintamerkit ja viirit.

Yli sata tervehdystä ja niiden mukana tulleet arvokkaat raha- ym. lahjat ovat vakuuttava osoitus seuran työlle annetusta laajasta tunnustuksesta. Toisaalta nyt saatu tunnustus velvoittaa seuraa tehostamaan työtään, jotta turkulaiset nykyistä runsaammin saataisiin liittymään seuran jäseniksi ja osallistumaan kotikaupunkimme Suomen Turun parhaaksi suoritettavaan työhön.

ARVOKAS OHJELMA KONSERTTITALON JUHLASSA

Juhlava tunnelma vallitsi konserttitalon juhlasalissa, joka oli Suomen lipuin ja kukin koristettu. Avara juhlasali oli miltei täynnä seuran jäseniä ja ystäviä, kutsuvieraita, kaupungin ja eri järjestöjen edustajia.

Turun kaupunginorkesterin esitettyä Pertti Pekkasen johdolla Aarre Merikannon Intrada ja Ilmari Hannikaisen Talkootanssit, seuran puheenjohtaja, arkkitehti Olli Kestilä käsitteli avauspuheessaan kotiseututyön merkitystä.

Juhlapuhujana oli Museoviraston ylijohtaja, fil. tri C. J. Gardberg, jonka aiheena olivat ajankohtaiset näkymät rakennus-suojelussa. Puhe julkaistaan kokonaisuudessaan toisaalla lehdessämme.

Turku-seuran toiminnanjohtaja, asessori Ilmari Rinne esitti otteita kirjoittamastaan seuran 20-vuotishistoriikista. Esityksen taustakuvina heijastettiin takaseinälle kaikkien tähän asti ilmestyneitten Suomen Turun kansilehdet. Kaksi lausujaa avusti esittämällä luettelon seuran lukuisista aloitteista. Laajasta historiikista julkaistiin lyhennelmä Suomen Turun numerossa 3/1977.

Juhlan muu ohjelma käsitti voimistelu-, tanhu-, lausunta- ja kuoroesityksiä. Turun Naisvoimistelijat esittivät Elsa Karastin johdolla keilavoimistelua ja Kesäillan valssin. Turun Kansantanssin Ystävät olivat luoneet uusia muotoja perinteisiin kansantanhuihin, joiden koreografiasta ja ohjauksesta vastasi Matti Jussila. Turun Lausuntakerho oli koonnut ja harjoitellut Irja Lappalaisen ja Leena Riihimäen johdolla juhlaan erinomaisen hyvin sopineen ohjelman. Lyhyehköt, nopeasti toisiaan seuranneet Turku-aiheiset runonäkymät patsaista, kirkoista, Aurajoesta, Turun linnasta ym. antoivat veitikkamaisen katsauksen Turku-miljööstä.

● Turun Lausuntakerhon jäsenet esittivät Leena Riihimäen johdolla veikeän ja onnistuneen Turku-kronikan runoina. — Kuva: Keijo Hakanen.

Ohjelman lomassa matkailujohtaja Lars-Åke Skager toi tervehdyksen Turun ystävyyskaupungista Göteborgista.

Mahtavan ja vaikuttavan loppuhuipentuman hyväohjelmalliselle Turku-seuran 20-vuotisjuhlalle antoi Mieskuoro Laulun Ystävät. Kuoro esitti Esko Solasaaren johdolla Selim Palmgrenin "Venelaulu", "Merenkulkijan kaipaus" ja "Hiidenorjien laulu". Kuoron tukemana yleisö yhtyi juhlan päätökseksi laulettuun Varsinais-suomalaisten lauluun.

KOLME UUTTA KUNNIAJÄSENTÄ

Turku-seuran yleisessä kokouksessa 28. 9. 1977 hyväksyttiin hallituksen ehdotus kolmen uuden kunniajäsenen kutsumisesta seuralle. Samoin hyväksyttiin hallituksen ehdotus, että kunniajäseniksi kutsutaan hovioikeudenneuvos Olavi Santalahti, varatuomari Uuti Palaja ja kauppias Viljo Vanne.

● Turku-seuran uudet kunniajäsenet Viljo Vanne, Olavi Santalahti ja Uuti Palaja ovat vastaanottaneet kunniajäsenkirjansa. Jakajina seuran puheenjohtaja Olli Kestilä ja toiminnanjohtaja Ilmari Rinne. — Kuva: Keijo Hakanen.

Seuran päätös julkistettiin 20-vuotisjuhlassa. Kunniajäsenille puhui seuran puheenjohtaja, arkkitehti Olli Kestilä, joka yhdessä toiminnanjohtaja, asessori Ilmari Rinteen kanssa ojensi kunniajäsenille pergamentille tekstatun aistikkaan kunniajäsenkirjan nahkakansissa. Kunniajäsenten kiitoksen toi julki Olavi Santalahti.

Uusien kunniajäsenten toiminnasta tietoja toisaalla lehdessämme.

KOTISEUTULIITON TUNNUSTUKSIA

Suomen Kotiseutuliiton tervehdyksen juhlivalle seuralle toi liiton toiminnanjohtaja Markku Tanner. (Tervehdys julkaistu toisaalla lehdessämme). Puheensa jälkeen toiminnanjohtaja Tanner jakoi liiton pronssiset tunnustusplaketit Turku-seuran jäsenille Paavo Suomiselle, Helmi Lehtoselle, Reino Leimulle, Toivo Korpelalle, Armas O. Jokiselle ja Helmi Silvola-Manérukselle sekä liiton hopeisen rintamerkin Eero Numerlalle, Irma Jylhälle, Lahja Salvianderille ja Tytti Lindströmille.

Kotiseutuliiton viirin saivat Toivo T. Rinne, Olli Kestilä, Eino Lehtinen, C. J. Gardberg ja Ilmari Rinne.

Eräille Turku-seuran jäsenille on anottu myös Kotiseutuliiton ansiomerkki, jonka jako suoritetaan liiton valtakunnallisten kotiseutupäivien yhteydessä. Lukuisille seuran ansioituneille jäsenille on suunnitteilla jakaa seuran oma viiri, jonka valmistus on vielä suunnitteluvaiheessa.

Kakskerta-seura: Eila Karanko ja Raimo Narjus. — Kuva: Urho Tuomialho.

Paattisten-seura: Kalle Kaituri ja Taito Jussila — Kuva: Urho Tuomialho.

YLI SATA TERVEHDYSTÄ JA RUNSAASTI LAHJOJA

Wäinö Aaltosen museon näyttelyhallin korokkeella Turku-seuran puheenjohtajisto, arkkitehti Olli Kestilä, prof. Erkki Asp ja intendentti Erik Bergh sekä seuran toiminnanjohtaja, asessori Ilmari Rinne olivat tervehdysten vastaanottajina. Seuran hallituksen ja naisjaoston jäseniä toimi isäntinä kahvitarjoilun yhteydessä.

Tervehdysten määrä ylitti sadan ja lisäksi seura sai vastaanottaa rahalahjoituksia, kukkia, viirejä, kirjallisuutta, lahjaesineitä ja sähkeitä.

Tervehdyksen esittivät mm.: Turun kaupunki: kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi, Turun kaupungin museolautakunta:

Matkailulautakunta: Irmeli Torssonen ja Bo Grönholm. — Kuva: Urho Tuomialho.

Haakon Wainio ja Knut Drake, Turun kaupungin matkailulautakunta: Bo Grönholm ja Irmeli Torssonen, Turun kaupungin koululautakunta: Pentti Lahti, Turun Säästöpankki, Turun Suomalainen Säästöpankki ja Turun Työväen Säästöpankki, yhteistervehdys pankinjohtaja Sven-Erik Relantin puhuessa, Turun Seudun Osuuspankki: Pauli Komi ja Aarno Kavanti, Varsinais-Suomen Maakuntaliitto: Perttu Koillinen ja Veikko Laakso, Lounais-Suomen Seutukaavaliitto: Raimo Narjus ja Pentti Lahti, Kesko Oy: Pauli Saarinen, Turun Osuuskauppa: Ilmari Sipilä ja Pentti Karjula, Turun Suomalainen Yliopistoseura: Eero Numerla, Wäinö Aaltosen museo: Osmo Järvi ja Margareta Jokinen, Åbo Akademi: B. Qvist, Turun Opaskerho: Saara Korhonen, Västkustens Turisttrafikförbund (Göteborg): Lars-Åke Skager ja Siv Falk sekä Turun poliisilaitos: Juhani Salonen.

Lisäksi tervehdyksensä esittivät seuraavien kotiseutuseurojen edustajat: Helsinki-seura, Raisio-seura, Vallis-Gratiae-yhdistys, Kakskerta-seura, Suikkila-seura, Paattisten seura ja Hämeenlinna-seura. Henkilökohtaisen onnittelunsa esittivät mm. Sylvi Siltanen, C. J. Gardberg, Ester ja Mauno Vanhalinna, Hans Othman, Helmi Lehtonen, Allan Koskimies ym. Sähkeellä onnittelivat mm.: KOP, SYP, Runosmäkiseura, Torppariyhdistys, Turkulainen (Kallio ja Linkosaari) sekä Aija ja Väinö Leino. □

TURUN Kauppakorkeakouluseura ry:n Turun kaupungille lahjoittama muistolaatta paljastettiin torstaina 17. 11. 1977 Aurakatu 11:ssa sijaitsevan kiinteistön seinälle. Kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa mainitussa kiinteistössä ja toimi siellä vv. 1950—1958. Muistolaatan vastaanotti kaupunginjohtaja Väinö J. Leino.

Turku-seuran uudet kunniajäsenet

SANTALAHTI, Matti Olavi, synt. 1909 Turussa, hovioikeudenneuvos. Turku-seuran perustajajäsen ja perustamiseen johtaneiden aloitteiden tekijä. Seuran hallituksen jäsen 1957—76.

Seuran hallituksessa Santalahti on tehnyt lukuisia aloitteita, joista mainittakoon aloitteet Turun messujen järjestämisestä ja Wäinö Aaltosen museon perustamisesta Turkuun. Molemmat aloitteet on seuran esityksestä saatu myönteiseen ratkaisuun. Santalahti oli Turun kaupunginvaltuuston jäsen 1946—68, viimeksi kaupunginvaltuuston II varapuheenjohtajana ja kaupunginhallituksen jäsen 1948—68. Näissä luottamustoimissa hän vaikutti voimakkaalla panoksellaan kotikaupunkinsa Turun kehitykseen. Vaikka Santalahti luopui seuran hallituksen jäsenyydestä v. 1977 hän on edelleen seuran sivistysjaoston aktiivisesti toimiva jäsen.

PALAJA, Uuti Alarik, synt. 1912 Turussa, varatuomari. Turku-seuran perustajajäsen ja perustamiseen johtaneiden aloitteiden tekijä. Seuran hallituksen jäsen 1957—67.

Palaja on vuosien varrella tehnyt useita aloitteita seurassa sekä tuonut esitelmissään ja kirjoituksissaan esille keskiaikaisen Turun kaupunkikuvan säilyttämisen ja vanhan Raatihuoneen alkuperäiseen asuunsa restaurointin tärkeyden. Apulaiskaupunginjohtajana hän kaupunginjohdon näkökulmasta valotti useita kunnallisia kysymyksiä lehtemme Suomen Turun palstoilla ja esitelmillään seuran kokouksissa. Näitä olivat mm. kaupungin yleiskaavaan liittyvät kysymykset. Apulaiskaupunginjohtajana ja sitä ennen maistraatin sihteerinä toimiessaan hän suhtautui myönteisesti Turku-seuran esityksiin.

VANNE, Kaarlo Viljo, synt. 1907 Turussa, kauppias. Yksi niistä, jotka Santalahden ja Palajan kanssa olivat perustamassa Turku-seuraa ja tekemässä aloitteita seuran perustamiseksi. Seuran hallituksen jäsen perustamisesta alkaen.

Seuran hallituksen jäsenenä tehnyt monia aloitteita kaupunkimme kulttuuri- ja kauneusarvojen säilyttämiseksi. Seuran retkeilyjaoston puheenjohtajana Vanne toimi 1959—74 ja tässä ominaisuudessa suunnitteli ja johti seuran vuosittaiset kulttuuriopintoretket. Turku-seuran aloitteesta järjestetyt Turun päivät ovat Vanteen ehdottamia ja hän on alusta alkaen ollut tämän kotiseutupäivän järjestelystä huolehtivan toimikunnan jäsen kaupunginhallituksen nimeämänä. Kuuluessaan monien vuosien ajan Turun kaupunginvaltuustoon ja kaupunginhallitukseen Vanne työskenteli näissä elimissä monin tavoin Turun hyväksi. Hänen aloitteestaan mm. perustettiin kaupungin matkailutoimet, joiden kehittämisessä hän on ollut mukana 40 vuoden ajan joko matkailulautakunnan jäsenenä, puheenjohtajana tai vt. matkailuasiamiehenä. □

Vallis-Gratiae-yhdistys: Pentti Takala ja Helena Punnonen. — Kuva: Urho Tuomialho.

"Minun Turkuni" -piirustuskilpailu lapsille

■ Turku-seuran 20-vuotistoiminnan ja seuran kotiseutuajatuksen tunnetuksitekemiseksi toimeenpantiin Turun kansakoulujen alaluokilla piirustuskilpailu. Opettajat valikoivat luokiltaan parhaat työt ja lopullisen arvostelun suorittivat opettajat Toini Grönqvist ja Sisko Tuominen.

Kärkipäähän nimettiin seuraavat 25 työtä: 1) Saimi Teräntö Uittamon koulu, 2) Keijo Lehtola Puolala, 3) Pekka Liesivuori Puolala, 4) Pia Virtanen Pääskyvuoren koulu, 5) Ari Mäkilä Pääskyvuori, 6) Hanna Ikäheimo Hepokulta, 7) Irmeli Renvall Uittamo, 8) Risto Kiikko Pääskyvuori, 9) Kai Sibakov Nunnavuori, 10) Susanna Marin Nunnavuori, 11) Timo Roininen Puolala, 12) Minna Lintunen Puolala, 13) Kirsi Karhu Pansion koulu, 14) Jari Heinonen Vähä-Heikkilä, 15) Pasi Loukonen Kähäri, 16) Sanna Hinkka Puolala, 17) Rami Vainio Kerttulin koulu, 18) Kaike Kaisti Luolavuori, 19) Pia Näsänen Pääskyvuori, 20) Heli Hiirsalmi Pääskyvuori, 21) Jaana Nurmi Pääskyvuori, 22) Sasu Lindström Nunnavuori, 23) Antti Lindstedt Snellmannin koulu, 24) Pia Pales Martin koulu ja 25) Magnus Enkell Cygnaeuksen koulu.

Lapset saavat Turku-seuran palkinnon ja heidän sekä myös muutamien muiden lasten töitä asetetaan näytteille Turun eri pankkien näyteikkunoihin.

Annetun aiheen pohjalta olivat lapset ilmentäneet omaa Turkuaan mm. Turun tuomiokirkon ja Turun linnan kuvilla. Useasti olivat esillä Aurajoki ja sillat, Samppalinnan mylly, satama ja Wärtsilän Pernon telakan korkea nostorata, Turun saaristo, Kauppatori, kuntourheilu j.n.e. □

Turku-seuran hallitus kiittää!

Seuramme 20-vuotispäivän johdosta saimme arvokasta vapaaehtoista apua juhliemme järjestelyissä, lasten kuvaamataitokilpailun toimeenpanemisessa ja ohjelmien suorituksessa.

Niinikään saimme lukuisilta seuroilta, viranomaisilta, pankeilta ja yksityisiltä ystävällisten tervehdyskäyntien yhteydessä kukkia ja lahjoja sekä onnittelusähkeitä.

Näistä seuran hallitus lausuu parhaat kiitokset kaikille ystävilleen.

Styrelsen för Åbo-samfundet tackar!

Med anledning av sitt 20-års jubileum erhöll samfundet mångsidig och värdefull, frivillig hjälp i samband med festarrangemangen och organiserandet av teckningstävlingen för barn. Vårt tack riktar sig även till alla medverkande i olika programnummer.

Representanter för myndigheter, föreningar och banker samt många privatpersoner ihågkom samfundet med blommor, gåvor och lyckönskningstelegram på högtidsdagen.

För dessa uppvaktningar frambär samfundet ett varmt tack till alla sina vänner och gynnare.

Turku-seura, Åbo-samfundet r.y.

Hallitus — Styrelsen

Olli Kestilä Ilmari Rinne

Turun tuomiokirkon ovet avautuvat ensi kesänä

■ Turun tuomiokirkon korjaustyöt ovat pysyneet aikataulussaan. Vauhti on ollut niin hyvä, että kansallispyhättö voidaan ottaa käyttöön jo ensi kesänä. Korjaustyöt saatetaan kokonaan valmiiksi vuoden 1979 kesään mennessä, jolloin vietetään Turun 750-vuotisjuhlallisuuksia. Turussa tiistaina 1. 11. 1977 pitämässään kokouksessaan korjaustöiden neuvottelukunta päätti luovuttaa kirkkomuseolle eteläisen lehterin tilat. Museon on suunnitellut tri Riitta Pylkkänen. Lisäksi päätettiin korjauttaa kirkon hautaholveissa olevat arkut. Hautakappeleita ei kuitenkaan avata yleisölle. Konservoinnissa työskentelee 13 henkilöä. Kotimaisen työvoiman puuttuessa avuksi on saatu konservaattoreita Puolasta.

Kirkon väripinnat on puhdistettu ja maalaukset konservoitu. Arkkitehti Engelin suunnitteleman saarnatuolin ruskean maalipinnan alta löydettiin sen alkuperäinen väri, taivaansininen maalipinta. Nyt tuolissa oleva maali poistetaan. Näkyvä muutos tehdään myös Kankaisten kappelissa, jonka katon tumma sävytys vaalennetaan. Kun kirkon katot ja seinät vaalennetaan ja valaistusta lisätään kirkkosalissa, kuorissa ja kappeleissa, muuttuu kirkon sisäkuva vaaleammaksi.

Suuret lämpölinjat ja sähköpääjakeluverkosto on uusittu. Kirkko saa lämpönsä Maaherran makasiinin tontilla olevasta valtion lämpökeskuksesta, josta saa lämpönsä myös ent. Akatemiantalo. Tuomiokirkon vanhat urut ja urkuparvi on purettu. Uudet urut valmistaa urkurakentaja Veikko Virtanen Espoosta. Eteläisen tornin kappeliin saadaan mm. kastelasten ja morsiamen huone. □

Turku-seuran juhlapäivänä

KOTISEUTUTYÖ menee tänään hyvin eteenpäin. Näyttöjä tästä on saatu viime aikoina runsain mitoin. Heinäkuun alussa pidetyille XXIX Valtakunnallisille kotiseutupäiville Pyhäjokialueelle kokoontui väkeä ennätysmäärä, olihan päivien eri tilaisuuksissa yhteensä yli 10 000 osanottajaa. Tuon kesäisen viikonvaihteen ajan rikasmuotoinen kotiseututyö leimasi koko jokilaaksoa. Päivien valmistelutehtävät olivat puolestaan jo runsaan vuoden ajan työllistäneet satamäärin vapaaehtoisia kotiseututyön ystäviä.

OSOITUKSENA kotiseututyön myötämäestä on pidettävä myös perinnejuhlien ja muiden kotiseututapahtumien kasvustoa, joka on alkanut versoa lähes joka puolella maata. Juhlapaljouden arvostelijat voivat kenties puhua liikakasvusta, jopa harvennuksen tarpeesta, mutta yhä enenevästä kiinnostuksesta paikalliskulttuuriin ja omatoimiseen harrastamiseen kertovat tilaisuuksien jatkuvasti suuret esiintyjä- ja yleisömäärät. Kotiseututyön kannalta perinnejuhla on arvokas aina silloin, kun se koostuu paikalliskulttuurin ainesosista, kun se tarjoaa esiintymistavoitteen paikkakunnan harrasteryhmille, kun se lisää kaikkia kansalaispiirejä kokoavaa kotiseutuhenkeä.

ITSENÄISYYDEN 60-vuotisjuhlan tunnuksessa vedotaan kansalliseen yhtenäisyyteen. Tavoite on hyvin ajankohtainen poliittisten erimielisyyksien ja muiden eturistiriitojen repimässä yhteiskunnassamme. Kotiseututyön eräänä tärkeänä tehtävänä on edistää kansalaissopua, tasoittaa vastakohtaisuuksia ja luoda yhteistoimintaa. Perinteisen ja oloissamme varsin harvinaiseksi käyneen epäpoliittisuutensa vuoksi kotiseututyön järjestöillä on tähän tehtävään mahdollisuudet, kenties paremmat kuin millään muilla yhteisöillä. Kiinnostus oman kaupungin, kunnan tai kylän kehittämiseen entistä mielyttävämmäksi elinympäristöksi, jota myös menneisyyden omaleimaiset piirteet rikastuttavat, on varmasti kaikille yhteinen. Kotiseutuyhdistys voi tarjota parhaan kanavan tämän tavoitteen toteuttamiseen.

VAATIVA tehtävä nykyaikaisella kotiseututyöllä on ihmisten juurruttamisessa alati muuttuvaan kotiseutuun. Suuressa kaupungissa elinympäristön uudistuminen on nopeaa ja tapahtuu useimmiten taloudellisten sekä kunnallispoliittisten laskelmien säätelemällä väistämättömyydellä. Vapaaehtoisen kotiseututyön vähemmän kadehdittava velvollisuus on taistella kaupunkikuvan perinteisten elementtien ja kokonaisympäristön viihtyisyyden puolesta. Ja samalla sen tulee etsiä ja osoittaa yhtä hyvin kanta-asukkaalle kuin muuttoliikkeen mukanaan tuomalle kiinnekohtia kotiseutuun, luoda edellytyksiä aidolle kotiseututunteelle.

TURKU-SEURAN perustaminen liittyy 1950-luvun kotiseutuyhdistysten syntyaaltoon, sen loppuvaiheisiin. Tuolloin kotiseutuyön toimikenttä oli selvästi suppeampi, vasta 1960-luku osoitti sen yhtymäkohdat esim. yhdyskuntasuunnitteluun. Eräänä voimakkaimmista maamme runsaat nelisataisessa kotiseutuyhdistysten verkostossa Turku-seura on koko toiminta-aikansa kuulunut tienraivaajiin. Sen tuloksekas kotiseudunkuntutkimustyö ja laaja julkaisutoiminta, ponnekas pyrkimys Turun ja turkulaisuuden olemuksen hahmottamiseen ja tekemiseen tutuksi turkulaisille kuin myös matkailijoille sekä aktiivisuus vuorovaikutukseen Kotiseutuliittoon ja alan muihin järjestöihin ovat esimerkiksi kelpaavia.

TÄÄLTÄ maamme vanhimmasta kaupungista on aivan viime vuosiltakin löydettävissä huolestuttavan monta esimerkkiä arvokkaan kaupunkiympäristön tietoisesta tuhoamisesta. Huolimatta mahdollisista tappioista taistelussa kaupunkikuvan aitouden ja omaleimaisuuden säilyttämiseksi ponnisteluja on syytä jatkaa. Aika ja yleinen asenteiden kehittyminen tekevät työtä kotiseutuväen puolesta. Erinomaisen tuen tässä toiminnassa saattaisivat Turku-seuralle tarjota pienalueiden kotiseutuseurat, ns. kaupunginosayhdistykset. Turkulaisen kotiseutuväen kokoaminen yhteistoimintaan onkin nähdäkseni eräs kiireellinen tehtävä. Siinä samoin kuin muunkin tuloksekkaan työnsä jatkamisessa tolvotan Turku-seuralle mitä parhainta menestystä.

MARKKU TANNER
Suomen Kotiseutuliiton toiminnanjohtaja

Markku Tanner

Valtionarkeologi
C. J. GARDBERG:

Rakennetun miljöön suojelu

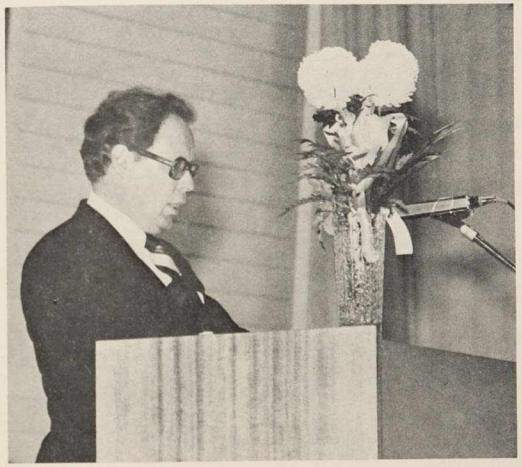

■ **Juhlaesitelmän Turku-seuran 20-vuotisjuhlassa piti seuran monivuotinen jäsen, Museoviraston ylijohtaja C. J. Gardberg. — Kuva: Keijo Hakanen.**

KOHTA Turku-seuran perustamisen jälkeen, eli alkuvuodesta 1958 seura laati luettelon niistä rakennuksista Turussa ja sen liitosalueilla, jotka olisi säilytettävä rakennusmuistomerkkeinä. Ruutukaava-alueelta löydettiin 38 kohdetta, joissa oli yhteensä 63 rakennusta. Näistä on tähän mennessä purettu tasan kymmenen kohdetta käsittäen yhteensä 24 rakennusta. Jos lähdetään rakennusten määrästä voidaan siis todeta, että 38 % eli yli 1/3 niistä Turun rakennuksista, joita vuonna 1958 pidettiin rakennusmuistomerkkeinä, on purettu viimeisten 20 vuoden aikana. Esimerkkeinä mainittakoon Julinin talo, Richterin talo, Nobelin talo, sekä Piispankadun ja Porthaninkadun puurakennukset.

TOISAALTA ihmetyttää, kun katselee kahdenkymmenen vuoden takaista luetteloa, että siitä puuttuu monta sellaista rakennusta, joita tänään pidetään korvaamattomina muistomerkkeinä tai joista on käyty kovaa kamppailua ennen kuin ne on purettu. Esimerkiksi Hamburger Börsin kaksi rakennusta puuttuu, eikä luettelosta löydy myöskään Ingmanin taloa. Lyhyesti voi sanoa, että tämä kuvaa rakennussuojelun kehitystä kahden vuosikymmenen aikana. Vuoden 1958 lista oli tyypillinen ajalle, jolloin poimittiin yksittäisiä monumentteja sieltä täältä. Tänään on tähtäimessä laajempi miljöö, jossa rakennukset ovat suuremman kokonaisuuden osia.

TÄÄLLÄ Turussa kohtaamamme ongelmat ovat tuttuja myös muualla, ei vain Suomessa vaan myös kansainvälisesti. Vuotta 1975 vietettiin Euroopan rakennussuojeluvuotena ja se huipentui suureen Amsterdamissa pidettyyn kongressiin. Suomi oli mukana valitettavasti vain tarkkailijana, mutta siitä huolimatta vuosi antoi meillekin aihetta rakennussuojelun pääpiirteitten yleiseen tarkasteluun. Voidaan sanoa linjojen selkiytyneen ja keskustelun tulleen realistisemmalle tasolle.

SUOMESSA on oltu kiinnostuneita vanhasta rakennuskulttuurista jo 1800-luvun lopulta lähtien. Tunnettu on esim. taiteilija Louis Sparren innoittava esitelmä vanhasta Porvoosta vuonna 1898. Todellisia yrityksiä konkreettisiksi säilytystoimenpiteiksi tehtiin kuitenkin vasta paljon myöhemmin, ja jos ajattelemme nykyisin harjoitettavaa toimintaa, voimme sanoa sen saaneen alkunsa vasta 1950-luvun puolivälissä, eli suunnilleen siihen aikaan jolloin Turku-seura lähti liikkeelle. Silloin laadittiin ensimmäiset luettelot suojeltavista taloista ja silloin alettiin myös valmistella lakia kulttuurihistoriallisesti merkittävistä rakennuksista, jonka eduskunta hyväksyi vuonna 1964.

RUNSAAN vuosikymmenen ajan, 1950-luvun puolivälistä 1960-luvun loppuun, oli erilaisten luetteloiden laatiminen rakennussuojelun tärkein muoto. Kaupungeissa työn tekivät museot ja kotiseutuyhdistykset, kun taas seutukaavaliitot vastasivat usein maaseudun inventoinnista. Molemmissa tapauksissa Muinaistieteellinen toimikunta, ts. nykyinen museovirasto antoi asiantuntijaapua. Talot arvioitiin toisaalta rakennushistoriallisin, toisaalta kulttuurihistoriallisin perustein ja ne jaettiin yleensä kolmeen ryhmään, eli korvaamattomiin, säilytettäviin ja sellaisiin, joita ei saanut purkaa tutkimatta.

VIIME vuosina on kuitenkin yhä selvemmin alettu havaita, ettei yksittäisten talojen säilyttäminen riitä. Rakennus on aina suuremman kokonaisuuden osa eikä sitä koskaan saisi pitää irrallisena yksityiskohtana, vaan sitä on tarkasteltava oman ympäristönsä yhteydessä. Amsterdamin kokouksessa osa osanottajista kääntyi saksalaista terminologiaa vastaan, joka käyttää sellaisia sanoja kuten "Denkmalschutz" ja "Denkmalpflege", siis muistomerkkien suojelu ja muistomerkkien hoito. "Eiväthän ns. muistomerkit tarvitse suojelua ja hoitoa", sanottiin; meidän on paneuduttava suuriin kokonaisiin miljöihin, sellaisiin, jotka kertovat ihmisen elämästä menneisyydessä ja jotka samalla voivat tarjota nykypolvelle inhimillisiä ja paikallisesti erityisleimaisia arvoja. Ruotsalaiset korostivat luettelojärjestelmän perustuvan vanhentuneeseen ajattelutapaan; se on peräisin ajalta, jolloin vanhojen talojen piti olla kuin "rusinat kakussa". Niitä piti olla vähän siellä täällä menneen ajan muistomerkkeinä.

LUETTELOITA on arvosteltu myös toisen seikan takia. Tosiasiassa jokaisella luettelolla on myös varjopuolensa; se ei ole vain säilytyssuunnitelma, se on myös purkusuunnitelma. Ainakin kunnallisella taholla on usein ymmärretty asia niin, että kaikki, mitä ei ole luettelossa, on vapaasti purettavissa. Tätä pidän hyvin vakavana ja olen välistä ihmetellyt, tajuammeko vas-

tuumme tulevaisuudesta. Valitessamme ja hylätessämme vanhan rakennuskannan osia meidän on aina muistettava, ettemme valitse itsellemme vaan myös kaikille jälkeemme tuleville. Puretut talot ovat ainiaaksi poissa.

ON siis muistettava, että juuri me tässä ja nyt päätämme, miten paljon vanhaa rakennuskulttuuria on jäljellä viidenkymmenen ja sadan vuoden päästä. Onko varmaa, ettemme kaiksta säilyttämisestä huolimatta ole liian hölläkätisiä? Pelkään meidän tekevän monia virheitä, sillä tiedämme, miten käsitykset ovat muuttuneet pelkästään viimeisten kymmenen vuoden aikana. Usein nähdessämme kuvia 1950-luvulla puretusta talosta toteamme: oli sääli että se purettiin silloin, sillä nykyään se ei kyllä olisi ollut mahdollista. Tämä kehitys tulee jatkumaan, ja olen varma, että 1900-luvun lopulla tullaan suojelemaan monia sellaisia taloja, joiden nykyään olemme valmiit antamaan hävitä. Sellainen saa vastuun tulevaisuudesta tuntumaan raskaalta.

TJUGO år har snart gått sedan Åbo-samfundet för första gången gjorde upp en lista över sådana hus i staden som borde bevaras. Listan upptog inom rutplanen 38 olika objekt med sammanlagt 63 byggnader.

I DAG föranleder den här listan många kommentarer. För det första kan man konstatera, att 24 av de förtecknade byggnaderna har rivits, och det betyder alltså att över 1/3 av de hus som man för tjugo år sedan ansåg värda att bevara inte mera finns. Till dem hör Julinska gården, Richterska gården, Nobelhuset och trähusen vid Biskopsgatan. På den här punkten kan man bara beklaga att så har skett.

EN viktigare iakttagelse med tanke på framtiden är att listan saknar många hus som i dag betraktas som omistliga, t.e.x den Ingmanska gården och kvarteren i Port Arthur. Jag förstår bra att en och annan fråga hur detta är möjligt.

SVÅRET finner man i den utveckling som byggnadsminnesvården har genomgått under de senaste tjugo åren. Man har nämligen småningom börjat inse, att det inte räcker med att man bevarar enstaka hus här och där. En byggnad är alltid en del av en större miljö, och den borde aldrig ses som en lösryckt detalj. Man kan t.o.m. säga, att listsystemet bygger på ett föråldrat tänkesätt. Det härstammar från den tid då de gamla husen skulle vara som "russin i kakan". De skulle stå lite här och där som monument från en gången tid.

FÖRTECKNINGARNA har också kritiserats för en annan sak. Det är nämligen ett faktum, att varje lista har en skuggeffekt. Den är inte bara en bevaringsplan, den är också en rivningsplan. Åtminstone på kommunalt håll har man ofta trott, att allt som inte är förtecknat är fritt fram för rivning.

MOT bakgrunden av detta måste man med bestämdhet poängtera, att förteckningarna aldrig får uppfattas som definitiva. Både kommunalmän och husägare måste förstå, att hus som inte fanns i en förteckning av år 1958 trots allt kan föreslås att bevaras år 1977. Vi måste erkänna, att betraktelsesättet har förändrats, och att alla förteckningar måste justeras så att de motsvarar dagens anspråk. Ännu för tio år sedan dominerade de byggnadshistoriska värdena, och många listor upptog i huvudsak bara hus som hade ritats av kända arkitekter, därtill nästan bara under 1800-talet eller tidigare. I dag, när man har fått upp ögonen för miljöernas värde, har en mängd helt anonyma och ofta ganska nya hus kommit in i bilden. Dessa har kanske inte något större värde som enskilda objekt, men tillsammans kan de bilda en helt unik miljö. Ett bra exempel på det är Port Arthur, där väl knappast ett enda hus ensamt som sådant skulle kunna fredas som kulturhistoriskt märkligt. Ändå är helheten unik och värd att bevara.

OLENNAISIN virhe kaikessa sodanjälkeisessä kaupunki- ja kuntasuunnittelussa on ollut se, että on suunniteltu vain uutta asutusta. Kaavoitus on tapahtunut kokonaan uuden rakennuskannan ehdoin ja usein sen lähtökohtana on ollut se, että kaikki nykyisin olemassa oleva häviää ennemmin tai myöhemmin. Me olemme kohtalokkaasti uskoneet, että kaikki pitää uudistaa emmekä ennen kaikkea ole huomanneet, että kulttuurimaisema on kuin kudonnainen, jota täydennetään vähitellen. Nykyään rakentamamme on jonain päivänä vanhentunutta; siksi emme koskaan pääse siihen, että kaikki olisi uutta ja yhteen ainoaan tyyliin rakennettua. Tämän tiedon pitäisi kehoittaa meitä varovaisuuteen. Sen sijaan, että rikkoisimme vanhan rakennustyylin, meidän pitäisi mukauttaa uudet osat vanhaan tietäen, että vain siten voimme luoda ympäröivän miljöön. Yksittäisten rakennusten osalta meidän olisi huomattava, että arkkitehtonista teosta, oli se sitten suuri tai pieni, voidaan harvoin pitää eristyneenä taideteoksena. Sitä on aina tarkasteltava suhteessa ympäristöönsä. Uudessa katsantokannassa on olennaisinta kaupunkikuvan ja maisemakuvan jatkuvuuden turvaaminen. Ei siis enää "rusinoita kakussa", vaan luonnollinen yhteys vanhan ja uuden välillä. Säilyttäminen on otettava huomioon jo kaavoituksen yhteydessä.

VANHAA rakennuskulttuuria koskeva lainsäädäntömme on valitettavasti vanhentunutta ja nykytilanteessa siitä on hyvin vähän apua. Laki kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten suojelusta ei tosin ole erityisen vanha, se säädettiin vuonna 1964, mutta se kuvastaa täysin vanhentunutta ajattelutapaa. Sitä leimaa selvästi muistomerkkeihin suuntautuminen eikä se suojaa laajempia kokonaisuuksia. Lisäksi se on muotoiltu siten, että rakennuksella pitäisi oikeastaan olla valtakunnallinen merkitys, jotta se voitaisiin suojata.

NYKYÄÄN, kun yritetään pelastaa myös aivan tavallisten kylien pikkutaloja ja kaupunkien laita-alueita, ei lakia useinkaan voi käyttää, koska kohdetta ei voida pitää sellaisena muistomerkkinä, kuin laki edellyttää. Monet kentältä tulleet rauhoitusehdotukset on torjuttu sillä perusteella, että kohde on arvokas vain paikallistasolla. Laki on myös muissa suhteissa epäonnistunut, ja on kuvaavaa, että sen syntymästä kuluneiden kolmentoista vuoden aikana on rauhoitettu vain kolmisenkymmentä rakennusta. Kokonaistilanne on kuitenkin hieman parempi, sillä kaupungeissa on yhä enemmän ryhdytty pelastamaan vanhaa rakennuskulttuuria erityisten kaavoitusmääräysten avulla.

ASIASTA vastuussa oleville viranomaisille tilanne on ollut sellivilä jo kaua, ja lähitulevaisuudessa voidaan odottaa uutta lakia. Ongelmaa selvitti perusteellisesti komitea, joka kaksi vuotta sitten sai valmiiksi työnsä ja luovutti paksun mietinnön. Yksityiskohdat ovat vielä avoinna, mutta työ jatkuu lähtökohtana suositus, jonka Liinamaan hallitus hyväksyi lokakuussa 1975. Niin paljon on selvillä, että rakennusten hoidosta tullaan puhumaan enemmän kuin rakennusten suojelusta. Tulossa on enemmän positiivisia asenteita ja enemmän taloudellista ja käytännön apua.

RAUHOITUS on luonnollisesti aina myös taloudellinen ongelma. Tässäkin tapauksessa alkavat linjat selkiytyä. Tulossa on lisää rahaa suoraan rakennusten hoitoon ja osittain tämä tulee tapahtumaan ennalta ehkäisevän hoidon muodossa. Kulttuurihistoriallisista näkökohdista täysin riippumatta on valtion taholla vähitellen huomattu, että vanha rakennuskanta edustaa kansantaloudellisesti hyvin merkittävää pääomaa. Korjauskelpoisten rakennusten kohtuuton purkaminen tullaan estämään eri keinoin. Tähän voidaan sanoa vihdoinkin, sillä tosiasiassa valtio aikaisemmin ohjasi asuntotuotantoon myönnetyt varat yksistaan uudisrakentamiseen. 1960-luvulla laskettiin 85 % asuntojen rakentamiseen varatuista rahoista myönnetyn uudisrakentamiseen. Muissa maissa tämä prosentti on yleensä noin 70. Nyt on kuitenkin tulossa muutos.

KOKEILTAVANA on erilaisia ratkaisumalleja. Asuntohallitus on viime vuosina alkanut antaa lainoja peruskorjauksiin, ja vaikka järjestelmä ei vielä ole toiminut täysin tyydyttävästi, on asian periaatteellinen puoli tärkein. Noin pari viikkoa sitten valmistui asuntohallituksen asettaman työryhmän mietintö, jonka mukaan erikoinen peruskorjauksen kokeilutoiminta ensi vuonna käynnistetään 14 eri paikkakunnalla. Kun kerran on menty tälle linjalle on helppo jatkaa ja laajentaa lainojen myöntämisperiaatteita.

ERÄS keino, josta muissa maissa on tullut yhä suositumpi, ovat erilaiset verohelpotukset rauhoitettuja taloja korjaaville. Katsotaan, että jos joku ylläpitää ja korjaa ns. kansallisomaisuutta, hänen on saatava korvausta yhteiskunnalta. Tärkeintä tässä periaatteessa on, ettei korvausta aina ole maksettava selvänä rahana. On oltava muitakin keinoja.

TÄSSÄ yhteydessä en voi olla puuttumatta siihen, että meillä aina vedotaan valtion korvausvelvollisuuteen kun kyseessä on joku säilytettävä rakennus. Muualla Euroopassa pidetään aivan selvänä asiana, että myös kuntien vastuu on suuri. Jos esimerkiksi täällä Turussa ajatellaan Tuomiokirkon ympäristöä, Aurajoen rantoja tai Port Arthuria, niin onhan näiden alueiden säilyttäminen ja hoitaminen ennen kaikkea Turkua ja turkulaisia kiinnostava asia. Kun neljä viikkoa sitten kävin Brüggessä näin monen vanhan rakennuksen seinällä taulun, jonka mukaan kaupunki parast'aikaa kunnostaa rakennusta ja tekee siihen niin ja niin monta asuntoa tai toimistoa. Tämä voisi olla hyvä esimerkki Turun kaupungille esimerkiksi Ingmanin talon tapauksessa.

NÄR det gäller byggnadsvårdens ekonomi har man hittills utgått ifrån att staten ensam skall stå för både ersättningar och lån. Det enda undantaget i vårt land torde vara Borgå, där både staden och sparbanken har givit pengar till en fond ur vilken gårdsägarna i gamla stan kan få lån för sina reparationer. I andra länder betonar man numera kraftigt kommunernas ekonomiska ansvar när det gäller objekt av lokalt intresse. Mer och mer börjar man indela objekten enligt lokala, landskapliga och nationella värden. En följd av detta är att också det ekonomiska ansvaret borde fördelas mellan staten och kommunerna. Det här är naturligtvis en svår fråga, men också i det här fallet är det säkert så, att allt inte behöver betalas i pengar. Redan nu finns det t.o.m. här i Åbo exempel på att de olägenheter som en fredning medför kan kompenseras t.ex. genom ökad byggnadsrätt, närmast i form av en s.k. förtätning inne på gårdssidan.

JUURI nyt elämme taloudellista kriisikautta, joka vaikuttaa valtiolta saatavien korvausten mahdollisuuksiin. Mutta uskon, että juuri kriisitilanne voi vieda rakennusten hoitoa eteenpäin, toisaalta siksi, että mahdollisuudet rakentaa uutta ovat aikaisempaa pienemmät, toisaalta siksi, että juuri tässä tilanteessa voi olla tärkeää pontia rakennusten hoidon kansantaloudellisia ongelmia. Esim. Helsingissä ollaan nyt sitä mieltä, että suurin osa kivitalokaupungista on korjattava ja säilytettävä. Ainakin asuinkortteleissa on purkamisen aika ohi.

KAIKEN sen ytimenä, mitä on tapahtumassa Euroopassa on se, että muistomerkkiajattelu häviää; katsotaan enemmän laajoja kokonaisia miljöitä. Viime aikoina on myös opittu, että suojelu on otettava huomioon jo kaavoituksen yhteydessä eikä vasta silloin kun caterpillarit jo ajavat tontille. Tässä yhteydessä on alettu panna merkille se anonyymi rakennuskulttuuri, jota ei ole missään taidehistoriassa, mutta joka usein edustaa todella tyypillisiä piirteitä, sitä miljöötä, joka on ollut kotoisa tavalliselle ihmiselle. Kun on pelastettava tämä kulttuuri, on reseptinä säilyttävä saneeraus. Sen mukaan vanhat talot peruskorjataan, ja niistä tulee uudestaan asuinkelpoisia. Yhä useammat ovat huomanneet, mitä puhtaasti inhimillisiä arvoja vanha rakennuskulttuuri voi tarjota. Kyseessä ovat miljööt, jotka usein ovat paljon miellyttävämpiä kuin uudisrakennukset: suuremmat ja korkeammat huoneet sekä valmiit viheralueet ja leikkipaikat tontilla.

KUN sitäpaitsi tiedetään, että korjausmahdollisuudet ovat nykyään teknisesti paremmat kuin koskaan aikaisemmin, ei voi muuta kuin yhtyä Euroopan rakennussuojeluvuoden tunnuslauseeseen: antakaa vanhojen talojen elää! □

KASKUKILPAILU TURKULAISILLE

Turku-seuran hallitus päätti juhlakokouksessaan 18. 10. 1977 julistaa turkulaisille kaskukilpailun turkulaisista. Kilpailu alkaa heti ja jatkuu huhtikuun 16 päivään 1978.

Turku-seuran v. 1967 julistamaan ja keväällä 1968 päättyneeseen kaskukilpailuun osallistui 105 henkilöä, jotka lähettivät yhteensä 1 872 kaskua. Kaskutoimikunnan valitsemista kaskuista julkaistiin v. 1968 kaskukirja "Klaari o sano föriäijä", josta otettiin kolme painosta yhteismäärältään 7 000 kpl. Tätä kaskukirjaa ei ole enää saatavissa. Kilpailuun lähetetyistä ja sen jälkeen kertyneistä kaskuista julkaistiin uutta kilpailua järjestämättä v. 1970 toinen kaskukirja "ko Pumpula flikat jokken putos". Tätä kaskukirjaa on vielä saatavissa.

Kilpailuohjeet:

— Kaskun on oltava aiheeltaan Turkuun tai turkulaisiin kohdistuva.

— Kasku voi olla kirjoitettu suomen- tai ruotsinkielellä sekä Turun murteella.

— Sanomalehdissä, järjestöjen ja liikelaitosten henkilökuntalehdissä julkaistut kaskut hyväksytään, mutta ei kaskukokoelmissa julkaistuja.

— Paikallisvärin lisäämiseksi kaskun kohteena olevien henkilöiden nimet voidaan mainita.

— Loukkaavia tai kaksimielisiä kaskuja ei huomioida kilpailua ratkaistaessa.

— Sama henkilö voi lähettää useampia kaskuja ja eri aikoina.

— Kaskut lähetetään nimimerkillä ja suljetussa kirjekuoressa erikseen olevalla lähettäjän nimellä ja osoitteella varustettuna osoitteeseen: Turku-seura, Ilmari Rinne, Taskulantie 1 G 116, 20 300 Turku 30. Kaskut voi myös jättää Kansallisessa Kirjakaupassa Linnankatu 16 ja Tavaratalo Wiklundin alakerrassa oleviin kaskulaatikoihin.

— Kilpailun tulos julkistetaan Turun päivänä 1978. 25 parasta palkitaan.

Turussa, lokakuun 18 p:nä 1977.

TURKU-SEURAN HALLITUS

ESITELMÄSARJA HELMIKUUSSA

Turku-seura toimeenpanee yhteistoiminnassa Turun työväenopiston kanssa esitelmäsarjan helmikuun maanantai-iltoina 1978. Aihepiiri käsittelee luonnonsuojelua ja esitelmöitsijät ovat Turun yliopiston suosittelemia asiantuntijoita. Esitelmät ovat seuraavat:

— Maanantaina 6. 2. klo 19 prof. Unto Salo: Kulttuurisuojelu ympäristönsuojelun osana.

— Maanantaina 13. 2. klo 19 dos. Kyösti Jumppanen ja apul. prof. Erkki Leppäkoski: Vesien suojelu Lounais-Suomessa.

— Maanantaina 20. 2. klo 19 apul. prof. Rauno Tenovuo: Luonnonsuojelualueet, ajankohtaista perustamisesta ja tarpeista.

— Maanantaina 27. 2. klo 19 dos. Sakari Hinneri: Ilmansuojeluongelmia Turun ympäristössä.

Esitelmäpaikkana on Turun työväenopiston luentosali, Kaskenkatu 5.

Esitelmiä valaistaan dia-kuvin ja lisäksi esitetään joitakin luonnonsuojeluelokuvia.

Ikinuorten Turkua vietettiin kauniin syyssään vallitessa

Turun päivän tilaisuuksissa yli 126.000 henkeä

■ Sään haltijat olivat jälleen myötämielisiä turkulaisten kotiseutu- ja nimikkopäivälle. Viikkokausia jatkunut sateinen, tuulinen ja koleahko sää muuttui täydellisesti. Turun päivää ja Turun eläkeläisten päivää 18. 9.—19. 9. 1977 saatiin viettää aurinkoisessa ja lämpöisessä syyssäässä. Seitsemättätoista kertaa vietetyn Turun päivän teemana oli "Ikinuorten Turku". Päivän teemasta johtuen päivän viettoon oli yhdistetty Turun eläkeläisten päivä, jota aiemmin on vietetty kesällä omana tapahtumana, jonka järjestelystä on vastannut kaupunginhallituksen nimeämä toimikunta. Turun päivän ja Turun eläkeläisten päivän yhdistämisellä ei luonnollisestikaan ratkaistu sitä, että päivät vastaisuudessakin vietettäisiin samanaikaisesti.

■ Turun päivän ohjelma oli runsas ja monipuolinen. Tilaisuuksien ja tapahtumien päällekkäisyyttä ei voitu välttää. Valinnan varaa joka tapauksessa oli. Heikinmarkkinat järjestettiin yksipäiväisinä ja muutos todettiin myönteiseksi. Turun alueradiossa esitettiin päivään liittynyttä ohjelmaa suomen ja ruotsin kielellä. Tällä kerralla päivän vietossa oli mukana myös kansainvälisyyttä, kun Norsamin kongressin järjesteelyssä sen osanottajille varattiin mahdollisuus seurata turkulaisten ikinuorten päivän tapahtumia. Poliisin ja Turun päivän toimikunnan saamien tietojen pohjalta laadittu yhteenveto kertoo päivän eri tilaisuuksiin ja tapahtumiin osallistuneen yli 126 000 henkeä, joka on uusi loistava yleisöennätys.

TURUN PÄIVÄN AVAUS KAUPPATORILLA

Turun päivän avaustapahtuma alkoi kello 12.00 Turun kauppatorilla, jossa neljä tuntia aikaisemmin pyörähti käyntiin Heikinmarkkinat. Markkinakansaa oli aamusta alkaen liikkeellä ja kellon lähestyessä kahtatoista, kauppatori oli tupaten täynnä yleisöä. Poliisi arvioi avaustapahtuman yleisömääräksi 18 000 henkeä, joka on uusi loistava ennätys.

Puolalan koululta lähteneen paraatirivistön kärjessä marssi Turun Varuskuntasoittokunta, jota seurasivat Aarnen tallin ikinuoret miehet. Lisäksi marssiin osallistuivat Turun Naisvoimistelijain ikinuorten ryhmä ja Turun kaupungin eläkeläiset-järjestön kuntonaiset.

Avaustapahtuman musiikista huolehti varuskuntasoittokunta. Turun päivän avauksen suorittivat työnjohtaja Alfons Koskimies Turun murteella ja rouva Maud Hasselblatt ruotsiksi. Kummankin puheet julkaistaan toisaalla lehdessämme. Turussa kongressiaan pitäneen Nordisk Samråd för Eldreomsorganin (Norsamin) tanskalainen puheenjohtaja Jørgen Theisler toi Turun päiville ja turkulaisille pohjoismaiden tervehdyksen, jonka tulkitsi suomeksi rouva Raija Vuojärvi.

★

Norsamin kongressi pidettiin Turussa 15.—18. 9. 1977. Turku oli valittu kongressikaupungiksi nimenomaan sen vuoksi, että siihen osallistuvilla oli mahdollisuus seurata Turun päivän viettoa. Tätä mahdollisuutta kongressilaiset käyttivätkin ahkerasti hyväkseen. Kiinnostuksella seurattiin päivän tapahtumia ja erikoisesti oltiin yllättyneitä siitä, että Turun päivä oli omistettu eläkeläisille.

Kongressiin osallistui nelisenkymmentä osanottajaa Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta ja Islannista. Kongressiväelle järjestettiin Turun kaupungin vastaanotto lauantaina kaupunginvaltuuston istuntosalissa. Isäntien tervehdyksen esitti Turun päivän toimikunnan puheenjohtaja Eino Lehtinen ja matkailupäällikkö Irmeli Torssonen kertoi Turusta.

● **Turun päivän avausmarssin kärjessä marssi Aarnen tallin ryhdikäs ryhmä. Vanhimman marssijan ikä on 84 vuotta ja marssijoiden keskiikä 70 vuotta. Edessä tallin "ohjastaja" Aarne Haahtela ja eturivissä kuvan oikeassa laidassa tallin puheenjohtaja Viljo Vanne. — Kuva: Pekka Routamaa.**

● **Turkulaisten eläkeläisjärjestöjen yhtyneet tanhuryhmät esittivät Helena Suomisen ohjaamia kansantanhuja Kupittaan urheiluhallin liikuntatapahtumassa. — Kuva: Pekka Routamaa.**

LIIKUNTATAPAHTUMA KUPITTAAN URHEILUHALLISSA

Reipas ja värikäs ohjelma sävytti liikuntatapahtumaa Kupittaan urheiluhallissa, jonka katsomossa oli toistatuhatta henkeä. Ohjelman runko muodostui liikuntaan liittyvistä esityksistä.

Turun työväenyhdistyksen soittokunta musisoi, toimistopäällikkö Vilho Lehtonen jutusteli Turun murteella, Sekakuoro "Kannel" lauloi, Turun Eläkeläiset ry:n liikuntaryhmä voimisteli ja yleisö oli mukana liikunnallisessa leikissä. Erikoisesti yleisö lämpeni turkulaisten eläkeläisjärjestöjen yhtyneen kansantanhuryhmän esittämistä kansantanhuista, ja juhlatansseista sekä osallistui loppuvalssiin. Kansantanhut olivat seuraavat: Kolterjolli, Vanha laukaalainen, Kaunis käly ja Lantti sekä juhlatanssit: Pas D'espagne, Pas de Quate ja Picador eli Kikapoo. Kansantanhuihin osallistui yli 30 paria ja juhlatansseihin yli 20 paria. Kaikkien liikunnallisten ohjelmien ohjauksesta vastasi liikunnanohjaaja Helena Suominen.

Tämänkin tilaisuuden aikana oli jälleen pakko todeta Kupittaan urheiluhallin teknisten laitteiden kehno kunto.

ASKARTELU- JA KÄSITYÖNÄYTTELYSSÄ YLI 4 800 TYÖTÄ

Turkulaisten eläkeläisjärjestöjen ja vanhainkotien askartelu- ja käsityönäyttely Konserttitalossa oli avoinna sunnuntaina ja maanantaina. Näyttelyssä oli esillä yli 4 800 työtä, jotka antoivat vakuuttavan näytteen turkulaisten eläkeläisten vilkkaasta askartelutoiminnasta ja sen aikaansaannosten korkeasta tasosta. Näyttelyyn tutustui yli 5 300 henkeä, jotka mielenkiinnolla tutustuivat taidokkaisiin töihin.

Näyttelyn avauksen sunnuntaina suoritti eläkkeellä oleva opettaja Oiva Saari, joka omalla näyttelypöydällään esitteli mm. suunnittelemiaan ja rakentamiaan kojeita. Avajaistilaisuuden musiikista vastasi Maarian VPK:n soittokunta. Turun murteisen tervehdyksen esitti Turku-seuran murrejaoston puheenjohtaja Kaarlo Tamminen.

KAHDEKSANNET HEIKINMARKKINAT

Suomen Punaisen Ristin Turun osasto vastasi jo toisen kerran Heikinmarkkinoiden järjestelystä. Nämä markkinat olivat kahdeksannet Turun päivän yhteydessä järjestetyt markkinat. Kaksipäiväisistä markkinoista luovuttiin ja markkinat keskitettiin sunnuntaipäivälle. Muutos todettiin myönteiseksi ja todennäköistä on, että Heikinmarkkinoita jatketaan yksipäiväisinä.

Myyntipisteet olivat varatut ja myyntitoiminta oli vilkasta. Turkulaisilla eläkeläisjärjestöillä ja Turku-seuralla oli oma myyntipisteensä, joista perityn alennetun vuokran maksoi Turun päivän toimikunta.

● **Turun konserttitalon yläaulassa sunnuntaina ja maanantaina avoinna olleeseen eläkeläisten askartelu- ja käsityönäyttelyyn tutustui yli 5 300 henkeä. Esillä oli yli 4 800 työtä. — Kuva: Pekka Routamaa.**

Markkinamestarina toimi Jukka Virtanen, joka juonsi mm. ohjelman "Vanhat kyvyt esiin". Markkinoilla sattui ja tapahtui koko päivän aamusta iltaan. Eikä unohdettu myöskään SPR:n juhlavuoden teemaa "SPR 100 vuotta". SPR:n naistoimikunnan kahviossa oli pannu kuumana, "käntystä" ja muusta suuhun pantavasta ei ollut pulaa.

Poliisin arvion mukaan Heikinmarkkinoille osallistui noin 50 000 henkeä, joka on uusi ennätys.

● Eläkeläisten askartelu- ja käsityönäyttelyssä opettaja Oiva Saarella (vas.) oli oma näyttelypöytä. Kuvassa hän esittelee hienoja kojeitaan Turku-seuran murrejaoston puheenjohtajalle Kaarlo Tammiselle, joka pakinoi Turun murteella näyttelyn avajaistilaisuudessa. — Kuva: Ilmari Rinne.

VANHAINKODEISSA AVOIMET OVET JA OHJELMALLISIA TILAISUUKSIA

Liinahaan, Luolavuoren, Runosmäen, Betanian ja Onnelan vanhainkodeissa, Mäntyrinteen huoltokodissa ja Turun Ukkokodissa pidettiin avoimien ovien päivä ja järjestettiin ohjelmallisia tilaisuuksia sunnuntaina. Vastaavat tilaisuudet olivat maanantaina Turun ev.lut. seurakuntien vanhustentaloissa ja vanhusten päiväkoti "Ilontipassa". Koteihin tutustui ja ohjelmallisiin tilaisuuksiin osallistui noin 1 600 henkeä.

Kaikissa vanhainkodeissa ohjelman suoritukseen osallistuivat asukkaista ja henkilökunnasta muodostetut ohjelmaryhmät. Oli musiikkia, tanhuja, lausuntaa jne. "Omin voimin" esitetyn ohjelman lisäksi oli myös "ulkopuolisten" ohjelmaesityksiä, mm. Turun Lausuntakerhon ja "Kyläpelimannien". Luolavuoren vanhainkodissa puhui Ke-laitoksen pääjohtaja Jaakko Pajula. "Ilontipassa" seurakuntien vanhustentalojen näytelmäryhmä esitti Topeliuksen näytelmän "Myrsky ja päivänsäde". Turun Ukkokodissa vierailleita rovasti Werner Louhivuorta ja professori Lauri (Tahko) Pihkalaa haastateltiin vireytensä salaisuudesta. Insinööri Pekka Niemi jutusteli Turun murteella ja laulajatar Kirsti Kukkonen lauloi. Lisäksi oli ohjelmassa Turku-aiheista musiikkia ja juustoviesti.

Turun päivän viettoon osallistui tänä vuonna myös Turun suomenkielinen työväenopisto eläkeläiskerhojensa järjestämällä ohjelmallisella tilaisuudella ja kerhojen toimintaa esittäneellä pienoisnäyttelyllä.

MUSEOISSA YLI 13 500 KÄVIJÄÄ

Maksuton pääsy oli Turun linnaan, Luostarinmäen Käsityöläismuseoon, Biologiseen museoon, Apteekkimuseoon, Wäinö Aaltosen museoon, Sibelius-museoon, Taidemuseoon ja Partiomuseoon.

Turun taidemuseossa oli näyttely "Kultakauden vanhuksia". Esillä oli 16 taiteilijalta yhteensä 22 työtä 1890-luvulta ja 1900-luvun alusta. Samaan aikaan esillä olleessa ikoninäyttelyssä oli 23 työtä.

Museoiden yhteinen kävijämäärä oli yli 13 500 henkeä. Turun Opaskerho suoritti maksutonta opastusta

● Turku-seuralla oli Turun päivänä Heikinmarkkinoilla kaskukirjojen, äänilevyjen, postikorttien ym. myyntiä. Seuran naisjaoston puheenjohtaja Helmi Silvola-Manérus (oik.) ja jaoston jäsen Tytti Lindström (vas.) olivat myyntipöytää järjestämässä kauppatorilla. Avustajina toimivat Lahja Salvianderin "Lahjan Tytöt". — Kuva: Ilmari Rinne.

● Turun Taidemuseon "Kultakauden vanhuksia" -näyttelyssä oli esillä mm. Eero Järnefeltin (1863—1937) työ "Kotimatkalla". — Kuva: Welin.

Turun linnassa, Käsityöläismuseossa, Pyhän Ristin kappelissa ja Ylösnousemuskappelissa.

"IKINUORIA" SÄVELIÄ KONSERTTITALOSSA

Turun kaupunginorkesterin perinteellinen Turun päivän konsertti keräsi konserttisalin tupaten täyteen yleisöä. Ikinuoria säveliä oli kuuntelemassa noin 1 200 henkeä. Konsertin johti Porin kaupunginorkesterin kapellimestari Juhani Numminen ja solistina oli oopperalaulaja Pentti Perksalo.

Turun päivän teema "Ikinuorten Turku" ja kaupunginorkesterin 50-vuotisjuhlasyksy näkyivät ohjelmistossa, jonka orkesterinumerot olivat samoja, jotka useimmin esiintyivät orkesterin ensimmäisen soitantokauden 1927—28 ohjelmistossa. Säveltäjäniminä olivat mm. Sibelius, Mendelssohn, Dvorak ja Tshaikovski. Perksalon ohjelmassa oli kaksi Wagnerin oopperaaariaa sekä Kilpisen ja Merikannon sävellyksiä.

KUKKIA VANHUKSILLE JA KUMMILUSIKKA PIENOKAISELLE

Turun päivän aattona, lauantaina, muistettiin kukkatervehdyksellä yli 95-vuotiaita turkulaisia, joita oli elossa 24. Vanhin Turun asukas Maria Kumlander on täyttänyt 103 vuotta. Kukkatervehdyksen, punaisia neilikoita, veivät asianomaisille Turun päivän toimikunnan jäsenet esittäen kaupungin ja toimikunnan tervehdyksen kunniavanhuksille. 100-vuotiaille ojennettiin lisäksi Turku-kuvateos.

Turun päivänä turkulaisista vanhemmista ja turkulaisessa sairaalassa ensimmäisenä syntyneelle pienokaiselle luovutettiin tänäkin vuonna kaupungin vaakunalla somistettu hopealusikka. Turun kaupunginsairaalan synnytysosastolla (Heideken) syntyi Lind-aviopuolisoille tyttövauva, joka painoi 3.850 gr. Lusikan ja kukkia kävivät ojentamassa äidille toimikunnan jäsenet Maj-Lis Niemineva ja Ilmari Rinne. Nyt luovutettu lusikka oli viides Turun päivän kummilusikka.

TERVEELLINEN EHTOOPÄIVÄ KE-LAITOKSEN KUNTOUTUSKESKUKSESSA

Yli 200 henkeä osallistui Kansaneläkelaitoksen kuntoutuskeskuksessa järjestettyyn esitelmä- ja tutustumistilaisuuteen, jolla oli teemana "Terveellistä ehtoopäivää". Terveellisestä liikunnasta eläkeiässä esitelmöi tri Ilkka Vuori ja terveellisestä ravinnosta eläkeiässä ravintoterapeutti Marjukka af Heurlin. Kelaitoksen pääjohtaja Jaakko Pajula esitteli sanoin ja kuvin kuntoutuskeskusta ja esitelmiä täydennettiin diakuvin. Onnistuneeseen ja annettaan mielenkiintoiseksi muodostuneeseen tilaisuuteen osallistuneille Ke-laitos tarjosi kahvit.

MAAN SUURIN SEINÄRELIEFI PALJASTETTIIN

Impivaaran uimahallissa eläkeläisillä oli maksuton saunominen ja uiminen kello 10.00—16.00. Kello 14.00 alkaneessa tilaisuudessa suoritettiin maan suurimman seinäreliefin paljastus. "Meno-paluu" reliefin leveys on 12 metriä, korkeus 5 metriä ja syvyys hiukan toista metriä. Lahtelainen taiteilija Olavi Lavu voitti tällä työllään Turun kaupungin järjestämän kilpailun, joka järjestettiin nimenomaan Impivaaran uimahallin seinäpinnan kaunistamiseksi. Reliefi on valmistettu kokonaisuudessaan puumateriaalista ja se antaa vauhdikkaan uimarien menoa kuvaavan sekä samalla kertaa lämpimän vaikutelman sopien erinomaisesti ympäristöönsä.

Paljastuspuheen piti kaupunginsihteeri Paavo Mäkinen turkulaisten uimaseurojen nuorten uimarien toimiessa airueina.

JUMALANPALVELUKSIA JA HENGELLINEN YHTEISLAULUHETKI

Turun päivän juhlajumalanpalveluksessa Mikaelin kirkossa saarnasi kirkkoherra Eeli Vuola ja liturgina toimi pastori Veijo Järvinen. Mikaelin seurakunnan kirkkokuoro avusti. Jumalanpalveluksia oli myös kaikissa muissa Turun kirkoissa Tuomiokirkkoa lukuunottamatta. Ruot-

● Turun päivän toimikunnan jäsen, johtajatar Maj-Lis Niemineva (oik.) ja toimikunnan varapuheenjohtaja, asessori Ilmari Rinne tervehtimässä rouva Eila Lindiä, jolle ojennettiin kukkia ja pienokaisen kummilusikka. Syntyessään 3.850 g painanut tyttö on perheen toinen lapsi.

sinkielinen jumalanpalvelus pidettiin Martin kirkossa.

Iltapäivällä oli Mikaelin kirkossa hengellisten laulujen yhteislaulutilaisuus, jonka johti dir.cant. Mikko Innilä seurakunnan kirkkokuoron avustamana.

BUSSEILLA MAKSUTTA SEKÄ MAKSULLISIA KIERTOAJELUJA

Turun kaupungin liikennelaitoksen ja Turun Linja-autoilijain Osuuskunnan bussit olivat maksutta eläkeläisten käytettävissä sunnuntaina ja kaupungin liikennelaitoksen bussit lisäksi maanantaina. Maksuttomaan kuljetukseen oikeutti Kelaitoksen eläkepäätös. Turun Linja-autoilijain Osuuskunta oli toisen kerran mukana maksuttomassa kuljetuksessa Turun päivänä. Maksutonta kuljetusta käytti hyväkseen yhteensä noin 5 500 henkeä.

Turun Opaskerho järjesti noin tunnin kestäneitä kiertoajeluja, joista perittiin eläkeläisiltä ja lapsilta 7 mk ja muilta aikuisilta 10 mk. Lähtö tapahtui Turun tuomiokirkon edestä. Koulutetut oppaat toimivat selostajina kiertoajelureitin aikana. Kiertoajeluihin osallistui noin 300 henkeä.

KIRJASTOISSA AVOIMET OVET

Turun kaupunginkirjaston pääkirjastossa ja Åbo Akademin kirjastossa oli avoimet ovet. Esillä oli Turkua esittelevää kirjallisuutta ja eläkeläisiä opastettiin kirjaston käytössä. Kirjastoihin tutustui yhteensä noin 550 henkeä.

TUTUSTUMISTA TEKNILLISIIN LAITOKSIIN

Turun päivää seuranneena maanantaina järjestettiin tutustumiskäyntejä kaupungin sähkö-, puhelin- ja vesilaitoksiin. Kaupungin liikennelaitoksen bussit kuljettivat maksutta eläkeläisiä tutustumiskohteisiin.

MITÄ TOIVOT KOTIKAUPUNGILTASI?

Konserttitalolla, Kupittaan urheilu-hallissa, Wäinö Aaltosen museossa ja Ikituurin kongressikeskuksessa oli vastauslaatikot ja kaavakkeita, joissa tiedusteltiin "Mitä toivot kotikaupungiltasi?".

Vastaajien ikätiedustelu oli ajoitettu kahdeksaan ryhmään ja kuudessa ryhmässä pyydettiin tietoa siitä, kuinka kauan vastaaja on asunut Turussa. Varsinaiset kysymykset olivat seuraavat: Toivon kotikaupungiltani: "eläkeläisten asuntoja vuokra-asunnoiksi", "kodinhoitoapua", "muita sosiaalipalveluja, mitä", "jotain muuta, mitä", "vanhainkotipaikkoja lisää", "kulttuuripalveluja, mitä" ja "vanhusten palvelutaloa". Rasti pyydettiin merkitsemään kolmeen tärkeimpänä pidettyyn kysymykseen.

Vastauksia kertyi 753 kappaletta. Niistä laadittava yhteenveto toimitetaan käsiteltäväksi kaupungin eri päätäntäelimille.

Ikinuorten Turku teemana näyteikkunakilpailussa

■ Turunmaan Yrittäjät ry:n vähittäiskauppiasjaosto järjesti ajalla 14.—18. 9. 1977 näyteikkunakilpailun, jonka teemana oli Turun päivän teema "Ikinuorten Turku". Kahdessa sarjassa järjestettyyn kilpailuun osallistui yhteensä 39 liikettä. Voittajaksi selviytyi Ansa Oksa, joka sai parhaan palkinnon sekä yksityisten liikkeiden kilvassa että yhdessä Raija Randellin kanssa tavaratalojen sarjassa. Kilpailun tulokset julkistettiin ja palkinnot jaettiin Turun päivän eläkeläisten tanssiaisissa Ikituurin Arena-salissa. Palkinnot jakoivat mainospäällikkö Henry Eklund ja toimitusjohtaja Tapio Holvitie, jotka muodostivat tuomariston yhdessä toimitusjohtajien R. Riikosen ja T. Lehmuskosken kanssa.

Tavaratalojen sarjassa selviytyi ykköseksi Kestilän Myymälät Oy ja yksityisten sarjassa Lassen Farkkutalli. Edellisessä oli teemana Turun Ukkokodin asukkaiden taulujen maalailu ja jälkimmäisessä Turun Nappulaliigan poikien "maalailu" kohti palloa tavoittelevaa maaherra Paavo Aitiota. Idea oli saatu Turkulaisen uutisesta, joka kertoi maaherran lupautuneen nappulaturnauksen suojelijaksi.

Palkinnot jakaantuivat seuraavasti:

Tavaratalojen sarja: 1. Kestilän myymälät, somistajat Ansa Oksa ja Raija Randell, 2. Tavaratalo Wiklund, somistajat Arja Hermansson, Hannu Rytkönen ja Kristiina Sara, 3. Turun Suomalainen Säästöpankki, somistaja Kari Laiho. 4. Kaunotar, somistaja Aija Pansio ja 5. Turun Työväen Säästöpankki, somistaja Kalevi Nerg.

Yksityiset liikkeet: 1. Lassen Farkkutalli, somistaja Ansa Oksa, 2. Käsityöliike Sylvi Salonen, somistaja Tuula Järvinen, 3. Ida Schütt, somistaja Hannele Sällylä. 4. Kemikalio Korulla, somistaja Ulla Härmälä. 5. La Petite, somistaja Arja Alajärvi.

1. palkinto oli Asa-Radion lahjoittama televisio, toinen kahden hengen luxusmatka Turku—Tukholma—Turku Silja Linen laivoilla ja muut palkinnot Kultaseppä Erik Vesosen sekä Kello- ja kultaliike Lasse Lindholmin lahjoittamia koruja. □

ELÄKELÄISTANSSIT JA ILOTULITUS

Ikituurin kongressikeskuksen Arena-hallissa järjestetyissä eläkeläistansseissa ikinuoret pyörähtelivät kolmen tunnin ajan Turun VPK:n soittokunnan ja Pentti Laineen yhtyeen sävelten siivittäminä. Tanssijoita oli lähes 600 henkeä ja tanssitila oli ahkerassa käytössä. Tanssin lomassa jaettiin näyteikkunain somistuskilpailun palkinnot, josta selostus toisaalla lehdessämme.

Turun päivän perinteinen ilotulitus keräsi tänäkin vuonna Aurajoen rannoille ja muille paikoille tuhansia ihmisiä. Poliisin arvio päättyy 25 000:een henkeen, mutta tästä arviosta ilmeisesti puuttuvat ne, jotka seurasivat ilotulitusta kaupungin keskustan ulkopuolella. Sampalinnanmäeltä ammuttiin yhteensä 46 erikokoista "pommia", jotka loivat värikkäitä kuvioita syyskuun tummalle taivaalle. Turun kauppatorilta yleisö siirtyi Aurajoen rannoille Turun Metsänkävijäin Soittokunnan huolehtiessa marssimusiikista. □

EINO LEHTINEN

VANHOJEN puutalojen maalausta koskeva valistustilaisuus järjestettiin Turun kaupungin museolautakunnan toimesta maanantaina 14. 11. 1977 Turun Taidemuseossa. Museolautakunta on todennut, että maalausinnostuksessa Turussa on monissa tapauksissa päädytty outoihin värivalintoihin, joskin varsin monet ovat päätyneet oikeisiin ratkaisuihin. Koska rakennusten säilyttämiseen osana historiallista kaupunkikuvaa kuuluu myös historiallisesti oikean väriskaalan valitseminen, järjestettiin valistustilaisuus, jossa olivat asiantuntijoina arkkitehti Maija Kairamo museovirastosta, oikeusneuvosmies Eero Soikkanen ja museonjohtaja Knut Drake.

★

TURUN Kakskerran koulun oppilaat istuttivat 23. 9. 1977 Höyttisten salmen rannassa Kakskerrassa mereen kasvamaan 2 000 meritaimenistukasta, jotka oli kasvatettu kahden vuoden ikäisiksi Köyliön kalanviljelylaitoksella. Istutuksen toteutuksesta huolehti kalatalousneuvoja Seppo Kyllönen Varsinais-Suomen Kalastajaliitosta ja kalanviljelystä oli seuraamassa opettaja Markus Rautio. Istutusta avusti 2 500 markalla Kakskerta-seura, koska seura oli saanut tuloja mm. Kakskerran aluetta koskevan kalatalousoppaan myynnistä. Istukkaat maksavat 2,5 mk kappale.

Turun päivän avaustapahtuman puheet Turun kauppatorilla

● Turun päivän toimikunnan jäsen, työnjohtaja Alfons Koskimies (kesk.) suorittamassa Turun päivän avausta Turun murteella. Rouva Maud Hasselblatt (vas.) suoritti avauksen ruotsin kielellä. Turun päivän toimikunnan puheenjohtaja, toimittaja Eino Lehtinen (oik.) toimi avaustapahtuman juontajana.

Alfons KOSKIMIES:

HYVÄT TURKULAISET

MEE ollan kokkonuttu tänne Kauppatoril turumpäivä merkeis, ja turumpäivän toimikunta o antanu mun tehtäväkseni tämä seittämännentoist turumpäivä avaussanatte lausumise ja niinku hyvi ittekki ymmärätte se o niin tärkkiä ja jännittävä tehtävä, ett se pane tämmöse tavalise karummiähem pöksyt tutisema. — Kylmar henkselit senttä kestävä —

Kyl ussemat teist o varmaste pannu merkil, ett tämäm päivä johtoajatuksena o ikinuarten Turku. Ei se sunkka sitä meina, ettei tämä päivä olis tarkotettu kaikeikkäste turkulaiste merkkipäiväks, mut tänäpä tahrota vaa erikoisem painokkast tuara framil vanhemma, jatkuvaste kasvava ikäpolve merkitys ja osotta heil heijä ansaittemas kunjoitust ja arvoantto. Sentähre tämänkertase turumpäivä ohjelma nii antajina ku vastaottajinaki om pääassias varttunempi ikäpolvi.

Täs oliski ny aika houkutteleva tilaisus ruveta muistelema muinassi ja palautta miäli viis-kuuskymment vuat takaperi sattunei tapauksi ja sillo elänyi ihmissi, mut siihen kuluis niim pal aikka, ett te tuski malttasitte jäärä munt kuuntelema. Em mää kumminka malta olla sanomat, ett täs torilki seikkaili siihe aikka vähä monesorttist kaveri, joitte jokase elämäst vois piäne romanin kirjotta, toisist huvittava ja toisist aika surulisenki. Prehti Huki ja Hassu Raffu ja Tuusa Ville Maijas kans oli sillo toril hyvin tavaline näky. Plättiposki Erkki oli kans usse jotta myymäs ja Kirve Antti klonkkas köppis ja koko mailman palomestari arvomerkkittes kans tavan takka tost tori ylitte ja Kissa Kallu poikkes tänne ain ku hän oli matkal tota halli roskalootta tonkima.

He olivas sen aja julkkiksi ja vaikei viikkolehret hejst mittän kirjottannu ni kyl kaikki heijät tunsiva ja tiäsivä heijä elämävaihes. He ovas senaikasten turkulaiste elämäsaatos ollu omalt osaltas rakentamas Turkku ja antamas sil tiätty omaleimaisut, tekemäs tätä kaupunki simmoseks ku te sen ny eresänne näätte. Pitäkä ain miälessänne mimmost muistoje aarreaitta te käsisänne pirätte ja kohrelkka sitä hellävarasest ain ku rakenatte uutta taik hävitätte vanha ja olkka ylppiöi kaupunkistanne.

Mää tarkota simmosel hiliasel ja arvokkal taval ylppiöi, ei turkulaisel sovi simmonem pröystäily, ett mää olen suurin ja kaunein, simmose ylvästely me jätetä erelenki tamperelaisil, heil se tuntu passava.

Turumpäivän toimikunta on täks päiväks järiestäny eri pualil kaupunki lukuissi tilaisuksi vaihteleval ohjelmal, ne o yritetty tehrä nii monipualisiks, ett jokane sais niist halus ja harrastustes mukast huvi ja hvättv.

Ku mää ny näil muutamil sanoil julistan tämänkertasen turumpäivän

avatuks, ni samal mä kehotan teit runsaslukusina tutustuma näihin tilaisuksi ja tekemä täst päiväst miälinpainuvan tapahtuma vuas vuarelt pirentyväs turumpäivien ketjus. □

Maud HASSELBLATT:

BÄSTA ÅBO-PENSIONÄRER

JAG hälsar er välkomna hit i dag, till den av Åbo stad anordnade pensionärsdagen. Jag vet inte om staden haft den tanken att då vi går mot vår ålders höst så är denna dag anordnad på hösten då naturen mot sin förvandling skrider. Men då vill jag bara säga, att hösten kan vara så oändligt vacker, den kan skimra i ruskans alla brungula nyanser och när solen belyser de gula trädens löv ser man en sällsam glans av guld. Det är naturen själv som går till denna förvandling och så skall också vi göra. Vi skall göra vår höst till en skimrande fest, rik på färger och nyanser. Men jag vill poängtera att vi skall själva vara vår lyckas smeder och inte vänta att andra skall göra det, det är vi som skall ge höstens färger åt vårt liv, vi skall berika det, göra det innehållsrikt och glatt och samtidigt kan vi säkert även glädja andra och visa våra medsystrar och bröder vägen till människans vackraste höstdag. Vi skall inte stirra oss blinda på åren som gått. Minns de tänkvärda ord som den store cellisten, Pablo Casals sade innan han, 96 år gammal, dog, "inte är vi gamla det är bara så länge sen vi var unga".

Många äldre människor beklagar sig över ensamheten, men nu finns pensionärsföreningarna där man kan knyta kontakter och få vänner.

Vi pensionärer har blivit en faktor att räkna med nu då vi ökat i antal i så rask takt. Vi kan få vår röst hörd i frågor som angår oss och vi kan med vår livserfarenhet berika de yngre i deras strävan här i världen, om de bara vill höra på oss. Vi är nog ännu kugghjul i det mänskliga maskineriet om vi också kanske rullar lite trögare, men tappa yxan i siön det skall vi inte om inte sjukdom överraskar oss och binder oss vid sängen. Då kan vi vänta att andra skall komma ihåg oss med en tanke och kanske en blomma. Vi är glada och tackar Åbo stad för vad den gör för sina pensionärer och vi hoppas att staden även framdeles minns att en stor del av dess invånare är pensionärer som under sin aktiva arbetsdag arbetat för stadens fromma.

Vad någon annan inte gjort kan du göra
— vad någon annan försummat kan du återställa.
Glöm bara inte, att allt inte är mynt.

Kärleken är också mynt — med guldglans — och den som får kärlek vet att tacka givaren på de sällsammaste sätt.
Att tacka är att ge
— men en gåva är inte alltid synlig
— de värdefullaste gåvorna kan ingen se, de gåvor som förvandlar oss till givare...

(Helmer Nyberg) □

Turun päivän kunniaksi

Ikinuorten Turku

Säv. dir.music. Urho Koskinen
Sanat Maj-Lis Niemineva

Ikinuorten kunniaksi tää
Turun päivä vietetään.
Mielessä tottakai häämöittää
vuodet eletty, nähty rannalla
joen
Onnentunteetkin koen,
Onnentunteetkin koen.

Ikinuorena Suomen Turussa
yhä uudelleen, yhä taas.
Vaarina, mummuna, tottakai
teen kaikkea sitä mistä
haaveiltiin
Aikaa mulla on nyt riittämiin,
aikaa mulla on nyt riittämiin.

Ikinuorten Turku tää tarjoaa
kukkakimpun säveleitä vaan.
Onni on silloin kanssamme,
kun sen aina vain oikein
oivallamme.
Onni on silloin kanssamme,
kun sen vain oivallamme.

Kotikaupunkimme Turku

Säv. kapellimestari Heikki Kotila
Sanat Kalevi Niemineva

Keskellä näitten seitsemän vuoren
me vietämme taas päivää ikinuoren.
Pois siis mielestä surku
kotikaupunkimme kun on Turku

On täällä Tuomiokirkot ja linnat
ja meillä on hilpeinä hermojen
pinnat.
Pois siis mielestä surku
kotikaupunkimme kun on Turku

Vuorilta pitkin Aurajoen rantaa
askelemme silloilta Ruissaloon vie.
Pois siis mielestä surku
kotikaupunkimme kun on Turku

Sitä tietä turutarkin rakastaapi
on se kaikkien ikinuorten
poikien tie.
Pois siis mielestä surku
kotikaupunkimme kun on Turku

Turun Ukkokodin "Sointufaarit"-yhtye esitti oheiset laulut Turun päivänä kodissa järjestetyssä ohjelmallisessa tilaisuudessa. Ne esitettiin myös maaherra Paavo Aition vieraillessa Ukkokodissa tiistaina 4. 10. 1977. Maaherran lausui tervetulleeksi ukkokodin johtaja Maj-Lis Niemineva. Ohjelmassa oli myös tiedotussihteeri Raimo Helmisen lausuntaa ja Veijarivaarien löylyesitys. Ukkokodin asukas Uuno Toukkari lahjoitti maaherralle itse tekemänsä sydäntuolin. □

Turku-seuran naisjaoston
perinteellinen
Kynttilänpäivän juhla
29. 1. 1978 kello 15.00
Ikituurin Aurora-salissa
Vaihteleva ohjelma. Kahvitarjoilu.

Fil.maisteri EERO NUMERLA:

60 vuotta Turun Suomalaisen Yliopistoseuran perustamisesta

■ Suomen itsenäisyyden synnyssä oli useita tekijöitä. Niihin voidaan yhtenä liittää Turun Yliopiston syntyhistoria. Suomenkielisen yliopiston aikaansaamisesta oli keskusteltu ennen maamme itsenäistymistä jo kauan. Tähän oli syynä suomenkielisen opetuksen vähäisyys Helsingin Yliopistossa. Niinpä vuosisadan vaihteessa oli luentoja vain 30 % suomeksi. V. 1915 tämä oli noussut 42 %:iin, mutta oppilaista oli tällöin suomenkielisiä kuitenkin jo 75 %. Ei siis ihme, että yksityiset kansalaiset heräsivät vaatimaan toimenpiteitä. Samoin oli tapahtunut muullakin opetusalalla. Ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu avattiin v. 1858 Jyväskylässä ja mm. vasta v. 1879 Turussa. Molemmat olivat yksityisiä.

"SUOMALAINEN YLIOPISTO TURKUUN TAI EI OLLENKAAN SUOMALAISTA YLIOPISTOA"

Jyväskylä näytti edelläkävijän esimerkkiä myös yliopistoasioissa. Jo 1860 oli tehty lahjoitus "yliopistorahastoksi". Tämän vuosisadan ensimmäisillä kymmenluvuilla havahduttiin myös muissa kaupungeissa keskustelemaan yliopiston saamisesta omalle paikkakunnalle. Turussa aloitti toimittaja, maisteri K. N. Rantakari 1911 voimakkaan ja väsymättömän kampanjan yliopiston perustamiseksi kaupunkiin. Vanhat kulttuuriperinteet, kaupungin sijainti ja historiallinen tausta puolsivat Turkua todelliseksi korkeakoulukaupungiksi. Lounais-Suomi oli aineellisesti voimakas ja väestö ahkeraa, mutta siltä puuttui sitä lennokkuutta, jota ilman kansa "ei kohoa varsinaiseksi sivistyskansaksi, eikä pääse asiain johtoon", kuten Rantakari sanoi. Vuonna 1914 hänen jyrkkänä kantanaan oli: "Suomalainen yliopisto Turkuun tai ei ollenkaan suomalaista yliopistoa".

Käytännöllisen toiminnan kohteeksi yliopistoasia tuli vasta vuoden 1917 huhtikuussa. Tällöin Rantakari ja lakit. kand., sittemmin prof. T. M. Kivimäki sekä hovioik. pres. Aleksi Käpy ryhtyivät asiaa voimaperäisesti ajamaan. Päätökseksi tuli: "Suomen kansa kerätköön rahat sen oman korkeakoulun ylläpitämiseksi". Suomalaisen yliopiston on oltava valmiina heinäkuun 15. päivänä 1940, Turun Akatemian 300-vuotisjuhlassa. Parissa päivässä he keräsivätkin 107.000 silloista markkaa (nykyrahassa noin 200.000 markkaa tukkuhintaindeksillä arvioituna) pohjarahastoksi. Huhtikuun 29. päivänä kokoontuneet kansalaiset päättivät perustaa Turun Suomalaisen Yliopistoseuran.

Eero Numerla

SENAATTI VAHVISTI SÄÄNNÖT V. 1917

Kevätkauden valmistelujen jälkeen senaatti vahvisti kesäkuun 2. päivänä seuran säännöt. Varsinainen järjestäytymiskokous pidettiin marraskuun 4. päivänä samana vuonna, siis noin kuukausi ennen itsenäisyysjulistusta. Tällöin seuralle valittiin ylimmäksi hallintoelimeksi 30-jäseninen hoitokunta, jonka jäsenet olivat kotoisin eri puolilta Suomea. Ainoa elossa oleva jäsen on varatuomari Toivo Piintilä, joka on ollut seuran hallinnossa vuoteen 1969 asti, puheenjohtajana v. 1957—63.

Hoitokunta asetti keskuskomitean, joka mm. hoiti varsinaisen keräystoiminnan. Tehokkaimpien keräysvuosien 1919—1924 aikana puheenjohtajana toimi Aleksi Käpy, sekä jäseninä T. M. Kivimäki, varatuomari Eino Tulenheimo ja kauppaneuvos J. G. Nordström. Seuran pitkäaikaisena sihteerinä oli prof. Kaarlo Jäntere. Hän on mm. kirjoittanut Turun Yliopiston perustamisen historian.

KERÄYSTAVOITE SAAVUTETTIIN KOLMESSA KUUKAUDESSA V. 1918

Vuoden 1918 tapahtumat estivät keräystoiminnan aloittamisen. Vasta loppuvuodesta lähdettiin tositoimiin. Erinomaisen sysäyksen sille antoi toinen parin päivän keräys, jonka suoritti kauppaneuvos Heikki Kestilä. Tällöin saatiin toinen 200.000 nykymarkan summa, joka oli käytettävä keräystyötä varten. Sen avulla saatiin keräysverkosto luoduksi ja mm. prof. U. L. Lehtonen yliasiamieheksi. Ja tuloksia syntyi. Yliopiston perustamisen edellytykseksi oli asetettu 5 milj. markan keräystavoite. Kaarlo O. Knuutila lupasi miljoonan markan lahjoituksen mikäli tämä saavutettaisiin. Vajaassa kolmessa kuukaudessa se saavutettiinkin, itsenäisyyspäivänä 1918 ja Knuutila hoiti lupauksensa.

Keräystoiminta kohdistui koko maahan. Sillä olihan koko Suomen kansa ottanut asiakseen yliopiston perustamisen — ei vain Lounais-Suomi. Yliopistoseuran vuosikirjoissa 1919—1925 on lahjoittajien nimet ja lahjoitusmäärät pitäjittäin. Lahjoittajia on 21858 sekä noin 1400 Amerikan suomalaista eli yhteensä yli 23.000. Lahjoitusten määrä nousi 50—60 milj. markkaan. Monet opiskelijat löytävät isovanhempiensa nimet lahjoittajaluetteloista. Mukana olivat kaikki yhteiskuntaluokat. Turun ja Porin läänin osuus lahjoituksista oli 36 %, seuraavina olivat Häme 22 %:lla ja Uusimaa 16 %:lla.

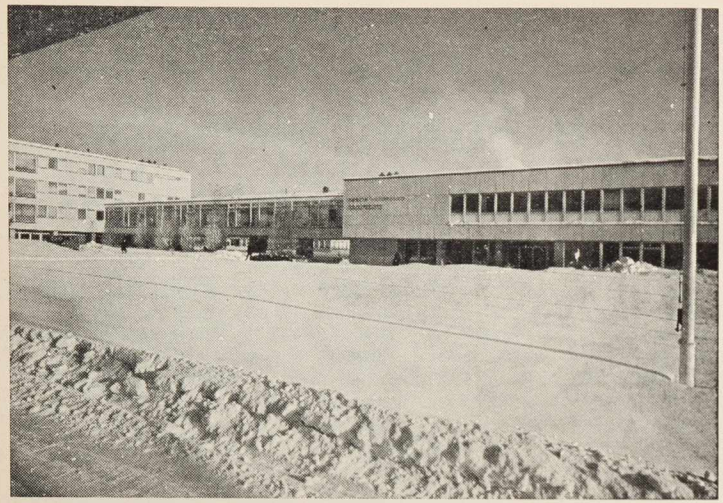

● Yliopiston keskipiha, oikealla päärakennus.

KULTARANTA "LAHJOITUSVYÖRYN KAUNEIMPIA LAINEITA"

"Yliopistoa perustaneen lahjoitusten vyöryn kauneimpia laineita", kuten Jäntere kuvakieltä käyttäen kertoo, oli Kultarannan saaminen 1919 lopulla Yliopistoseuralle. Sittemmin vuonna 1922 se vaihdettiin valtion kanssa Iso-Heikkilän tilaan Maariassa, joka nykyisin kuuluu Turun kaupunkiin. Tämä vaihtokauppa koitui myöhemmin yliopiston voimakkaalle kehitykseile vieläkin merkittävämmäksi, kun kaupunki osti Iso-Heikkilän maat. Yliopiston rakennuksia oli aikanaan suunniteltu Iso-Heikkilään, mutta vuonna 1920 ostettiin Phoenix-hotelli irtaimistoineen 6,3 milj. markan kauppahinnalla eli noin 3,5 milj. nykymarkalla (tukkuhintaind.). Täällä yliopisto saattoi aloittaa toimintansa jo kesällä 1922 tarvitsematta odottaa vuoteen 1940 kuten keräystavoitteeksi oli asetettu. Yliopistolle vahvistetun järjestysmuodon mukaan hallintomiehet vastasivat yliopiston talouden hoidosta. Seuran hoitokunta valitsi yliopiston korkeimman viranomaisen, kanslerin, jonka tehtävänä oli ensisijassa edistää yliopiston vaurastumista ja sen tehtävän toteuttamista.

SEURA LUOVUTTI YLIOPISTON SEN OMAAN HALLINTAAN V. 1927

Yliopiston toiminnan muotojen vakiinnuttua luovutti seura koko omaisuutensa Turun Yliopisto -nimiselle säätiölle v. 1927 eli 50 vuotta sitten. Säätiön hallituksen muodostivat rehtori, vararehtori sekä neljä professorien ja kolme Yliopistoseuran valitsemaa jäsentä.

Pitkäaikaisimpina hallintomiehinä edellämainitun keskuskomitean jäsenten lisäksi olivat mm. toimitusjohtaja Arvo Ketonen (18 v.), varatuomari Ilmari Kataja (16 v.), kunnallisneuvos Antti Raita (16 v.), varatuomari Martti Jaakkola (8 v.) ja kauppaneuvos Kalle Toivonen. V. 1954 sai yliopisto uuden järjestysmuodon. Seura valitsi yliopiston ensimmäiseen valtuuskuntaan osan jäsenistä luopuen oikeudestaan valita edustajiaan taloushallintoon.

SEURA NYT 2500 JÄSENEN AATTEELLINEN YHDISTYS

Seura onkin tämän jälkeen muuttunut luonteeltaan pääasiassa aatteelliseksi yhdistykseksi, joka edelleenkin tukee yliopistoa laajan noin 2500:n suuruisen jäsenkuntansa voimalla. Seura pitää yhteyttä yliopiston ystäviin ja entisiin opiskelijoihin ja antaa näin henkistä tukea yliopiston jatkuvalle kehitykselle. Vuonna 1974 tapahtuneen yliopiston valtiollistamisen jälkeen perustettu Turun Yliopistosäätiö tukee yliopiston tutkimustoimintaa taloudellisesti.

SEURA VASTAA MYÖS KESÄYLIOPISTOTOIMINNASTA

Vuonna 1974 tapahtuneen yliopiston valtiollistamisen yhteydessä tuli seuran hoidettavaksi sangen merkittävä vapaan kansansivistystyön sektori — kesäyliopistotoiminta. Hallinnollisista syistä ei vuodesta 1936 toimineen Turun Kesäyliopiston toiminta ollut enää valtiollistamisen jälkeen mahdollista suoraan yliopiston alaisuudessa ja näin päädyttiin ratkaisuun, jossa seura otti vastatakseen sen toiminnasta. Näin seura voi nykyajan oloissa edelleen tehokkaasti toteuttaa sille perinteellisesti kuulunutta tehtävää — korkeimman sivistyksen levittämistä mahdollisimman laajalle suomalaisten pariin.

SEURA LEVITTÄÄ YLIOPISTOA KOSKEVAA KIRJALLISUUTTA

Eräänä seuran toimintamuotona on aina ollut Turun yliopistoa koskevan kirjallisuuden levittäminen. Vastikään on ilmestynyt tri Tauno Perälän kirjoittamasta Turun Yliopiston historiasta II osa (1939—1974). Ensimmäisen osan (1920—1939) kanssa teos kuvaa laajasti yksityisen suomenkielisen yliopiston kehitystä. Edelleen ovat seuralla levitettävänään maisteri Mikko Uolan toimittama laaja matrikkeli "Turun Yliopiston opettajat ja virkamiehet 1920—1969", lisäpainos prof. Kaarlo Jäntereen kirjasta "Turun Yliopiston perustaminen" sekä tuomari Yrjö Raevuoren kirjoittama "Klondiken veljekset". Se kertoo turkulaisveljesten kullankaivuumatkasta, jonka lopputuloksena oli K. F. Joutsenen suurlahjoitus yliopistolle. Sen turvin rakennettiin nykyinen pääkirjasto □

Yliopistoseuran juhla oli arvokas kulttuuritapahtuma

■ Turun Suomalaisen Yliopistoseuran 60-vuotisjuhlallisuuksista lauantaina 12. 11. 1977 muodostui arvokas turkulainen kulttuuritapahtuma, jonka aikana eri yhteyksissä todettiin yliopistoseuran toiminnan erinomaiset tulokset tieteen ja kulttuurin tukemiseksi. Juhlapäivän runsasantisessa ohjelmassa oli tervehdysten vastaanotto, juhlakokous, päiväjuhla, tutustuminen yliopiston eri laitosten toimintaan ja toimitiloihin, yliopilaskylään sekä illanvietto. Juhlakokouksessa julkistettiin 1,3 milj. markan testamenttilahjoitus ja päiväjuhlassa jaettiin seuran julistaman kirjoituskilpailun palkinnot. Sunnuntaina 13. 11. 1977 seuran neuvottelukunta kokoontui hotelli Ruissalossa.

Tervehdysten vastaanottotilaisuudessa kymmenien eri yhteisöjen ja järjestöjen edustajat kävivät esittämässä onnittelunsa. Turku-seuran onnittelijoina olivat puheenjohtaja Olli Kestilä, varapuheenjohtaja Erkki Asp ja toiminnanjohtaja Ilmari Rinne, joiden lahjana oli seuran julkaisemat kaskukirjat.

HUOMATTAVA TESTAMENTTI-LAHJOITUS

Juhlakokouksen avauksen suoritti yliopistoseuran puheenjohtaja, fil. maisteri Eero Numerla, jonka puheen aiheena oli "Yliopistoseuran merkityksestä".

Kokouksessa puheenjohtaja Numerla julkisti pitäjäneuvos Valto Takalan 1,3 milj. markan testamenttilahjoituksen, josta muodostettavasta rahastosta jaetaan stipendejä lahjakkaille opiskelijoille ja tutkijoille.

HEIKKI ESKELINEN JA ANTTI ESKOLA KIRJOITUSKILVAN KÄRJESSÄ

Päiväjuhlassa piti tervehdyspuheen yliopistoseuran neuvottelukunnan puheenjohtaja, prof. Osmo Järvi ja juhlaesitelmän aiheesta "Turun yliopisto suomalaisessa yhteiskunnassa" yliopiston kasvatti, alivaltiosihteeri Keijo Korhonen. Turun yliopiston tervehdyksen toi rehtori Osmo Ikola ja Turun kaupungin tervehdyksen kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Opetusministeri Kristian Gestrin onnitteli sähkeellä.

Musiikkiohjelmasta vastasivat Sata-Hämäläisten Osakunnan soittokunta, Ilkka Viljanen, Jaana Haanterä, Harri Sippel ja Martti Rousi sekä prof. Jouko Tolosen johtama musiikkitieteen opiskelijain kuoro, joka esitti osia Turun yliopiston kolmesta kantaatista. Osat olivat "Tämä maa" kantaatista "Erekhteion", "Teinilaulu" kantaatista "Soihdunkantajat" ja "Sun kasvois eessä, Isänmaa" kantaatista "Isänmaan kasvot".

Yliopistoseuran 6. 4. 1977 julistamaan kirjoituskilpailuun "Maailma muuttuu — muutummeko sen mukana", jätettiin 93 kirjoitusta, joista 20 oli Turun seudulta. Kilpailun palkinnot jakoivat yliopistoseuran puheenjohtaja Eero Numerla ja arvostelulautakunnan jäsen, päätoimittaja Keijo Kulha, jonka lisäksi arvostelulautakuntaan kuuluivat professorit Urpo Harva ja Kerttu Saarenheimo sekä rehtori Jyrki Siura.

Kilpailun tulos tuotti hienoisen yliätyksen. I palkinnon 7.500 mk sai fil.lis. Heikki Eskelinen Helsingistä, II palkinnon 3.000 mk prof. Antti Eskola Tampereelta ja III palkinnon 2.000 mk Alli Appelroth Helsingistä ja Altti Airo Turusta. Lisäksi lunastetaan 500 markalla seuraavien kirjoittajien kirjoitukset: Harto Hakovirta Tampere, Matti Juntunen Taivalkoski, Marja-Terttu Klemola Muurola, Matti Leinonen Tampere, Ilkka Lindström Turku ja Raimo Rönnholm Nokia.

Illanvietossa Ikituurin Aurora-salissa juontajana oli yliopiston kasvatti teatterinjohtaja Paavo Liski. Esiintyjinä olivat akateemikko Tauno Nurmela, Turun Ylioppilasteatteri ja S-H. Osakunnan soittokunta. □

● Yliopistonmäki, etualalla ylioppilaskunta.

Professori
MATTI A. SAINIO:

Turun siirtolaisuusinstituutti

■ *Suomen Turussa toimii kansainvälistä merkitystä saanut siirtolaistutkimusta harjoittava laitos, joka lienee useimmille turkulaisille tuntematon. Se on perustettu 1974 ja toimii yhteistyössä Turun yliopiston yleisen historian laitoksen kanssa. Laitoksen johtajana toimii Turun yliopiston yleisen historian professori Vilho Niitemaa, ja sen toimintaa ohjaa fil. tohtori Olavi Koivukangas.*

Olavi Koivukangas

Siirtolaisuus Suomesta USA:han ei ollut yksinomaan suomalainen ilmiö, vaan sitä on tapahtunut myös Ruotsista ja Norjasta. Suomen siirtolaisuutta tutkivalla laitoksella on laaja tausta: Sen takana ovat opetusministeriö, ulkoasiainministeriö, työvoiminministeriö sekä maan kaikki yliopistot ja 25 kansalaisjärjestöä. Laitos toimii yhteistyössä vastaavien ulkomaisten laitosten, mm. Wäxjössä Ruotsissa toimivan siirtolaistutkimusinstituutin kanssa.

Laitoksessa suoritetusta työstä on jo näkynyt hyvää jälkeä. Tuna Historiallisessa Arkistossa ja Turun yliopiston historian laitoksen julkaisusarjassa on eräitä tutkimuksia, jotka ovat tulosta sen toiminnasta.

Laitoksen uusin saavutus on "Finland Salutes USA — Old Friends — Strong Ties" (Vaasa 1976, 347 s.) Tämän juhlavan julkaisun aiheena on ilmeisesti ollut USA:n 200-vuotisjuhla, mutta se eroaa edukseen monista fraasiloistoisista juhlajulkaisuista. Teos koostuu tunnettujen ja tunnustettujen tutkijoiden hyvin dokumentoiduista tutkimuksista. Sekä suomalaiset että amerikkalaiset tutkijat ovat antaneet panoksensa teokseen. On selvää, että tällaisessa kokoomateoksessa artikkelit pakostakin ovat varsin lyhyitä, mutta sitä arvokkaampia vastaiselle tutkimukselle. Eritvisen arvokkaita ovat kirjoituksiin liittyvät lähde- ja kirjallisuusviitteet sekä kuvitus, joka suurelta osalta on peräisin Turun tutkimuslaitoksen kokoelmista.

Kolme liikettä näyttää olleen valtaliikkeitä amerikansuomalaisten elämässä: työväenliike, raittiusliike ja kirkko. Lähivuosina saataneen myös tutkimus amerikansuomalaisten koulutoimesta.

Siirtolaisuus Yhdysvaltoihin ei ollut yksinomaan suomalainen ilmiö, vaan sitä tapahtui, paitsi muista pohjoismaista, myös muualta Euroopasta. Vuodet 1865—1914 olivat siirtolaisuuden vilkkainta aikaa. Noin kahdesta ja puolesta miljoonasta tämän aikakauden siirtolaisesta oli yli miljoona peräisin Ruotsista. Suomi on vasta neljännellä tilalla pohjoismaiden Amerikansiirtolaisten joukossa hieman yli kolmellasadalla tuhannella.

Perin mielenkiintoinen on lääneittäin laskettu tilasto. Sen mukaan Vaasan lääni on ollut johdossa 162.232 siirtolaisellaan, kun taas Turun ja Porin läänistä on lähtenyt vain hieman yli 45.000. Tavallisesti ajatellaan, että eräs syy olisi ollut pyrkimys välttää laittomia asevelvollisuuskutsuntoja sortovuosien aikana, mutta tämä selitys ei yksinään riitä. Syvempänä selityksenä on Pohjanmaan väestön yleinen liikkuvuus, joka liittyy tämän väestön merenkäynti- ja kauppatoimintaan. Tiedämmehän, että ruotsinkielisen Pohjanmaan uskonnolliset liikkeet ovat tulleet juuri merimiesten välityksellä. Sen sijaan Varsinais-Suomen väestö on ollut enemmän paikallaan pysyvää, varakasta ja maanviljelykseen sidottua, ehkäpä vanhoillisempaakin.

Mihin he sitten asettuivat asumaan? Vuoden 1922 tilastoa johtaa Michiganin valtio 87.000 suomalaisella ja seuraavalla tilalla on Minnesota, jossa samana vuonna oli 64.000 suomalaista. Kolmantena on Massachusetts, jossa oli 26.000 suomalaista. Muissa valtioissa on jo huomattavasti vähemmän. Näin ollen oli varsin luonnollista että näistä valtioista tuli Amerikan-suomalaisten henkisiä keskuksia, monessakin mielessä. Hancockissa, Michiganissa perustettiin Suomisynodi evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokoukseksi ja vuonna 1896 sen yhteyteen Suomi-opisto. Massachusettsin valtiossa, Fitchburgissa ilmestyy tunnetuin suomalainen työväenlehti Raivaaja, jonka kuuluisin päätoimittaja on Oskari Tokoi.

Amerikan-suomalaisten uskonnollinen ja poliittinen kuva on varsin kirjava. Mitä kirkolliseen elämään tulee, näyttää lestadiolaisuudella olevan vanhin ja vahvin sija uskonnollisista liikkeistä, jotka eivät hyväksyneet Suomi-synodia. Missouri-synodi taas vaalii evankeelisen liikkeen perinteitä tahtoen pysytellä jyrkästi tunnustukselisella pohjalla. On nimittäin muistettava, että Yhdysvalloissa ei ole valtiokirkkoa, vaan eri kirkkokunnat ja seurakunnat ovat lähinnä yhdistyksiin verrattavia. Ne yksjn vastaavat myös taloudestaan.

Poliittiseen kuvaan ovat Suomen kansalaissodan jälkeiset tapahtumat tuoneet uutta väriä. Tämä voi päätellä siitä, että kun vuoden 1920 tilastossa on kaikkiaan hieman yli 149.000 suomalaista, vuonna 1922 heitä on yli 352.000. Tätä lisäystä tuskin voi selittää muulla kuin Suomesta käsin tapahtuneella siirtolaisuudella. Nämä siirtolaiset tietenkin toivat mukanaan ne aatteet joita he olivat "vanhassa maassa" kannattaneet.

Tässä kaikessa on eräs vaikeus. On helppo päästä niiden jäljille, jotka ovat menestyneet elämässä. Sellaisia on paljon. On niitä, joiden nimet esiintyvät yhdistysten pöytäkirjoissa, sanomalehdissä tai jotka ovat saaneet nimen hautakiveensä. Puheliniuettelotkin antavat tässä apuaan. Selostettavana olevan teoksen tekijäluettelo sisältää useita nimiä jotka kertovat suomalaisesta alkuperästä. Professorit Walfrid John Jokinen, Douglas Ollila ja John I. Kolehmainen ovat sellaisia. K. F. Joutsen lähti vuosisadan vaihteessa kullankaivajaksi menestyen erinomaisesti ja testamenttasi suuren omaisuutensa Turun yliopistolle. Mutta tuskin koskaan saamme tietää niistä, jotka sortuivat saamatta edes kiveä haudalleen. Epäilemättä heitäkin on ollut paljon. Se, että emme tiedä heistä mitään, on tietenkin yksipuolisuus, jolle tutkimus ei mahda mitään.

Siirtolaisinstituutilla on hyvä kuvakokoelma, mutta milloinkaan sellainen kokoelma ei voi tulla täydelliseksi. On oletettavaa, että monessa turkulaiskodissa on kuvia tai kirjeitä, jotka liittyvät laitoksen toimintaan. On syytä huomauttaa siitä, että se ei tutki yksinomaan Amerikkaan suuntautunutta siirtolaisuutta, vaan siirtolaisuutta yleensä. Tunnettuahan on, että suomalaisia siirtolaisia on joka puolella maailmaa, aina Australiaa myöten. Kaikesta tällaisesta aineistosta laitos on kiinnostunut.

Lopuksi on syytä huomauttaa siitä, että laitoksen tämänhetkinen vt. johtaja, vt. professori Reino Kero on julkaissut laajemmalle lukijapiirille tarkoitetun teoksen "Suuren lännen suomalaisia" (Otava 1976). Kirjoittaja on Turun yliopiston Amerikan historian dosentti.

Turun siirtolaisuusinstituutilla on mittava, miltei maailmanlaajuinen tehtävä suoritettavanaan. Se, että laitos on sijoitettu Suomen Turkuun, on tavallaan tunnustuksen osoitus sille työlle, jota Turun yliopiston piirissä suoritetaan. □

TY:n ylioppilaskunta toiminut 55 vuotta

■ **Maamme toiseksi suurin ylioppilaskunta, Turun yliopiston ylioppilaskunta, juhli 55-vuotistaivaltaan keskiviikkona 9. 11. 1977. Henrik Gabriel Porthanin syntymäpäivänä 9. 11. perustettuun ylioppilaskuntaan kuuluu lähes 9 000 jäsentä ja sen alaisena toimii lähes 70 alayhdistystä.**

Vuosipäivä aloitettiin seppeleen laskulla Porthanin patsaalle ja V. A. Koskenniemen haudalle. Tänä vuonna sai kukkia myös yliopistonmäelle pystytetty veistosryhmä Lönnroth, Runeberg ja Snellman. Edustajiston juhlakokouksessa jaettiin kunnia- ja ansionauhoja sekä hallitusmerkkejä. Kunnianauhan saivat ylioppilaskunnan pitkäaikainen pääsihteeri Harri Kainulainen ja ylioppilaskunnan esimiehenä toiminut Paavo Pitkänen. Juhlapäivän tapahtumiin kuului lisäksi matinea ja tanssiaiset.

Ylioppilaskunta ylläpitää Turun Ylioppilasteatteria, joka on vireimpiä alayhdistyksistä. Ylioppilaskunnalla on 32-paikkainen päiväkoti, jossa useimmille opiskelijoiden lapsille hoito on maksutonta. Erikoislääkäripalveluja opiskelijat saavat terveydenhoitosäätiön välityksellä.

Ylioppilaskunnan pääsihteerinä toimii Markku Mäkitalo, hallituksen puheenjohtajana Kari Mannerjoki ja sosiaalisihteerinä Jukka Niskala. □

Turun ylioppilankylän päiväkodeissa 165 hoitopaikkaa

■ **Turun Ylioppilaskyläsäätiö järjesti keskiviikkona 19. 10. 1977 päiväkotipäivän, jolloin kylän viiden päiväkodin ovet olivat avoinna. Ylioppilaskylässä on yhteensä 165 päiväkotipaikkaa ja suunnitelmien mukaan ensi vuonna rakennetaan vielä 30-paikkainen päiväkoti.**

Päiväkotipäivän ohjelma oli monipuolinen ja niiden toimintaa valaiseva. Ylioppilaskylän Ipanateatteri esiintyi, tutustuttiin lasten piirustuksista ja maalauksista koottuun taidenäyttelyyn sekä kuunneltiin musiikkia. Luovaa toimintaa olivat opastamassa Turun piirustuskoulun oppilaat.

Seminaarin teemana oli "Päiväkodista peruskouluun". Seminaarissa puhuivat tutkija Jouko Louhisola, psykologi Raija Timosaari ja kaupungin lastensuojelusihteeri Kirsti Lehtinen. Ylioppilaskyläsäätiön päiväkotiasioiden hoitajana toimii Mauri Kivilaakso ja hallintopäällikkönä Raimo Karhu. □

Mauno Koivisto TY:n kunniatohtoriksi

Mauno Koivisto

■ **Turun yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan 10-vuotisjuhlakokouksessa perjantaina 4. 11. 1977 promovoitiin kunniatohtoriksi Suomen Pankin pääjohtaja, fil.tri Mauno Koivisto, joka väitteli tohtoriksi Turun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa vuonna 1956 aiheesta "Sosiaaliset suhteet Turun satamassa".**

Juhlakokouksen avauksen suoritti tiedekunnan dekaani, apul.prof. Kari Salavuo, joka ojensi kukkia tilaisuudessa läsnäolleelle rouva Tellervo Koivistolle. Promoottorina toimi prof. Erkki Asp. Turun linnassa järjestetyssä tiedekunnan promootiopäivällistilaisuudessa kunniatohtori Mauno Koivisto puhui aiheesta "Tutkimus ja sovelletus".

Tiedekunnan 10-vuotisjuhlallisuuksiin liittyen järjestettiin torstaina 17. 11. 1977 studia generalia-tyyppinen esitelmätilaisuus, jossa esitelmöivät prof. Jussi Tenkku, apul. prof. Erkki Koskela, prof. Yrjö-Paavo Häyrynen, VTT Vilho Harle ja apul.prof. J-P. Roos. Kommenttipuheenvuoron käyttivät prof. Juhani Pietarinen, FT Maija-Liisa Raustevon Wright, VTL Esko Antola ja apul.prof. Kari Salavuo. □

TURUN Linnan rotarit ovat 25-vuotisen toimintansa kunniaksi hankkineet ystävyysklubin Turun ystävyyskaupungista Göteborgista. Kronhusetin klubi kokoontuu Göteborgin vanhimmassa talossa ja Turun Linnan klubi Turun vanhassa linnassa.

KATARIINANLAAKSO

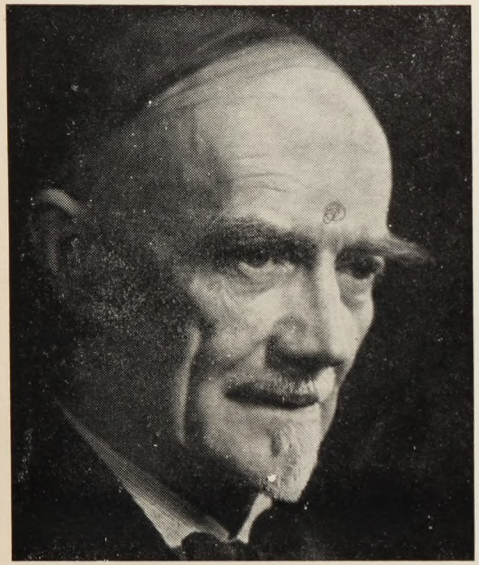

Svante Dahlström

■ **Professori Svante Dahlströmin teoksesta Promenader II (Åbo 1960), luvusta Katrinedal lyhentäen suomentanut Reino Lento.**

VOIDAKSEMME lähestyä Katariinanlaakson arvoituksia ja sen kauniin nimen alkuperää menemme suoraan asiaan ja kysymme itseltämme: onko siellä mitään laaksoa? Tietyllä apeudella meidän on tunnustettava sekä itsellemme että muille, että laaksoa tavallisessa merkityksessä siellä tuskin on. Onkohan asian laita sama kuin Naantalin osalta, joka on saanut nimensä (Armonlaakso) siten, että kuuluisa Vallis gratiae syntyi laaksoon, mutta muutti pois kallioniemelle ja otti nimen mukaansa? Vaikka usean Katariina-nimisen naisen nimet ovatkin tavalla tai toisella liittyneet paikkaan ja vaikka parin heistä voidaankin sanoa saaneen muuttaa seudulta, vieläpä varsin perusteellisestikin, ei tuonkaltainen selitys kuitenkaan käy laatuun.

Katariinanlaakso on ranta-alue Kaarinan pitäjässä. Ispoisten talon maalla, puoli peninkulmaa Turusta kaakkoon, sen salmen rannalla, jota nykyään olympialaisten souturadan merkeissä nimitetään Pitkäksisalmeksi, vastapäätä Hirvensalon saarta. Rantakaistale, joka vielä puoli vuosisataa sitten oli varsin kapea, on maan kohoamisen vuoksi levenemässä ja kaislikon reuna ulottuu yhä ulommaksi. Rantojemme tavalliset lehtipuut ovat jäljellä varjostaen rantapolkua. Ylöspäin rinnettä, joka paikoittain on hyvinkin jyrkkä, voi kavuta melko korkealle mäntyä kasvavalle vuorelle, jonka pinta on halkeillut, reunat jyrkät ja jolta avautuu laaja näköala. Alapuolella levittäytyy runsaskasvinen maasto, joka satojen vuosien aikana on vetänyt puoleensa Turun koulupoikia ja ylioppilaita. Harrastaja ja huvikseen kävelevä löytää sieltä edelleenkin kaikkea viehättävää maan antia sinivuokoista, orvokeista, hanhikeista ja esikoista alkaen aina harvinaisempiin lajeihin saakka. Maan yrttikasviston yllä humisevat monenlaiset lehtipuut. Parasta on paikalla käydessään ottaa joku kasvitieteilijä mukaan.

Mutta palatkaamme rannalle katsomaan, onko kuuluisa kivi vielä paikallaan: pyörein luvuin neljä metriä pitkä, kaksi ja puoli metriä leveä ja runsaasti puoli metriä korkea sekä tasainen, hyvänlainen näytekappale niistä ruokapöydistä, joita luonto on järjestänyt sinne tänne kuninkaiden, kuningattarien ja koulupoikien käytettäväksi. Niin, muistelemme, että kiveä varmojen perimätietojen mukaan nimitetään Kuninkaankiveksi.

Mitat esitetään tässä muunnettuina siitä kyynärajärjestelmästä, jota tuntematon ja eriittäin huvittava perinteenkertoja käytti kirjoittaessaan salanimellä Kuokkamies Katariinanlaaksosta ja paljosta muustakin 1860-luvulla Turun suomenkieliseen sanomalehteen. Hän on poiminut esille kaikkea mahdollista ja on monissa kohdin merkillisen täsmällinen, hän kertoo tarkoin mitä on kuullut ja tekee sen luonnollisella, usein humoristisella tavalla.

Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaatti A. Björck julkaisi yhdistyksen aikakauskirjassa 1887 tuloksia tutkimuksistaan mm. Kaarinan pitäjässä, ja kun hän totesi, että mainittu kertoja oli antanut kansan kertomalle hyväksyttävän muodon, hän otti sen selvitykseensä muutamin johdattavin sanoin. Björck aloittaa selittämällä, että Katariinanlaakso on saanut nimensä Juhana III:n puolison Katariina Jagellonican muistoksi (toisten arvelun mukaan Katariina Maununtyttärestä). Nimenanto olisi tapahtunut Juhanan herttuana ollessa ja isännöidessä Turun linnaa.

Kuokkamies antaa asiasta huvittavan ja seikkaperäisen kuvauksen (seuraava lainaus on otettu suomennokseen suoraan Kuokkamiehen kirjoituksesta): "Tämä herttuan puoliso oli syntynyt prinsessa Puolasta, ynsiä luonnoltansa sekä kovin rikas, jonkatähden herttua myös Turun linnassa jaksoi kustantaa pulskeamman ja suuremman hovin kuin kuningas ruotsissa. Tämä oli kohta yksi riidanaihe veljein välillä. — Koska linnan kultanahalla ja silkillä komeasti puetut salit tuntuivat Katarinalle aivan ahtailta, teki mielensä luonnon avaruudessa huvitella, ja silloin läksikin suviaikana ritarinsa, seuraneitsyensä ja palvelijainsa keralla tälle laaksolle. Soitto, hypyt ja laulut kuuluivat sitte täältä aina puoliyöhön. Herttua kuitenkin harvoin täällä lienee seurassa ollut, sillä hänen parain ajanvietteensä lienee ollut metsästäminen miestensä joukossa kaupungin ympäristössä. Muutoin on tämä herttua tuttu siitä, että osasi suomea, jota kieltä häntä ennen eikä jälkeen kukaan kuninkaallinen ole taitanut haastella. Kustaa III sanotaan myös kerran paistettua kananpoikaa syödessä naurusuulla lausuneen: 'kananpoika, hönans son' ja 'kuninkaanpoika, konungens son', ja siinä oli koko hänen suomen kielen taitonsa."

Sitten sukkela kertoja kuvailee kiveä, jolle palvelijat kattoivat herkulliset ruo'at. "Laakson kanssa yhdistetyssä puistossa kasvaa suuria lehtipuita, usiatkin jalompaa lajia kuin meidän metsissä tavallisesti nähdään. Luultavasti on osa heistä jo Katarinan aikaisia. — Merta vastaan on laakso kivillä ja mullalla korotettu penkereeksi ja luullaan tämän seudun ennen olleen kukka-istutuksillakin koristetun. Paikka on kuitenkin niin ihana, että tunnustaa täytyy Katarinalla olleen luonnon kauneudelle avoimen sydämen, koska hän tämän lempi-suloisen laakson valitsi huvipaikaksensa."

On heti sanottava, että näiden lennokkaiden rivien mallina ei ole ollut mikään täysin luotettava kuvaus. Luuttujen soitto ja herttuallisen hovin huvitukset kaikuvat tosin elämäkerrastoista ja matkakäsikirjoista, alukset kulkevat viirit liehuen pitkin Pitkäsalmea samaan tapaan kuin Eerikin ja Kaarina Maununtyttären kuninkaallinen pursi, jonka ylle Mälarin taivas levittää iltaruskonsa.

Kohdelkaamme lempeästi näitä muinaisia taruja! Mutta emme kuitenkaan voi olla ajattelematta sitä, mitä todella tiedetään. Taskussaan panttaussopimus seitsemästä Liivinmaan linnasta, jotka lankomies, Puolan kuningas, oli luovuttanut saamansa lainan vakuudeksi, Juhana vastavihittyine puolisoineen nousi puoliksi haaksirikkoutuneena maihin Suomen rannikolla ja saapui jouluaattona 1562 perille Turkuun. Linnassa äärettömän rikkaan milanottaren Bona Sforzan tytär asetti esille myötäjäisensä, ja ruhtinattaren kunniaksi järjestettiin kahdeksan päivän juhlat. Mutta yhä selvempää jyrinää kuului Tukholmasta. Huhtikuussa 1563 painostava tunnelma sai konkreettisen muodon, kun herttua sai kutsun saapua kesäkuun 1. päivänä Tukholmaan. Juhana ei kutsua noudattanut, vaan piti kesäkuun 18. päivänä Turun Heikinmarkkinoilla tunnetun puheensa, jonka johdosta veljesten välinen sotatila kävi ilmeiseksi. Oli rauhatonta maalla ja merellä, kuninkaan sotajoukko nousi maihin, ja Turun linnan piiritys päättyi antautumiseen elokuun 12. päivänä, sen jälkeen kun Korppolaistenmäki oli vallattu ja maaliinammunta sieltä alkaut. Juhana ja Katariina vietiin vankeina Ruotsiin, ja komea asuntoirtaimisto seurasi mukana.

Luonnollisesti kysymme itseltämme, ajatellessamme näitä valitettavia tosiseikkoja, jotka varmaan suuresti synkistivät luonnon kannalta ihanaa kevään ja alkukesän aikaa, löytyikö todella tilaa senkaltaisille huvituksille, kuin millä perintätieto on varustanut kultaiset kudoksensa? Ja jos arvelemme huomanneemme, ettei Katariinanlaaksossa ole mitään laaksoa, niin ehkä siellä ei ole mitään Katariinaakaan?

On syytä mainita, ettei puutu henkilöitä, joilla on tämä kiehtova nimi ja jotka voivat tulla kysymykseen. Jos etsimme sellaista herttuan ajalta, olisi houkuttelevaa pysähtyä Katariina Jagellonican edeltäjään, Juhanan herttuallisen hovin renessanssirouvaan 1555—1560, Kaarina Hannuntyttäreen, joka todella vietti onnen ja loistavien juhlien päiviä ja vuosia, kunnes herttua otti itselleen toisen ystävän. Mutta useista syistä menemme etsiskelyssämme ajassa eteenpäin.

Ispoisten kartanon omisti aikoinaan valtaneuvos ja amiraali Lorentz Creutz (s. 1615, k. 1676), ja hänellä oli tytär Katariina, joka haudattiin vanhaan Kankaisten kuoriin Turun tuomiokirkossa 1687. Mutta jälki näyttää liian heikolta ansaitakseen huomiota. Valtaneuvoksen leski Elsa Creutz kuoli 1717, ja vuodesta 1723 Ispoisten omistajana esiintyy Pohjois-Suomen laamanni Simom Lilliegren (s. 1666, k. 1736), jonka puoliso oli Katariina Berg (von Berg). Lilliegrenin kuoltua laaditussa perukirjassa mainitaan, että hän kuoli Katariinanlaaksossa 29. päivänä syyskuuta. Yksi Lilliegrenin tyttäristä meni naimisiin Turun läänin jalkaväen päällikön Otto Wilhelm Rosenlewin kanssa, joka 1741 suostui vaihtokauppaan, jossa Turun Akatemian professori Henrik Hassel (s. 1700, k. 1776) sai Ispoisten rälssisäterin, "jota sittemmin on nimitetty Katariinaplaaksoksi" (Catharinae dal). Professori Hasselin ensimmäinen vaimo oli Katariina Meurman (k. 1760), jälleen Katariina! Toinen rouva Hassel, Christina Margareta Palén, myi leskeksi jäätyään tilan vuonna 1783 kamreeri Arndt Johan Winterille (s. 1744, k. 1819), joka samana vuonna sai lainhuudon "Ispoisten eli Katariinanlaakson rälssisäterin".

Kirjallisuudessa on jo aikaisemmin pantu merkille, että nimi Katariinanlaakso alkaa esiintyä 1700-luvun alussa. Tässä on erityisesti kiinnitettävä huomio laamanni Simon Lilliegrenin Katariina-rouvaan mahdollisena syynä siihen, että Ispoisten nimi muuttuu Katariinanlaaksoksi. Tosin naisten etunimien liittämisestä paikannimiin ei puutu ritarillisia esimerkkejä varhaisemmaltakaan ajalta, mutta varsinkin 1700-luvulla tämäntapainen nimenanto voitti alaa, ja nimien yhdistäminen sanoihin -laakso, -lehto ja -vuori tuli hyvin tavalliseksi, ei ainoastaan Ruotsissa. — Vanhoja talonnimiä muutettiin yleisesti uudentyyppisiksi.

Katariinanlaakson uninäytelmän aiheet ovat kutakuinkin haihtuvia. Yksi niistä näyttää hieman kiinteämmältä, nimittäin rannalla olevan suuren kiven nimi. Tunnettu suomenkielinen runo Kaarle-herttuan sotaretkestä Suomeen kertoo eräässä 1700-luvun alussa muistiin merkityssä toisinnossa hänen tulostaan seuraavaa:

Hyvä Herra Hertu Carle
Ruotsin Cullanen Cuningas
Wahva Suomen Waldamies
Isän Maan Iso Isändä
Hangiskeli Hahdeians
— — — — — —
Suomehen sijt saatuansa
Papin Luotohon panduansa
Ruskian Calliohon ruwettuansa
Linnan alla tulduansa
Leirins lewitti Kedolle,
Meren rannalle rakensi —

Tämä merkitsee, että Kaarle-herttua, jolle runo itsepäisesti antaa kuninkaan nimen, varusti aluksensa ja nousi maihin kallioniemekkeellä, jota vieläkin nimitetään Ruskeakallioksi, ja pystytti leirinsä meren rannalla olevalle kentälle. Juuri tällä rannalla on perimätiedon vaalima

● **Turun luonnonsuojelun historia alkaa Katariinanlaaksosta, missä suurten tammien suojassa on kuuluisa Katariinankivi. Tällä kivellä kuninkaallinen retkikunta aterioitsi 1500-luvulla ja niin tekee myös nykyinen retkeilijä eväskoreineen ja termospulloineen. — Kuva: Ilmari Rinne.**

*) (Ispoisten alue liitettiin v. 1939 Turun kaupunkiin.) Suomentajan huom.

kivi. Kuten edellä mainittiin, kiveä on sanottu Kuninkaankiveksi. Kaarle-herttua on tiettävästi ainoa kuninkaallinen henkilö, joka on laskenut jalkansa rannalle, joten on sallittua selittää perimätietoa siten, että kivi on hänen mukaansa saanut jalon nimityksensä. Perimätieto näyttää mielellään suoneen herttua Kaarlelle hiljaisen aterian kivipöydän ääressä. Ja sitten hän kulkee eteenpäin:

Astui sijt Maalle Manderelle,
Istuden Isposten Mäelle
Hengeänsä wetämähän,
Jalcoiansa lewättämän.

Ja niin otamme mekin jäähyväiset Katariinanlaaksolta tällä kerralla, ehkä kevätesikko tai urhea syyskukka napinlävessä. Paluumatkalla sivuutamme kauniin lehdon tammineen ja rehevine kasvustoineen, ja komean tammen juurella näemme uuden tasaisen kivipaaden, joka hyvin paljon muistuttaa rannalla olevaa. Seudun lapset valistavat meitä tiedolla, että tammen juurella oleva kivi on se oikea Katariina Jagellonican kivi! Sikäli tämä on helposti ymmärrettävissä, kun Katariina-aihe liittyy lähinnä Katariinanlaaksoon ja kun Kuninkaankivi nykyään sijaitsee puoleksi umpeenkasvaneella, melkein yksitvisellä alueella, mistä sitä on vaikea löytää.

★ ★ ★

Suomentajan jälkihuomautus. Professori Dahlström on — merkillistä kyllä — jättänyt Kuokkamiehen kertomusta lainatessaan pois lauseen: "Katarinan laaksossa on suuri tasanen kivi, 'kuningattaren pöydäksi' kutsuttu, jossa palveliat levittivät myötä tuodut herkkuruat syötäviksi." Björck otti lauseen selontekoonsa, ja häneltä ovat peräisin myös kyynärissä ilmoitetut kiven mittasuhteet (vrt. Sanomia Turusta 1863, n:o 8 — Suomen Muinaismuistoyhdistyksen aikakauskirja 1887, s. 10). Pinellolla kiven nimi esiintyy muodossa 'herttuattaren pöytä' ('hertiginnans bord'; Små berättelser och tidsbilder af Kapten Puff, III, Åbo 1874, s. 117). Kyseessä on nähtävästi sama kivi, jota Dahlström kertoo lasten sanoneen oikeaksi Katariina Jagellonican kiveksi ja joka lienee tuttu kaikille Katariinanlaaksossa käyneille. □

TURUN ev.lut. seurakunnat järjestivät torstaina 29. 9. 1977 avoimien ovien päivät Pyhän Ristin kappelissa ja krematoriossa, joihin tutustuttiin oppaiden johdolla. Lauantaina 1. 10. 1977 oli Pyhän Ristin kappelissa 10-vuotisjuhlahartaus, jossa puhui tri Yrjö Luojola. Musiikista huolehti dir.cant. Torsten Vasarainen. Avoimien ovien päivänä kappeliin ja krematorioon tutustui neljättäsataa ihmistä.

Pohjoismainen ystävyyskaupunkikokous Turussa

■ Pohjoismaiset kaupungit — Norjan Bergen, Ruotsin Göteborg, Tanskan Århus ja Suomen Turku — ovat kaikki keskenään ystävyyskaupunkeja. Kaupunkien edustajat kokoontuivat 12.—13. 10. 1977 Turkuun vuosittaiseen kontaktikokoukseen pohtimaan ajankohtaisia kunnallispoliittisia kysymyksiä. Kokouspaikkana oli Ikituurin kongressikeskus.

Kontaktikokousten sarja käynnistyi 1960-luvun alkupuolella ja viimeksi kokous pidettiin Turussa vuonna 1973, jolloin käsiteltiin kunnalliseen tiedotukseen liittyviä kysymyksiä. Tällä kertaa ohjelmassa oli kuntien jätehuolto ja elinkeinoelämän elvyttäminen. Kontaktikokousten merkitys on vuosi vuodelta lisääntynyt, sillä kuntien ongelmat pohjoismaisissa kaupungeissa ovat monilta osiltaan samankaltaisia ja ratkaisumallien löytämisessä on mielipiteiden vaihto havaittu tärkeäksi.

Bergenin valtuuskuntaa johti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Eilert Eilertsen, Göteborgin valtuuskuntaa kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Olle Jansson, Århusin valtuuskuntaa pormestari Orla S. Hyllestedt ja Turun valtuuskuntaa kaupunginjohtaja Väinö J. Leino, joka suoritti kokouksen avauksen. Pohjoismaisista ystävyyskaupungeista oli yhteensä parisenkymmentä osanottajaa. Kokouksen turkulaisena puheenjohtajana oli kaupunginhallituksen jäsen Rabbe Lauren ja sihteerinä kansliasihteeri Anja Sjöstrand. Järjestelyvastaavana oli tiedotuspäällikkö Stig Blomqvist.

Turkulaisena esitelmöitsijänä kuntien jätehuollosta oli dipl.ins. Ilkka Leino ja elinkeinoelämän elvyttämisestä dipl.ins. Stig Stendahl.

Kokouksen osanottajat tutustuivat ensimmäisenä kokouspäivänä jätteenpolttolaitokseen, Impivaaran uimahalliin ja Runosmäen vanhainkotiin niistä kunnallisista laitoksista, jotka ovat syntyneet edellisen Turun kontaktikokouksen jälkeen. Turun linnan päivällistilaisuuden isäntänä oli kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Toisena kokouspäivänä oli tutustumiskohteena Åbo Akademi, jota esitteli rehtori Kurt Nyholm. □

Turun ja Kölnin ystävyyskaupunkitoiminnan merkkivuosi

■ Turun ja Saksan Liittotasavallan Kölnin ystävyyskaupunkitoiminnan alkamisesta on kulunut kymmenen vuotta. Tämä antoi Kölnin saksalais-suomalaiselle yhdistykselle aiheen järjestää syyskuun viimeiseilä viikolla Kölnissä Turun päivät, joiden onnistumista tukivat Turun ja Kölnin kaupungit, Suomen Bonnin suurlähetystö, Turun Goethe-instituutti ja paikallinen Dresdner Bank.

Maanantaina 26. 9. 1977 Kölnin ylipormestari John van Nes Ziegler avasi kaupungin raatihuoneella turkulaisten taiteilijain grafiikkatöiden näyttelyn, joka oli avoinna 21. 10. 1977 asti. Turun kaupungin virallisena edustajana avajaisiin osallistui kaupunginvaltuutettu ja kaupunginhallituksen jäsen Liisa Hilpelä. Kaupunginjohtaja Väinö J. Leino lähetti avajaisiin tervehdyssähkeen. Tiistaina professori Ulrich Groenken esitelmöi Mikael Agricolasta ja Kölnin yliopiston suomenkielenlehtori Karl-Heinz Rabe tämän päivän Turusta. Tohtori Fritz Keese näytti Turusta ottamiaan valokuvia ja kertoi matkavaikutelmistaan. Ohjelmassa oli lisäksi Turku-filmi. Torstaina Suomen suurlähettiläs Pentti Talvitie avasi suomalaisen modernin mitalitaiteen näyttelyn.

KÖLNILÄISVALTUUSKUNTA TURUSSA

Turussa vieraili lokakuussa Kölnin kaupunginvaltuuston jäsenistä sekä museo-, suunnittelu- ja rakennusviranomaisista koostunut 16-jäseninen valtuuskunta johtajanaan kaupunginvaltuutettu Fried Mörsdörfer. Vieraat tutustuivat Wäinö Aaltosen museoon ja Ikituurin kongressikeskukseen. Turun kaupunki tarjosi päivälliset Turun linnassa. □

Turun päivillä lukuisia tapahtumia Göteborgissa

■ Turun ystävyyskaupungissa Göteborgissa järjestettiin 29. 9.—9. 10. 1977 "Finland igen"-kampanja tavoitteenaan suomalaisten tuotteiden tunnetuksi tekeminen ja myynnin edistäminen. Kampanjaan liittyvänä Göteborgissa vietettiin Turun nimikkopäiviä 5. ja 6. lokakuuta. Päivien aikana Turku oli monella tavalla esillä mm. matkailu- ja kongressipalveluja esitelleessä näyttelyssä, Turku-symposiumissa ja eri tilaisuuksissa yliopistossa ja kouluissa. Päiville osallistui Turun kaupungin sekä turkulaisen talous-, kulttuuri- ja yhdistystoiminnan edustajia.

Suomea matkailumaana esitelleessä näyttelyssä Göteborgin kaupunginkirjastossa oli Turun kaupungilla noin kolmanneksen näyttelytilasta käsittävä osasto, joka esitteli Turkua kokous- ja kongressikaupunkina. Turun kaupungin näyttelyarkiston rakentamaan näyttelyyn tutustui viiden päivän aikana noin 450 henkilöä. Lisäksi näyttely esitteli Turkua Göteborgin ystävyyskaupunkina.

Länssparbankenin tiloissa järjestetyssä symposiumissa olivat esillä Turun ja Göteborgin kauppaan, teollisuuteen, työllisyystilanteeseen ja matkailuun liittyvät kysymykset. Tilaisuuteen osallistui toistasataa henkilöä.

Turkulaisista esitelmöivät satamalautakunnan puheenjohtaja, toimitusjohtaja Lars Tiusanen Turun satamasta, konsuli Bengt Pettersson Turusta messu- ja kongressikaupunkina, pankinjohtaja Stig Winter elinkeinoelämästä ja matkailulautakunnan puheenjohtaja, fil. lis. Bo Grönholm turismista. Göteborgin edustajista käyttivät puheenvuoroja johtajat Louis Campanello, Lennart Bergfält ja Eric Ehrengren sekä aluepäällikkö P. O. Wahrberg ja ins. Ulf Gustavsson.

Tilaisuudessa jaettiin kyselylomakkeita, joissa mm. tiedusteltiin Turun ja Göteborgin välisen kaupan lisäämismahdollisuuksia.

Turun yliopiston kansleri, prof. Kaarlo Hartiala luennoi Göteborgin yliopistossa aiheesta "Elimistön mukautumisesta kemiallisesti muuttuvaan ympäristöön" ja Åbo Akademin rehtori, prof. Caj-Gunnar Lindström yritystalouden rakennemuutoksista. Toisen luennon prof. Lindström piti Göteborgin kauppakorkeakoulussa käsitellen taloudellista koulutusta ja tutkimusta Åbo Akademissa.

Turun Kauppakamarin kongressimatkailuvaliokunnan Göteborgin kaupunginteatterin lämpiössä järjestämässä matkailupalvelujen myyntitilaisuudessa esiintyi trio Saludon jäsen Arto Rintamäki soittaen ja laulaen.

Turun kaupungin kansakoululaitoksen 8-jäseninen torvisoittokunta johtajanaan dir.cant. Yrjö Rostamo esiintyi Göteborgin kouluissa, joissa järjestetyissä tilaisuuksissa opetustoimenjohtaja Jaakko Lavaste esitti Turun tervehdyksen.

Göteborgin Turun päiville osallistui Turun kaupungin viisijäseninen virallinen valtuuskunta, johon kuuluivat erityisopettaja Tapio Holvitie, pääluottamusmies Hellevi Aunela, opiskelija Pekka Helminen, suunnittelusihteeri Heli Piiroinen ja toimitusjohtaja Lars Tiusanen.

Päiville osallistuivat myös matkailupäällikkö Irmeli Torssonen ja tiedotuspäällikkö Stig Blomqvist.

Turun osuudesta "Finland igen" -kampanjassa vastasivat Turun kaupunki, Turun Kauppakamari ja Turun Göteborg-seura. □

Turku taitoluisteli voiton Göteborgista

■ Ystävyyskaupungit Turku ja Göteborg kilpailivat paremmuudesta taitoluistelussa. Kilpailujen yhteydessä suoritettiin myös seuraottelu Turun Riennon, helsinkiläisen HSK:n ja tukholmalaisen Djurkodens IF:n kesken. Kilpailut pidettiin 29.—30. 10. 1977 Turun jäähallissa.

Kaupunkiottelu Turku—Göteborg päättyi turkulaisten niukkaan voittoon 19—18. Turun Sanomat on lahjoittanut kaupunkiotteluun Tapio Wirkkala-maljan. Seuraottelun voitto meni Tukholmaan. Pisteet ja järjestys olivat seuraavat: DIF 32 p., 2) Turun Riento 28 p. ja 3) HSK 18 p. Taitoluistelussa Turun Riennon Liisa Seitsonen voitti alle 12-vuotiaitten sarjan ja saman seuran Marja Tuominen junioritytöjen sarjan. □

Turku voitti Göteborgin

■ Turun ruotsalainen ystävyyskaupunki Göteborg haastoi Turun kunto-otteluun, jossa jokaisesta kävellen, hölkäten tai juosten suoritetusta 2,5 kilometrin matkasta Turku sai 2 pistettä ja Göteborg vastaavasti yhden pisteen kaksi kertaa suuremman asukasiukunsa tähden. Lokakuun 1.—9. päivien aikana järjestetyn kunto-ottelun järjestelystä Turussa vastasivat kaupungin urheilutoimiston kanssa SVUL:n, TUL:n ja TUK:n Varsinais-Suomen piirijärjestöt.

Lähtölaukauksen ampui Turun kauppatorilla sunnuntaina 1. 10. kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Ennen lähtölaukausta puhalteli Turun seurakuntien nuoriso-orkesteri puolen tunnin ajan tahdistaen askeleita. Kauppatorilla oliut "lämpömittari" kertoi päivittäisen tilanteen.

Kunto-ottelun voitti Turku 31 380 pisteellä Göteborgin pistemäärän ollessa 16 196. Kun Turku sai "tuplapisteet" jokaisesta osanottajasta, sen osanottajamäärä oli 15 690. Turun kahdentoista suoritusaseman pisteet olivat seuraavat: Pansio 7 268, Nunnavuori 5 016, Ruissalo 4 076, Urheilupuisto 2 766, Kupittaa 2 460, Ispoinen 2 256, Suikkila 1 926, Lauste 1 758, Yli-oppilaskylä (Halinen) 1 468, Hirvensalo 854, Maaria 800 ja Paattinen 732.

Kurt Bengtsson Göteborgista on lähettänyt kirjeen, jossa kiittää yhteistyöstä ja onnittelee turkulaisia otteluvoitosta.

Ensimmäinen Turku—Göteborg-kunto-ottelu liittyi Göteborgissa syys-lokakuun vaihteessa toteutettuun "Finland igen"-kampanjaan. □

Leninin rintakuvan paljastus Turussa Leningradin päivänä

■ Perinteellistä Leningradin päivää vietettiin Turussa 13. 11. 1977. Päivän päätapahtumat keskittyivät V. I. Leninin rintakuvan paljastustilaisuuteen Turun taidemuseon mäellä ja Turun konserttitalossa järjestettyyn pääjuhlaan. Lisäksi Leningradin päivien ohjelmassa sunnuntaina ja maanantaina oli neljä näyttelyä, voimistelu- ja nyrkkeilykilpailut, SNS:n Turun piirijärjestön piiritoimikunnan juhlakokous ja lehdistötilaisuus.

Leningradin kaupungin Turun kaupungille lahjoittaman V. I. Leninin rintakuvan paljastustilaisuuteen osallistui sateisesta säästä huolimatta satoja henkilöitä. Tilaisuutta kunnioittivat läsnäolollaan mm. suurlähettiläs V. S. Stepanov, pääkonsuli V. A. Bondar, Suomen Leningradissa oleva pääkonsuli Antti Karppinen, maaherra Paavo Aitio ja kenraaliluutnantti Urpo Levo.

Rintakuvan paljastuspuheen piti Leningradin kaupunkineuvoston toimeenpanevan komitean varapuheenjohtaja Ivan Popov, joka luovutti veistoksen Turun kaupungille. Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi puhui Turun kaupungin edustajana ja lausui kiitokset lahjoituksesta. Tilaisuudessa puhui myös suurlähettiläs V. S. Stepanov. Musiikista huolehti Turun Varuskuntasoittokunta. Kymmenet yhteisöt ja järjestöt laskivat kukkalaitteensa veistoksen jalustalle.

Pronssiin valettu rintakuva sijoitettiin Taidemuseon mäelle Leninin muistolaatan yhteyteen. Rintakuva on taiteilija-akateemikko, sosialistisen työn sankari, Lenin-kunniamerkin saaneen kansantaiteilija Mihail K. Anihuskin käsialaa. Veistoksen jalusta on punaista graniittia ja sen on valmistanut Loimaan Kiviveistämö, johon Anihuskin tutustui lauantaina 12. 11. 1977.

ILTAJUHLA JA JUHLAILLALLISET

Konserttisalissa järjestetyn iltajuhlan avasi Turun kaupungin ja SN-Seuran puolesta kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Leningradin kaupungin tervehdyksen esitti varapuheenjohtaja Ivan Popov. Muusta ohjelmasta vastasivat Leningradin Pienen ooppera- ja balettiteatterin taiteilijaryhmä ja Turun kaupunginorkesteri. Sali oli täynnä yleisöä.

Turun kaupungin peruskoulun ja normaalikoulun yläasteen 7—8 luokkien oppilaille järjestetyssä suullisessa tietokilpailussa aiheesta "Tunnetko Leningradin" kunkin koulun paras pääsi loppukilpailuun iltajuhlassa. Pääpalkinnon, Leningradin matkan voitti oppilas Inga Toivonen.

Juhlaillallisilla Turun linnassa puhuivat pääkonsuli V. A. Bondar, varapuheenjohtaja Ivan Popov ja puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Ohjelmassa oli lisäksi mm. Turun kaupungin lyöttämän Turku-Leningrad-ystävyysmitalin jako.

NELJÄ NÄYTTELYÄ

Rintakuvan paljastustilaisuuden jälkeen avattiin Turun Taidehallissa Leningradin taideteollisen korkeakoulun oppilaiden diplomitöiden näyttely, joka käsitteli tekstiilejä, grafiikkaa sekä taidekeramiikkaa ja -lasia. Näyttelyn avasi sen suojelija maaherra Paavo Aitio.

Kaupunginjohtaja Väinö J. Leino avasi sunnuntaina Konserttitalossa "Leningrad tänään"-näyttelyn. Nähtävillä oli valokuvia Turun ystävyyskaupungista tiede-, teollisuus- ja kulttuurikaupunkina sekä kaupungin muistomerkeistä.

Maanantaina avattiin Kupittaan urheiluhallissa "Urheileva Leningrad"-näyttely, jossa oli esillä 15 valokuvaa leningradilaisesta urheilusta. Maanantaiksi ajoittui myös Kansallisen Kirjakaupan Linnankadun toimipisteeseensä järjestämän neuvostokirjallisuuden laaja näyttely, jonka avauksen suoritti pääkonsuli V. A. Bondar.

NYRKKEILYKILPAILUT JA KAUPUNKIOTTELU VOIMISTELUSSA

T-talolla Nummenmäellä järjestettiin sunnuntaina kansainväliset nyrkkeilykilpailut Turun Jyryn, Turun Weikkojen ja Turun Teräksen hoitaessa järjestelyt. Sali oli täynnä yleisöä ja monet jäivät oven ulkopuolelle. Kilpailuihin osallistui suomalaisten lisäksi kaksi leningradilaista ja viisi ruotsalaista nyrkkeilijää. "Avausiskun" suoritti apulaiskaupunginjohtaja Johannes Koikkalainen.

Turun Urheiluliiton toimiessa järjestäjänä Kupittaan urheiluhallissa käytiin maanantaina ja tiistaina Turun ja Leningradin välinen kaupunkiottelu voimistelussa. Kilpailuihin osallistui kymmenen leningradilaisvoimistelijaa. Maanantaina oli joukkuekilpailu ja tiistaina henkilökohtainen kilpailu telineillä. Leningradilaiset veivät voiton sekä tyttöjen että poikien joukkuekilpailussa. Pisteet: Tytöt: Leningrad 143,95 ja Turku 132,25. Pojat: Leningrad 211,20 ja Turku 181,80.

Henkilökohtaisissa telinekilpailuissa leningradilaistytöt ja pojat olivat ylivoimaisia. Ainoan turkulaisvoiton saavutti Kari Samsten rekillä.

LENINGRADIN VALTUUSKUNTA

Leningradin kaupungin virallisen valtuuskuntaan kuuluivat kaupunkineuvoston toimeenpanevan komitean varapuheenjohtaja Ivan Popov, NKP:n kaupunkikomitean tieteellisen osaston osastopäällikkö Nikolai M. Tihonov, kuvanveistäjä Mihail K. Anikushin, kaupunkineuvoston jäsen, sorvaaja Boris Tugeev sekä eri näyttelyistä vastanneet taideteollisen korkeakoulun museon johtaja S. I. Dmitrijev ja Leningradin kaupungin historiallisen museon työntekijä B. P. Ionov. Valtuuskunta osallistui mm. kaupunginvaltuuston istuntosalissa maanantaina järjestettyyn lehdistötilaisuuteen.

Turun vierailunsa aikana valtuuskunta tutustui mm. museoihin, Runosmäen kouluun ja vanhainkotiin, Turun kaupungin laitoksiin ja Turun yliopistoon, sekä turkulaisiin teollisuuslaitoksiin ym. □

KORPPOLAISMÄESSÄ ja Wärtsilän telakan läheisyydessä olevien V kaupunginosan kortteleissa järjestetyssä kotipihan hoitokilpailussa arvostettiin 118 omakotipihaa vahvistettujen sääntöjen mukaisesti. Ensimmäinen arvostelu suoritettiin kesäkussa ja toinen elokuussa. Ensin valitusta 25 parhaasta pihasta suoritettiin loppuarvostelu syyskuussa.

Kilpailun I palkinnon jakavat Erik Berghäll (Ojarinne 10) ja Aini ja Kustaa Lempinen (Pontuksentie 3). Kolmanneksi sijoittuivat Sylvi ja Heikki Salminen sekä neljännelle sijalle Saara ja Kaino Virtanen. Lisäksi jaetaan viisi kehoituspalkintoa ja kunniakirja, joka annetaan Lempi ja Viljo Aaltoselle pihallaan kasvavista erittäin hienoista hopeakuusista. Palkintolautakuntaan kuuluivat puheenjohtajana kaupunginpuutarhuri Heimo Hietala, varapuheenjohtajana maatilaintarkastaja Matti Soini sekä jäseninä lämmittäjä Pauli Peltonen, palomies Ponsi Frelander ja puutarhaneuvoja Aimo Virtanen.

Insinööri
HEIKKI VUORI:

Varissuon liikekeskus — alueen tuleva sydän

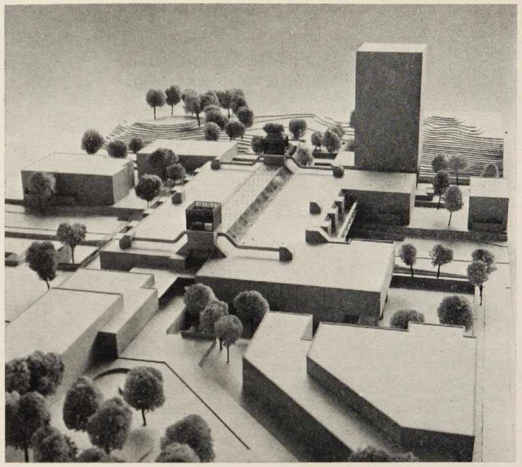

● Varissuon liikekeskuksen pienoismalli kuvattuna alueen pohjoispuolelta. Etualalla vasemmalla urheiluhalli, oikealla seurakuntakeskus. Varsinainen liikekeskus keskellä, jossa lasikaton kohdalla kävelykatu Littoistentien poikki. Littoistentie kulkee rakennuksen ali oikealta vasemmalle. Taustalla vasemmalla kirjasto- ja terveyskeskusrakennukset, korkea rakennus oikealla toimistotalo, jonka ylimpään kerrokseen sijoittuu näköalaravintola.

Varissuon asuntoalueen asukkaiden määrän ylittäessä nykyisin 3.000 henkilöä ja kasvaessa vuosittain n. 2.000 uudella asukkaalla on palveluiden aikaansaaminen alueelle yksi asumisviihtyisyyden tärkeimmistä tekijöistä. Jo alusta alkaen toimineen tilapäismyymälän lisäksi onkin jo rakenteilla liiketilaa toista myymälää, postia sekä lääkäriasemaa varten. Turun seurakuntien käyttöön tuleva kerhokeskus valmistuu ensi talvena ja Turun kaupunki puolestaan aloittaa ensimmäisen lasten päiväkodin rakennustyöt vielä ennen kuluvan vuoden loppua. Turun yliopiston opettajainvalmistuslaitoksen käytettäväksi tarkoitetut peruskoulun ala- ja yläasteen sekä lukion vaatimat tilat ovat myöskin suunnitteilla.

Varissuon keskeisimmäksi palvelutilaksi tulee kuitenkin muodostumaan alueen liikekeskus, jonka suunnittelu on jo viety varsin pitkälle. Jo alueen asemakaavakilpailua aikanaan ratkaistaessa kiinnitettiin huomiota voittaneen ehdotuksen olennaisimpaan ajatukseen, jossa liike- ja palvelutoimintojen pääosa oli koottu yhdeksi ainoaksi, tavallisuudesta poikkeavasti kannelle Littoistentien yläpuolelle alueen sydämeen sijoitetuksi monitoimiseksi liikekeskukseksi. Tämän kaavallisen idean pohjalta on nyt valmistumassa kokonaissuunnitelma, jossa Varissuon pohjois- ja eteläosat yhdistävä katettu jalankulkuväylä johdetaan Littoistentien yli siten, että sen molemmin puolin voidaan sijoittaa tähän väylään aukeavat erilaiset suur- ja pienemmät myymälät, pankkien toimitilat, baari tai kahvila, parturi-kampaamot j.n.e. Kansirakenteen alle sijoitetaan osa myymälätiloista sekä niiden varastoja. Littoistentie kulkee poikkisuunnassa kannen ali ja bussipysäkit sijoitetaan sinne siten, että niiltä vaivattomasti voidaan siirtyä joko samassa tasossa sijaitseviin liiketiloihin tai liukuportaita käyttäen seuraavassa tasossa olevalle kävelykadulle. Tämä kävelykatu tulee puolestaan olemaan n. 10 metriä leveä ja runsaat 80 metriä pitkä. Varsinaisia liiketiloja tulee keskukseen runsaat 5.500 m² ja varastotiloja n. 1.500 m².

Heikki Vuori

Varsinaisen liikekeskuksen toimivuuden lisäämiseksi sen välittömään läheisyyteen on sijoitettu tilat eräitä asukkaiden palvelun kannalta merkittäviä rakennuskohteita varten. Näitä ovat urheiluhalli, seurakuntakeskus, toimistorakennus näköalaravintoloineen sekä Turun kaupungin käyttöön tarkoitetut terveyskeskus- ja kirjastorakennus.

Koska on ilmeistä, että suunniteltu liikekeskus aikanaan tulee palvelemaan paitsi Varissuon omia, n. 13.000 henkilöön nousevia asukkaita, myös Littoistentien sekä sitä risteäväksi myöhemmin rakennettavan Itäkaaren varrella olevia asukkaita Pääskyvuori, Littoinen, Lauste ja Kurala mukaanluettuna, on asianmukaisten pysäköintitilojen varaaminen liikekeskuksen käyttöön otettu huomioon ja sijoitetaan ne kahteen, tarvittaessa jopa kolmeen tasoon rakennusryhmän molemmin puolin.

Liikekeskussuunnitelma on siis pääpiirteissään valmis, vain rakentamisen aikataulu on olosuhteiden pakosta toistaiseksi avoin. Neuvottelut rakennustyön rahoittamisesta ovat käynnissä ja niiden ratkettua myönteisesti voidaan suunnittelutyö saattaa toteuttamista varten tarvittavaan vaiheeseen. Kuinka läheisessä tulevaisuudessa tämä tapahtuu, sen ennustaminen onkin jo vaikeampaa. □

LOUNAIS-Suomen Syöpäyhdistykselle Oy Afor Ab on lahjoittanut 10 000 mk käytettäväksi yhdistyksen suorittaman naisten rintojen joukkotarkastuksen jälkiseurantaan Poliklinikka Karinassa. Lahjoituksen luovuttivat yhtiön toimitusjohtaja Elis Forsström ja sen johtokunnan varapuheenjohtaja, apteekkari Lars Molin. Lahjoituksen vastaanottivat yhdistyksen puheenjohtaja, varatuomari Jukka Mikkola, Karinan ylilääkäri Matti Grönroos ja yhdistyksen toiminnanjohtaja Kari Ojala.

Redaktör
HANS OTHMAN:

Är Åbo tråkigt?

Vad betyder stadsbilden för invånarnas trivsel?

VARFÖR upplever vi vissa städer som intressanta, givande, inspirerande — och andra som tråkiga, fula, enformiga, ansiktslösa?

Varför är dessa intryck ibland så starka och allmängiltiga att de blir till begrepp och ger städerna rykte om att vara just sådana, på gott eller ont?

Vilka krav ställer vi, medvetet eller omedvetet, på en stadsmiljö för att vi skall uppleva den som angenäm och omväxlande? Om vi fritt kunde välja en stad att slå oss ner i, enligt vilka principer skulle vi då välja just den staden, stadsdelen, gatbilden?

Detta är frågor som har värde inte endast för turisten och flanören. De angår i högsta grad också vardagsmänskan som skall bo i staden och kanske ännu mer dem som planerar för oss. De visar ju att endel har lyckats skapa trivsamma och mänskliga miljöer och att ännu fler har misslyckats — särskilt i våra dagar. Och hur är det möjligt att dessa trivsamma städer alldeles uppenbart också har kunnat växa fram helt spontant?

En som allvarligt har sökt analysera fenomenet är amerikanen Kevin Lynch i en bok som på svenska kunde kallas Stadens ansikte (The Image of the City, 1959). Vi har läst den i tysk översättning (Das Bild der Stadt, Verlag Ullstein, 1965).

Lynch tillämpar sin metod på tre städer — Boston, Los Angeles och Jersey City. Först låter han fackmän göra en grundlig analys, sedan intervjuas utförligt något tiotal relativt högutbildade utomstående. De tillfrågade får bl a på ett tomt papper skissa upp staden i huvuddrag och sätta ut de viktigaste särdragen, de får i detalj beskriva sin dagliga väg till arbetet och skall försöka tala om hur de upplever sin stad som helhet. Slutligen snabbintervjuas ett stort antal stadsbor på gatan. Dessa tre sätt att mäta stadsbilden ger högeligen samstämmiga resultat!

Vad kan vi lära oss av Lynch? Kan han verkligen hjälpa oss att i konkreta termer förklara varför vi trivs med och uppskattar en viss stad och tvcker hjärtligt illa om en annan? Kan vi t ex komma underfund med varför Åbo har fått rykte om sig att vara en tråkig stad (alldeles oberoende av eventuella synpunkter på åboborna själva?).

● Domkyrkans torn, Slottet, Samppalinna kvarn, Konstmuseet på sin höga kulle som perspektivisk fond för Auragatan är alla typiska "kännetecken" enligt Kevin Lynchs definition. Men man kan också plocka ut detaljer, som detta hörntorn på Verdandis hus vid Auragatan. Vår tids arkitektur förser sällan sina hus med något karakteristiskt och identifierbart. — Foto: Hans Othman.

● Aura å är gränslinje mellan de båda stadshalvorna och väg för båtarna. Broarna är vägar som korsar en väg, och kring ån finner man många kännetecken — Åbovarvets lyftkranar, Sigyn och Suomen Joutsen, elverkets höga skorsten, Samppalinna kvarn — och varför inte båtarna? — Foto: Hans Othman.

● FEM MÅTTSTOCKAR

Låt oss nu se på de måttstockar Kevin Lynch har valt! Han skiljer mellan vägar, gränslinjer, brännpunkter, kännetecken och områden. Ju fler man finner efter att ha fått dessa begrepp klarlagda, desto tydligare blir den bild man gör sig av staden, desto mer meningsfull upplevs den, desto högre kommer den på skalan. Och omvänt, ju svårare det är att finna exempel, desto diffusare och fattigare är bilden av stadens ansikte.

● Vägar eller leder är just vad benämningen utsäger — vägar, gator, trafikleder, passager. Sådana man upplever som viktiga och betydelsefulla, som man självklart anvisar främlingen. En "väg" har en tydlig och lätt funnen utgångspunkt och slutpunkt, den skall "leda någonstans".

● Gränslinjerna skiljer olika delar av staden från varandra. Gränslinjen kan vara en gata mellan områden av olika stämning och karaktär, ett vattendrag, "sömmen" mellan två gatnät som bildar en vinkel med varandra, en kaj där staden möter vattnet, den yttersta gränsen där stadsbebyggelsen tar slut.

● Brännpunkterna är platser där vägar skär varandra och människor kommer samman — ofta en gatkorsning eller en öppen plats. Men vilken gatkorsning som helst är inte en brännpunkt! Brännpunkten skall ha ett värde därutöver, den skall vara en samlingspunkt, ett vardagsrum ute dit det känns naturligt att gå och där man osökt möts.

● Kännetecken är något som skiljer sig från omgivningen och drar uppmärksamheten till sig. Kännetecknet kan bli ett karakteristikum för just den platsen, eller för hela staden. Det kan vara en ärggrön kupol, ett högt torn, en institution eller bara en detalj, som en staty eller en gammal vacker skylt, en butik man har blivit förtrogen med. Det finns inga bestämda gränser för vad man kan räkna som ett kännetecken, valet är en högst personlig fråga, och varje tid har sina kännetecken.

● Området är en del av staden man uppfattar som något särpräglat och som kanske har ett namn, officiellt eller inofficiellt. Området har vanligen ett arkitektoniskt särdrag som gör att man lätt känner igen sig där, eller kan känna igen det på bild utan att kanske ha sett exakt den vyn. I en stad med ett omväxlande gatnät är det lättare att skilja ut områden än i en stad med schackbrädsnät.

● FLYTANDE GRÄNSER

Naturligtvis kan man inte hålla dessa begrepp strikt åtskilda. En viss del av en "väg" kan upplevas som brännpunkt, brännpunkten kan uppvisa många enskilda kännetecken, ett mindre område kan på längre håll uppfattas som en brännpunkt, en väg kan samtidigt vara en gränslinje o s v.

I sina intervjuer kom Lynch till att Boston och dess ganska "europeiska" stadsplan upplevs som intressant, meningsfullt och mångfacetterat. Staden stimulerar fantasin, och ju längre man har bott där desto fler känneteken kommer man på och kan rita in på skissen.

Den andra ytterligheten är Jersey City — den del av New York som ligger väster om Manhattan. Invånarna beklagar sig över sin stads fullständiga brist på struktur och intressanta detaljer — det bästa är rentav utsikten mot Manhattans skyline! Också den tredje staden, Los Angeles, är en stad utan ansikte — det vore underbart med verkligt karakteristiska områden, säger en av de intervjuade.

● Nylandsgatan-Dombron-Aningaisgatan är den viktigaste leden genom staden, en led som har funnits där sedan medeltiden. Stadsbilden upplevs inte bara med synsinnet — här dånar trafiken och här luktar avgaserna. Korsningen Aningaisgatan-Universitetsgatan — i bildens mitt — är stadens svårast nedsmutsade. — Foto: Hans Othman.

● OCH HUR TOLKA ÅBO?

Vad finns det nu i Åbo för vägar, gränslinjer, brännpunkter, kännetecken och områden? Om vi för enkelhetens skull väljer att betrakta endast rutstaden är också området som helhet tydligt avgränsat — Bangårdsgatan i norr och Kuppisgatan i söder, Karisbanan i öster och hamnen i väster. Också Lynch studerade stadskärnan, och den var i alla de fall han redovisar för av ungefär samma storlek som Engels Åbo.

● ÅN ÄR GRÄNS — OCH VÄG!

En tydlig gränslinje är självfallet Aura å som delar staden i två hälfter, men samtidigt är "väg" för motorbåtstrafiken och sjöbussarna. Långt in på 1930-talet gick skärgårdsbåtarna ända upp till Samppalinna. De grönskande kullarna på östra sidan bildar också ett slags gränslinje liksom Puolalabacken på den västra. Och naturligtvis kan man anse hamnen som ett gränsområde mellan stad och skärgård.

● VIKTIGA GATOR...

Fråga en åbobo vilka stadens viktigaste gator är, och svaret blir kanske Slottsgatan och Nylandsgatan-Aningaisgatan. Slottsgatan har ända sedan 1600-talet funnits i stadsplanen som förbindelselänk mellan det gamla centrum och Slottet med hamnen. Vägen över Dombron är en utveckling av en ännu äldre led — Åbo började under medeltiden växa upp där vägarna från Satakunda, Tavastland och Nyland mötte Aura å — som då var Åbos verkliga livsnerv. Där kommer också Tavastgatan in i bilden som huvudled. Och just nu understryks Nylandsgatans och Tavastgatans betydelse av att de blir de första trafikledernа i Åbo med egen fil för buss och taxi.

● ... MEN INGEN HUVUDGATA!

Åbo har dock, i motsats till många andra städer, ingen gata som självskrivet kunde uppfattas som och utnämnas till huvudgata. Engel ville göra Allégatan till affärsgata och huvudled, men stadens resurser räckte aldrig så långt. En bro över ån byggdes på det stället först år 1940, och det var Auragatan som blev ett slags paradgata.

Nu diskuterar planerarna om Eriksgatan eller Universitetsgatan skall bli den nya ramplanens gå- och bussgata, och då får väl den som väljs spela en ny roll. Åbo har ju i dag ingenting som kan jämföras med t ex Västerlånggatan i Stockholm eller Ströget i Köpenhamn, kanske också därför att Engel aldrig gjorde tillräckligt stor skillnad mellan olika gators roll i stadsbilden.

● BRÄNNPUNKTER?

Det sterila och schematiska rutnät Engel ritade upp efter branden ger ingen gatkorsning övertaget över en annan, de har alla samma geometriska form. Inte ens de höga kullarna har fått nätet att avvika från schackmönstret. Bara Biskopsgatan går sin egen väg.

I Åbo är det sålunda svårt att finna vad Lynch kallar brännpunkter eller skärningspunkter. Kanske kunde vi betrakta området kring Domkyrkan med dess gamla stenhus och lummiga parker som ett undantag från regeln.

Med början vid Akademins statsvetenskapliga fakultet kan vi följa en rad av hus som kranslikt omger parkerna och slutar med Classicum. Nästan alla dessa hus har under de allra senaste åren rustats upp och målats. Rådhusets framtid ligger i vågskålen. Restaurera eller låta en skjortfabrikörs tillbyggnad för alltid representera sista ordet?

I parkerna sitter folk gärna och vilar i varma sommarkvällar och lyssnar kanske till en hornorkester som konkurrerar med trafikbruset från Nylandsgatan. I Porthansskvären finns en traditionsrik restaurang som har utvidgats med en trottoarservering, mycket välbesökt när vädret är vänligt. Pinellan är en brännpunkt i den brännpunkt som parkerna utgör.

● TORGET SJÄLVKLAR BRÄNNPUNKT

Salutorget är naturligtvis en brännpunkt, kanske den mest självklara av alla i Åbo. Där pågår kommersen alla vardagar, där sammanstrålar busslinjerna, kring torget är varuhus, affärer och biografer samlade — för att inte tala om saluhallen. Men torgets form som sådan gör det inte till en brännpunkt. En från rutnätet avvikande korsning finns där Stålarmsgatan börjar, men den har endast lokal betydelse.

● DOMEN OCH SLOTTET

Kännetecken? Domen reser sig högt över sin omgivning, som den har gjort i sekler. Domen är vår nationalhelgedom och en symbol för både vår kyrka och för själva staden. I rutstadens andra ända tävlar Slottet med Domkyrkan om rollen som symbol för Åbo.

Ett kännetecken behöver inte synas över hela staden, det kan lika gärna vara en intressant detalj. Man kan t ex fråga: vilka statyer i Åbo kommer ni först att tänka på — räkna upp dem på rak arm!

Väljer ni Per Brahe, Porthan och Agricola? Eller lejonet vid Stadsbiblioteket, svanarna vid Konstmuseet och hästarna på Trätorget?

Medelålders åbobor kanske med saknad minns Lehtinens kafé. Konstmuseet är ett kännetecken, mera monumentalt än praktiskt placerat, Samppalinna kvarn ett annat. Ett sorglustigt kännetecken är Julinska ruinen och den tomma bergväggen vid Stadsteatern. Varje åbobo har förmodligen sina egna kännetecken.

● PORT ARTHUR — ETT OMRÅDE

Med område menar vi ju i detta sammanhang en del av staden som har en egen prägel, kanske ett eget namn, med en bebyggelse som är lätt att känna igen på platsen eller på bild. Området skall vara lätt att avgränsa, man skall veta när man passerar in i och ut ur det.

Rutnätet i Åbo gör det svårt att klart skilja olika områden från varandra. I jämförelse med t ex Helsingfors, där redan naturen har bidragit till att dela upp innerstaden i bestämda och lätt igenkännbara områden som Eira, Rödbergen, Kronohagen och Främre Tölö måste Åbo sägas vara fattigt på särpräglade stadsdelar.

Kvarteren kring Biskopsgatan bildar dock en avskild helhet och har även fått en egen kvartersförening som ivrigt kämpar för sin miljö.

Port Arthur har ett eget ansikte och ses som en individ bland de numrerade stadsdelarna. Också kvarteren kring Mästaregatan har sin prägel, men de representerar inte Engels rut-Åbo, utan är ritade 100 år senare. Planerarna siktar på att bevara både Port Arthur och Mästaregatsmiljön.

● TURIST SER MERA?

Det finns naturligtvis många möjligheter att tolka en stads ansikte, och ju längre man har bott på en ort, desto bättre lär man känna den. Men kanske det också uppträder en moteffekt: man blir van vid och immun mot de värden som finns och som främlingen kanske ser med nya och färska ögon.

Kevin Lynch erbjuder en möjlighet, men han betonar också att metoden kan och bör utvecklas (vilket säkerligen även har skett sedan boken skrevs). Tillämpad på Åbo visar den — åtminstone enligt denna enmansanalys — att vår stad har vissa förtjänster, men att den också i hög grad saknar den omväxling i stadsbilfen och den rikedom på intressanta detaljer som gör så många andra städer sevärda och fascinerande. Något för planerarna att tänka på? Kanske ämne för en diskussion eller en mera omfattande tillämpning av den amerikanska metoden här hemma? □

TURKU-SEURA, ÅBO-SAMFUNDET r.y

Toiminnanjohtaja
Verksamhetsledare
Ilmari Rinne
Taskulantie — Taskulavägen 1 G 116
20300 Turku — Åbo 30
Puh. — Tel. 382 596

Talouspäällikkö - Ekonomichef
Ulla Eura
Kristiinankatu — Kristinegatan 10 A 15
20100 Turku — Åbo 10
Puh. — Tel. 24 992

Svenskspråkig sekreterare - Ruotsinkielinen sihteeri
Erik Bergh
Svartmunkegränd — Mustainveljestenkuja 2 A
20100 Åbo — Turku 10
Tel. — Puh. 13 030

Postisiirtotili - Postgiro
TU 32 300-4

Vanhan Turun miljöötä kehitettävä

■ Vanhan kaupungin kehittamistä paivelemaan matkailullisia tarkoituksia piää Turun kaupungin matkailulautakunta merkittävänä kehittämiskohteena huomioonottaen sen, että Turun poliisilaitos on lähivuosina siirtymässä pois nykyiseltä paikaltaan ja tälle alueelle, Vanhan Suurtorin ja Turun tuomiokirkon ympäristöön on edellytyksiä kehittää nykyistä enemmän palveleva vanhan kaupungin miljöö.

Keskustelussa uudesta matkailupoliittisesta tavoiteohjelmasta Turun kaupungin matkailulautakunta kiinnitti huomiota vanhan kaupungin kehittämisajatuksen ohella vesibussiliikenteeseen ja yleensä saaristomatkailun kehittämiseen, uuden merkittävän matkailukohteen aikaansaamiseen Turkuun, majoitustilanteen selkiinnyttämiseen ja osittaiseen kehittämiseen, Turun tapahtumaköyhyyteen kesäiltaisin sekä sisäiseen liikenteeseen liittyviin seikkoihin.

Lasten leikkikaupungin rakentamista Ruissaloon, Vartiovuorenpuistoon, Ikituurin liepeille tai Hirvensaloon pidetään yhtenä mahdollisuutena uuden merkittävän matkailukohteen aikaansaamiseksi. Tällaista matkailukohdetta ei toistaiseksi ole maassamme ja se saattaisi muodostaa yhden vetonaulan pyrittäessä pysähdyttämään matkailijat Turkuun päiväksi tai pariksi.

Uuden vesibussiyhtiön perustamista joko kunnallisena tai sekayhtiönä pidetään tärkeänä ajateltaessa saaristomatkailua. Turun yhteistoiminta matkailullisissa kysymyksissä toisaalta Rovaniemen ja toisaalta Pohjois-Karjalan kanssa on tuonut esille sen, että saaristoretkien järjestämistä tiettyine tapahtumineen saaristossa toivotaan erityisesti ulkomaisten turistien keskuudessa. Tässä yhteydessä on syytä kuulla myös saaristokuntien mielipiteitä.

Ajateltaessa Turun sisäistä liikennettä on ns. turistikortin puuttuminen selvästi havaittu vaikeus turistien suunnitellessa kulkuaan kaupungissa nähtävyyskohteesta toiseen. Majoituspuolen suhteen todettiin kapasiteettia olevan riittävästi, joskin keskihintaluokan majoitustilaa puuttuu ja halpaa majoitustilaakin on täysin riittämättömästi. Turun kaupungin retkeilymaja on liian pieni ja sen sekä hotellien välimaastossa ei juuri löydy majoitustilaa. □

Turun vanha raatihuone olisi entistettävä 1700-luvun asuun

Toimikunta yhtyy Turku-seuran aloitteeseen

■ Turun kaupunginhallitus asetti viime vuoden lopulla toimikunnan laatimaan toimenpidesuosituksen vanhan raatihuoneen entistämiskysymyksessä. Joulukuussa työskentelynsä aloittanut toimikunta on saanut valmiiksi mietintönsä, jonka toimikunnan puheenjohtaja, varatuomari Uuti Palaja jätti maanantaina 24. 10. 1977 kaupunginjohtaja Väinö J. Leinolle. Lisäksi toimikunta jätti lausuntonsa ns. Ingmanin talosta eli Seipelin salin entistämisestä. Samaten kuin raatihuone, myös tämä rakennus tuhoutui pahoin suurtulipalossa 1827. Raatihuoneen entistämisestä Turku-seura teki ensimmäisen aloitteen jo vuonna 1958.

Mietinnössään toimikunta esittää toimenpidesuosituksinaan,

— että Suurtorin laidassa, keskiaikaisella tontilla sijaitseva Samuel Bernerin suunnittelema vanha raatihuone entistettäisiin alkuperäiseen 1700-luvun asuun,

— että rakennus sisätiloiltaan kunnostettaisiin siten, että se — mikäli mahdollista — historialliset perinteensä säilyttäen soveltuisi monipuoliseen arvokkaaseen päivittäiseen käyttöön Turun kaupunkia, sen kulttuuri- ja taide-elämää sekä kotiseututyötä hyödyntävänä muistomerkkinä ja

— että raatihuoneen ympäristön keskiaikaiset kadut avattaisiin.

Tässä tarkoituksessa toimikunta esittää valmistelevina käytännöllisinä ensisijaisina toimina,

että yhteistyössä ja -ymmärryksessä museoviraston kanssa

a) suoritettaisiin Turun kaupungin museolautakunnan ehdottamin tavoin talon rakenteellinen ja tieteellinen tutkimus ja

b) jollekin entistämiseen erikoistuneelle arkkitehtitoimistolle tai arkkitehdille annettaisiin tehtäväksi suorittaa entistämistyötä valmisteleva esisuunnittelu kaksiosaisena siten, että rakennus voitaisiin entisöidä sekä mahdollisimman tarkoin alkuperäisiä piirustuksia seuraten että myös väljemmin nykyaikaisia käyttövaatimuksia vastaavaksi.

Esisuunnitelman laatijan olisi samalla edellytettävä antavan oman lausuntonsa kummankin laatuisesta sisätilojen uudelleen rakentamisesta ja sen tarkoituksenmukaisuudesta sekä

ehdotuksen raatihuoneen läheisyydessä olevien keskiaikaisten katujen järjestelyistä ja avaamisesta.

Vastaanottaessaan mietinnön kaupunginjohtaja Väinö J. Leino totesi mm., että nykyisen taloudellisen laman vallitessa entistämistyötä ei ehditä tehdä kaupungin 1979 järjestettävään 750-vuotisjuhlaan mennessä. Lähiaikoina mietintöä ei myöskään saada valtuustokäsittelyyn, koska meneillään on kaupungin ensi vuoden talousarvion käsittely. Kaupungin kuluvan vuoden talousarviossa on 500 000 markan määräraha vanhan raatihuoneen suunnittelun. Ensi vuoden talousarviossa ei ole määrärahaa tarkoitukseen.

Raatihuonetoimikuntaan kuuluivat puheenjohtaja Uuti Palajan lisäksi Haakon Wainio, Kalevi Haapala, Sylvi Lindholm ja Pekka Aho. Toimikunta kuuli asiantuntijana museoviraston ylijohtaja C. J. Gardbergia ja tutustui mm. Rauman raatihuoneen entistämiseen.

Raatihuoneen entistäminen on aiheuttanut myös vastustusta. Museonjohtaja Knut Drake mm. pitää tärkeimpänä saada varmuus ns. Ingmanin talon säilymisestä. Hän on jättänyt eriävän mielipiteensä museolautakunnan pöytäkirjaan. □

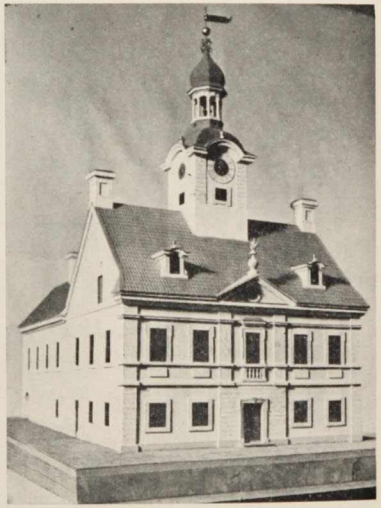

● Raatihuoneen pienoismalli. Ruotsin sota-arkistosta v. 1932 löytyneiden Samuel Bernerin piirustusten mukaan tehnyt konservaattori Reino Mattila. 1950-luvulla Turun Kunnallisvirkamieskerho lahjoitti Turun kaupungille pienoismallin, jota nyt säilytetään Turun kaupungin historiallisessa museossa.

● Vanhan raatihuoneen rakennus nykyasussaan. Tehtailija Carl Fredrik Juseliuksen rakennuttama kolmas kerros paitatehdasrakennukseen valmistui vuonna 1899.

Raatihuoneen historiaa pähkinänkuoressa

Turun vanha raatihuone rakennettiin muurariammattikunnan oltermanni Samuel Bernerin suunnitelmien mukaan. Urakkasopimus allekirjoitettiin vuonna 1734 ja rakennus valmistui kahta vuotta myöhemmin. Railakkaat vihkiäiset järjestettiin 6. 10. 1736 ja samana päivänä rakennus otettiin virallisesti käyttöön.

Turun suurpalossa 1827 tontin rakennukset vaurioituivat pahoin. Vuonna 1829 rauniot myytiin kauppias A. F. Pfalerille, joka tilasi jälleenrakennuspiirustukset arkkitehti P. J. Gylichiltä. Jälleenrakennustöiden jälkeen rakennuksen omistajina olivat kauppias W. A. Hjelt ja tehtailija Carl Fr. Juselius, joka vuonna 1876 kunnosti rakennuksen paitatehtaaksi. Vuonna 1899 taloon rakennettiin kolmas kerros, jolloin se sai nykyisen asunsa. Vuosina 1830—31 uudelleen rakennetussa rakennuksessa on ollut mm. asuinhuoneistoja, paitatehdas, höyrypesula, panttilainaamon varasto ja poliisien asuntola. 1950-luvun alusta rakennus on kokonaan ollut poliisilaitoksen hallussa.

Raatihuoneella kokoontuivat mm. maistraatti, raastuvanoikeus, kaupungin porvaristo ja kämnerioikeus. Veronkantokonttori ja päävartio sijaitsivat myös rakennuksessa.

Vuonna 1932 Samuel Bernerin piirustukset yllättäen löytyivät Ruotsin sota-arkistosta. Turun kaupungin omistukseen rakennus siirtyi 28. 11. 1932. Samana päivänä eräissä turkulaisissa sanomalehdissä julkaistiin professorien Einar W. Juvan ja Gabriel Nikanderin vetoomus vanhan raatihuoneen entistämisestä 1700-luvun asuunsa.

1950-luvun alussa Turun Kunnallisvirkamieskerho lahjoitti Turun kaupungille Reino Mattilan Samuel Bernerin piirustusten mukaan rakentaman raatihuoneen pienoismallin, jota nyt säilytetään Turun kaupungin historiallisessa museossa.

Vuonna 1952 valmistui professori Eero Järventauksen diplomityö "Turun Raatihuone vuodelta 1735 ja sen arkkitehti Samuel Berner". □

● *Turku-seuran esitykset raatihuoneasiassa*

Vuonna 1958 Turku-seura hallituksensa jäsenen Uuti Palajan esityksestä teki Turun kaupungille aloitteen Suurtorin varrella sijaitsevan vanhan raatihuoneen entistämiseksi.

Vuonna 1965 seura valitsi raatihuonetoimikunnan, jonka jäseniksi nimettiin arkkitehdit A. S. Sandelin ja Olli Kestilä sekä museonjohtaja C. J. Gardberg. Lausunnossaan toimikunta ehdotti vain rakennuksen julkisivun entistämistä ja esitti siitä kustannusarvion.

Turun kaupunginhallitukselle osoitetussa, 25. 3. 1974 päivätyssä kirjelmässä Turku-seura esitti mm.:

"Kun kyseessä on Turun vanhassa keskustassa sijaitseva historiallisesti merkittävä rakennus, joka kirkon ja linnan ohella kuuluu jokaisen vähänkin merkitlävän kaupungin keskeisiin rakennuksiin, Turku-seura toivoo, että kaupunginhallitus ryhtyisi toimenpiteisiin raatihuoneen saattamiseksi entiseen asuunsa Turun suureen juhlavuoteen mennessä".

Raatihuoneen entistämistä on kiirehditty useissa Suomen Turkulehdessä julkaistuissa kirjoituksissa. Tämän vuoden maaliskuussa pidetty seuran vuosikokous jälleen määritti puoltavan kantansa raatihuoneen entistämisestä vuoteen 1979 mennessä.

TURUN A-klinikan toiminnan aloittamisesta tuli 1. 11. 1977 kuluneeksi 20 vuotta. Klinikalla merkittiin vuonna 1959 kirjoihin 363 asiakasta. Vuonna 1976 asiakkaita oli 2 033. Asiakkaista on suurin osa alle 30-vuotiaita nuoria. Turkuun perustettiin vuonna 1970 nuorisoasema. Naisasiakkaiden osuus on myös kasvanut.

★

TURUN Kansallinen Kirjakauppa Oy on lahjoittanut yli 300 nidettä Saaristomeren Merivartiostolle. Tämä oli viides kirjalahjoitus. Liikkeen lahjoittamien niteiden yhteismäärä on noin 1 000. Luovuttajana oli ekonomi Eero Korte ja vastaanottajana merivartioston komentaja Erik Wikman.

Turun maakunta-arkiston lisärakennus välttämätön

■ Tilanne vuonna 1932 perustetussa ja rakennetussa Turun maakunta-arkistossa on muodostunut erittäin vaikeaksi. Arkistotilat ovat täyttymässä ja siksi arkistoaineistoa ei voida enää ottaa vastaan. Työskentelytilat ovat ahtaat ja epäkäytännölliset. Henkilökunnan sosiaalitilat puuttuvat kokonaan. Lisäksi vesi- ja sähkövahingot ovat jatkuvana uhkana. Kun vaatimukset täyttävää vuokratilaa ei ole saatavissa, maakunta-arkisto on jo useamman vuoden ajan yrittänyt vauhdittaa lisärakennuksen aikaansaamista. Toiveena on, että välttämätön lisärakennus valmistuisi vuoteen 1982, jolloin Turun maakunta-arkisto ja arkistorakennus täyttävät 50 vuotta, toteaa maakunta-arkistonhoitaja Taina Vartiainen.

Maakunta-arkistorakennuksessa ei pieniä korjaus- ja maalaustöitä lukuunottamatta ole suoritettu korjauksia. Tilanahtaudesta on selvitty jakamalla väliseinillä huoneita kahtia ja sijoittamalla hyllyjä käytäville. Varsinaiset arkistotilat alkavat olla asiakirjojen säilymisen kannalta jopa vaarallisia, ja jos vahinko tapahtuu, tuhoutuu sellaista kulttuurihistoriallista aineistoa, jota rahalla ei voida korvata. Turun palo 1827 tuhosi asiakirjoja siksi paljon, ettei enää ole uusiin tuhoihin varaa.

Ensimmäinen maakunta-arkistonhoitaja, tri Kaarlo Österbladh totesi vuoden 1933 vuosikertomuksessaan, että edellisenä vuonna valmistunut talo oli erittäin tarkoituksenmukainen arkiston kolmihenkiselle henkilökunnalle, 1 000 tutkijalle ja 3 500 asiakirjahyllymetrille. Nykyisin arkiston henkilökuntaa on 50, asiakirjoja yhdeksän hyllykilometriä ja tutkijoita tulee tänä vuonna käymään lähes 12 000. Sukututkimusharrastuksen leviämisen myötä arkiston kävijämäärä on noussut nopeasti (v. 1974 5 600 kävijää, v. 1975 9 900 kävijää ja v. 1976 12 000 kävijää). Tutkijain lisääntymisestä johtuen mikrofilmien lukulaitteen käyttöaikaa on ollut pakko säätää kolmeksi tunniksi kerralta ja silti syntyy jonotusta. Maakunta-arkisto olisi halukas järjestämään myös näyttelyjä, mutta tähän ei tilojen puutteen takia ole mahdollisuutta.

Nykytilanteen ahtaudesta kertovat koruntonta kieltä mm., että osa henkilökunnasta työskentelee varastokerroksien käytävillä. Henkilökunnan sosiaalitiloja ei ole, ainoa vaatenaulakko henkilökuntaa ja yleisöä varten on käytävällä, asiakirjojen korjaushuoneesta erotettuun kahvihuoneeseen mahtuu kerrallaan kuusi henkilöä, kunnollisia peseytymistiloja ei ole ja talossa, jossa päivittäin työskentelee 20 henkilöä ja 40 tutkijaa, on vain kolme erittäin heikkokuntoista WC:tä.

Asiakirjojen sitomiselle ja korjaukselle jääneessä 7,5 neliömetrin huoneessa työskentelee päivittäin kaksi henkilöä, ja samaan huoneeseen on sijoitettu korjaustyössä tarvittavat raskaat ja jopa vaaralliset laitteet, kuten leikkurit ja kirjanpuristimet. Näissä vaikeissa olosuhteissa maakunta-arkiston kirjansitoja on korjannut täysin lukukelpoiseksi esim. Sibeliuksen II sinfonian käsikirjoituksen, joka oli palovaurioitunut käyttökelvottomaksi. Äskettäin sitomo korjasi Uudenkaupungin työväenyhdistyksen jostakin kuopasta löytyneet kosteuden pahasti vaurioittamat vanhimmat pöytäkirjat vuodesta 1905 alkaen. Ilman

Taina Vartiainen

tätä pelastustyötä nämä historiallisesti tärkeät asiakirjat olisivat tuhoutuneet täysin.

Opetusministeriölle keväällä 1976 toimitetussa perustamissuunnitelmassa esitetään, että Turun maakunta-arkiston tontille rakennetaan lisärakennus, johon sijoitettaisiin maakunta-arkiston tarvitsemat työskentely- ja tutkijaintilat sekä uusi luentosali ja näyttelytilat, yhteensä 820 neliömetriä. Lisäksi rakennettaisiin neljään kerrokseen maanalaisia säilytystiloja noin 2 500 neliömetriä. Tähän tilaan saataisiin arkistohyllyjä noin 20 kilometriä, jolloin sekä virastojen että maakunta-arkiston tilaongelmat tulisivat ratkaistuiksi pitkälle tulevaisuuteen.

1950-luvulla maakunta-arkiston silloinen hoitaja Pentti Renvall otti esille lisärakennusasian, mutta asia hautautui pariksi vuosikymmeneksi ja tuli uudelleen esille 1970-luvulla, kun tilanne jatkuvasti paheni. Rakennuksen peruskorjausta varten oli valtion vuoden 1973 tulo- ja menoarviossa määräraha, mutta koska korjaustöiden ajaksi Turusta ei olisi saatu tilapäistä arkistotilaa peruskorjaus raukesi. Huhtikuussa 1973 pidetyssä neuvottelussa todettiin, että ainoa käyttökelpoinen ratkaisu välttämättömän lisätilan hankkimiseksi on lisärakennuksen rakentaminen maakunta-arkiston omalle tontille.

Yhdeksän Turun eteläisen vaalipiirin kansanedustajaa esittää yhteisaloitteessaan valtion ensi vuoden menoarvioon 1 milj. markan määrärahaa Turun maakunta-arkiston lisärakennuksen suunniteluun ja töiden aloittamiseen. Aloitetta perustellaan mm. työllisyysnäkökohdilla, kun nyt meneillään olevista valtion rahoittamista rakennusalan työkohteista Turun vanhan virastotalon, maaherran makasiinin ja Tuomiokirkon korjaustyöt saadaan suunnitelmien mukaan päätökseen 1978—79. Myös Varsinais-Suomen Maakuntaliitto on kiirehtinyt lisärakennuksen rakentamista. □

VARSINAIS-SUOMEN partiopiirin edustajat luovuttivat valtakunnallisen "Iloitse Suomesta"-kampanjan alkamisen merkiksi Turun kaupungin johdolle pienoisliput, jotka on kiinnitetty luonnonkiveä muistuttavalle jalustalle. Turun kaupungin edustajina pienoisliput vastaanottivat kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki L ö y t t y n i e m i, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Kullervo L a p p i ja kaupunginjohtaja Väinö J. L e i n o. Luovutuspuheessaan totesi Varsinais-Suomen partiopiirin puolesta Jorma M ä k i n e n, että "Iloitse Suomesta"-tempauksella partiolaiset pyrkivät itsenäisyyden merkityksen korostamiseen ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantamiseen. Luovuttajina olivat kolkkatytöt Tiina Lahti, Minna Suominen ja Päivi Kransu sekä partiojohtajat Sirkku Ajanko, Jorma Mäkinen ja Markku Kytönen.

Turun suurpalon muistopäivä

■ Turun palon 150-vuotismuistotilaisuuksia vietettiin sunnuntaina 4. 9. 1977. Päivän ohjelmassa oli palokaluston ohimarssi ja kiertoajelu, 150-vuotisjuhlanäyttelyn avajaiset ja muistojuhla Turun linnassa, avoimien ovien päivä Turun palolaitoksen paloasemilla ja turkulaisten vapaaehtoisten palokuntien toimitaloilla sekä kahvitilaisuus palokuntaväelle Turun VPK:n talossa. Turun linnassa ja palokunnantalossa järjestetyissä tilaisuuksissa professori Toivo T. Rinne totesi juhlaesitelmässään mm., että Hellmanin "piikaa" on täysin aiheettomasti syytetty suurpalon aiheuttajaksi. Professori Rinteen mielenkiintoisesta ja uutta tietoa antaneesta esitelmästä julkaisemme oheisena otteita.

Palokuntien ohimarssiin osallistuivat Turun palokunnan lisäksi Turun, Maarian, Kaarinan, Jäkärlän, Kakskerran, Paattisten ja Rantakulman sopimuspalokunnat. Ohimarssia komensi apulaispalopäällikkö Pentti Turjas ja sen ottivat vastaan palon alkamispaikalla Maariankatu 2—4 kaupungin palolautakunnan jäsenet puheenjohtajansa, myyntimies Lauri Tuomisen johdolla. Turun kaupunkia edusti apulaispoliisimestari Eino Perko ja palolaitosta palopäällikkö Pekka Willman.

Muistotilaisuuden avauksen Turun linnassa suoritti museolautakunnan puheenjohtaja, rovasti Haakon Wainio ja juhlanäyttelyn avauksen kaupunginjohtaja Väinö J. Leino. Juhlaesitelmän piti professori Toivo T. Rinne. Musiikista huolehti Turun VPK:n soittokunta. Palokuntaväen kahvitilaisuudessa avaussanat lausui palolautakunnan puheenjohtaja Lauri Tuominen ja kaupungin tervehdyksen esitti apulaiskaupunginjohtaja Pekka Aalto. Lisäksi oli ohjelmassa professori Toivo T. Rinteen esitelmä ja Turun VPK:n soittokunnan musiikkiesityksiä.

Turun kaupungin historiallisen museon järjestämässä näyttelyssä oli esillä mm. karttoja, argeologisia löytöjä, asiakirjoja, talojen pienoismalleja ja kaupunkikuvia. □

Toivo T. Rinne

Hellmanit eivät syyllisiä Turun suurpaloon

ON luonnollista, että Turun palo jo omana ajankohtanaan tarjosi ainesta kaikenlaisille huhuille ja liioitteluille. Ennen kaikkea palon alkamispaikan omistaja, ruokatavarakauppias Carl Gustaf Hellman oli kiitollinen panettelun kohde, mutta vielä suurempaan kunniattomuuteen ja häpeään nostettiin "piika", jota epäiltiin huolimattomasta tulen käsittelystä, tosin täysin aiheettomasti. Talon kolmesta palvelijattaresta Maria lisäkintytär tosin oli ollut leipomotuvassa taikinaa alustamassa eikä ollut käsitellyt tulta. Samoin voitiin osoittaa, että Hellmanin tali-, voi- ja tervavarastot sijaitsivat kokonaan toisessa talossa Pohjoiskorttelin numeroista 125 - 127, joka oli yhtenä kokonaisuutena Hellmanin omistuksessa ja sijaitsi nykyisten Maariankadun 2:n ja 4:n pihamaiden ja osittain varsinaisen katumaan kohdalla kun 1960 - luvun alussa tällä alueella rakennustöiden takia valmistettiin kallion louhintaa, niin irtomaan ja palojätteiden alta paljastui entisen Brahenkadun eli Ison Ainkaistenkadun kallioon avattua katupohjaa. Kun tämä katuosuus mitattiin ja punnittiin, niin tutkimuksen käytettäväksi saatiin täysin luotettavaa tietoa palon syttymispaikan sijainnista sekä ennen kaikkea palon kannalta tärkeät korkeussuhteet.

NÄITÄ tietoja professori Dahlströmillä ei siis ollut. Hän kertookin, että "mitään tarkempaa kertomusta talosta 125, 126 ja 127 ei ole tavattu ja niistä hajanaisista, joista voi löytää kämnärioikeuden tutkimuspöytäkirjasta, ei saa minkäänlaista kokonaiskuvaa".

ONNELLINEN sattuma ja asiakirjalöytö kuitenkin muuttavat Hellmanin omistamien tonttien kokonaiskuvaa. Talo ei ole ollut neliö, kuten on oletettu, sillä rakennukset sijaitsivat siten, että neliön yhteen nurkkaan jäi rakentamaton pikkuneliö, jonka kaupunki omisti ja joka oli merkitty varastoalueeksi. Se oli kallioinen kumpare ja koho-

si korkeammalle kuin kahdelta taholta rajoittavat piha-alueet. Rakentamaton kallioalue oli suunnilleen 170 m²:n suuruinen.

HELLMAN kiinnitti varsin pian huomionsa tähän vapaaseen kallioalueeseen, sillä hänen hallussaan oleva tonttialue oli ahdas. Asuinhuoneiden lukumääräkin oli 21. Palon alkaessa asukkaita oli 33, joten Hellman välttämättä tarvitsi lisätonttia jo vuonna 1816. Ulkorakennuksethan — kuten leipomohuone, aittatilat sekä talli ja navetta vaativat runsaasti omaa tilaansa eikä olekaan ihmeteltävää, että kaupan tavarat oli sijoitettava toiseen taloon, joka sijaitsi lähellä Aninkaisten tullia.

MAISTRAATIN suorittaman mittauksen pöytäkirja antaa huomattavaa lisävalaistusta myös rakennetun osan ahtaista olosuhteista. Maistraatin päätös oli kuitenkin kielteinen. Hellmanin anomus hylättiin ja päätöksessä vedottiin kylmästi siihen, että aluetta tarvittiin kaupungin varastotilaksi. Hellmania vaivasi kuitenkin aavistuksenomainen tunne tulipalovaarasta. Hän näet pyrki merkillisen innokkaasti saamaan lähiympäristöönsä lisätilaa ja paloturvallisuutta. Niinpä hän ehdotti, että Turun kaupunki olisi ostanut hänen omistamansa rakentamattoman tontin 129, josta olisi saatu torikaupan lisätiloja, mutta tämänkin esityksen maistraatti hylkäsi.

PALOTURVALLISUUTTA silmälläpitäen Hellman pyysi, että hänen talonsa läheisyydessä sijaitseva ja kujan erottama Harvelinin lesken talo 103 olisi pitänyt hävittää, koska jatkuvat nokivalkeat olivat ilmeisenä vaarana nimenomaan Hellmanin talolle. Maistraatin asettama tarkastaja kyllä totesi tilanteen vakavuuden, mutta tositoimiin ei silti ryhdytty. Kokonaistilanne pysyi lähes entisellään ja palovaara kasvoi, kunnes koitti syyskuun 4. päivän ilta vuonna 1827 ja suuri onnettomuus vyöryi yli Turun kaupungin.

ANINKAISTEN mäelle saatiin ilmeisesti kohtalaisessa ajassa sekä väkeä että palokalustoa. Edellä kuvattu kallionnyppylä oli kuitenkin tulipalon ja sammuttajien välissä ja kun palopaikkaan lähestyminen kapeiden kujien ja rakennusten takia oli mahdotonta, niin 13 rakennusta oli jo tulessa ennenkuin vesi ja tuli saattoivat kohdata toisensa. Tilanne olisi ollut kokonaan toinen, jos Hellman vuonna 1816 olisi päässyt toteuttamaan suunnitelmiaan, joiden tuloksena olisi ollut vaivaton pääsy kallionnyppylälle. Palokalustolle olisi täältä käsin tarjoutunut ihanteellinen sammutusasema. Vettä olisi voitu syytää tavallaan ylhäältä käsin. Tässä tilanteessa oli vielä kysymys vain yhden ainoan rakennuksen sammuttamisesta. □

Turun kauppahallin peruskorjauksen I vaihe valmis

■ Turun kauppahallin peruskorjaamisen ja uuden huoltorakennuksen rakentamisen ensimmäinen rakennustyövaihe on valmistunut. Työvaihe käsittää hallirakennuksen Linnankadun puoleisen osan peruskorjauksen ja uuden huoltorakennuksen. Toisessa työvaiheessa korjataan kauppahallin Eerikinkadun puoleinen osa ja rakennetaan jalankulkukatu hallirakennuksen kauppatorin puoleiselle sivustalle Eerikinkadulta Linnankadulle.

Rakennustyöt aloitettiin kaupungin talorakennusosaston toimesta elokuussa 1976 ja ne valmistuvat kokonaisuudessaan kesäkuussa 1978. Pääsuunnittelijana on toiminut arkkitehti Leena Juvonen. Restauroinnin asiantuntijoina ovat olleet amanuenssi Hagar Nikander ja konservaattori Reino Mattila.

Peruskorjattavan hallirakennuksen tilavuus on 13 500 m³ ja kerrosala 1 900 m². Rakennus on korjattu terveydenhoitolain vaatimuksia vastaavaksi säilyttämällä ennallaan kauppahallin perinteellinen miljöö. Korjausta on suoritettu vaiheittain, jotta kaupankäynti on voinut jatkua keskeytyksettä. Kauppahalli oli suljettu 7. 11.—12. 11. 1977 kauppiaiden Eerikinkadun puoleisesta osasta Linnankadun puoleiseen osaan tapahtuneen muuton ajaksi.

Myymälöiden julkisivut on pidetty entisellään, sisäpuoleiset seinät ja katot uusittu, samoin lattia, jonka päällysteenä on muovimatto. Myymälätontit on varustettu vesi- ja viemärijohdoilla, kaksialtaisilla pesupöydillä, työpöydillä, hyllyillä ja osa omilla kylmiöillä. Myyntitasot tulevat ruostumattomasta teräslevystä, mutta ovat siirtymävaiheessa väliaikaiset. Kahvion tiloja tullaan väliaikaisesti käyttämään myyntitiloina. Kahvio voidaan laajentaa katukahvilaksi. Hallin lattia on uusittu ja päällystetty laatoilla.

Kellarikerrokseen on rakennettu jäähdytetyt vihannes- ja makkaravarastot, kevyillä seinillä varustettuja varastoja on 54 kpl, jäähdytyskonehuone, siivousvälinevarastot ja kuljetuspyörien ja -laatikkojen säilytys- ja pesutilat. Kerroksen lattia on uusittu ja päällystetty kulutusta kestävällä lattiamassalla. Hallirakennuksen kaikki vesi-, viemäri-, lämpö- ja sähkölaitteet on uusittu ja ilmastointilaitteisto on myös kokonaisuudessaan uusi.

Kauppahallissa oli ennen korjaustöitä 155 myymälää ja korjaustöiden valmistuttua 75, sillä myymälöiden kokoa on suurennettu. Mainonta siirretään myymälätonttien sisäpuolelle.

UUSI HUOLTORAKENNUS HUOMATTAVA PARANNUS

Huoltorakennus on tilavuudeltaan 3 450 m³ ja yhteispinta-alaltaan 1 040 m². Rakennuksen kellarikerokseen on sijoitettu sosiaalitilat 200 hengelle sisältäen tarpeelliset pukuhuoneet pesu- ja wc-tiloineen erikseen sekä naisille että miehille. Yhteiseen käyttöön on varattu ruokailutila, keittiö, tupakkahuone ja kuivaushuone. Lisäksi kellarikerrokseen on sijoitettu kalakauppiaille työ- ja kylmäsäilytystiloja kuutena erillisenä yksikkönä, kaukolämmön lämmönjakohuone, ilmastointihuone ja hissin konehuone.

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat lihajäähdyttämö (157 m², lihanpalottelu- sekä vaakahuone (yht. 115 m²) ja lastauslaituri. Em. tilat on varustettu lihankuljetuskiskoilla koneellisin nostoja laskulaittein. Muista tiloista mainittakoon luuvarasto, meijerituotteiden jäähdyttämö, jätehuone sekä kuljetusvaunujen pesuhuone. Rakennus on varustettu 1 000 kg:n tavarahissillä ja 21 m³ jätepurista mella, johon on suora yhteys lastauslaituritta.

Huoltorakennus on suunniteltu siten, ettei se haittaa kaupunkimiljöötä. Vanha piharakennus puretaan kesällä 1978, kun kaikki peruskorjaustyöt ovat valmiina.

★

Turun kaupunginhallitukselle vuonna 1973 osoittamassaan kirjelmässä Turku-seura esitti mm., ettei kauppahallin ulkonäköön korjaus- ja muutostöiden aikana tulisi tehdä muutoksia, koska kauppahallin kiinteistö on rakennustaiteellisesti arvokas ja omaleimainen, sekä että kauppahallin perinteinen erikoisuus sisustuksenkin osalta säilytettäisiin mahdollisimman tarkasti ennallaan tekemällä parannukset ja korjaukset sisämiljöötä muuttamatta.

Turku-seuran esitykset on otettu huomioon korjaussuunnitelmia laadittaessa.

Turussa melko hyvä matkailukesä

□ Kotimaan matkailijat ovat Turussa kesällä -77 käyneistä matkailijoista selvänä enemmistönä. Kokonaisuutena muodostui Turun matkailukesästä suhteellisen hyvä, koleasta sadesäästä ja lamakaudesta huolimatta. Kotimaan matkailijoiden runsauden ansiosta muodostui viime kesästä jokseenkin samankaltainen kuin vuosina -75 ja -76, jolloin Turun matkailussa yleistilanteeseen nähden selviydyttiin keskimääräistä paremmin. Sen sijaan, sitä lievää kasvua, jonka on ilmoitettu matkailijamäärissä Suomessa kesällä -77 tapahtuneen, ei ole todettavissa Turun osalta, toteaa matkailupäällikkö Irmeli Torssonen.

Matkailijoita palvelevissa kaupungin neuvontatoimipaikoissa on ollut vilskettä juhannuksen jälkeisestä ajasta aina syyskuun alkuun saakka. Kauppatorin matkailuneuvontakioskissa on vilkkaimpina päivinä vastaanotettu nelisensataa kyselyä, ja asiakkaita on edelliskesään verrattuna käynyt selvästi runsaammin. Merkille pantavaa on Italiasta, Espanjasta ja Ranskasta samoin kuin Puolasta ja Unkarista saapuneiden yksittäismatkailijoiden määrän lisääntyminen. Matkailutoimiston asiakasneuvonnassa puolestaan kävi kesäkuukausina tietoja kyselemässä yli 8.000 henkilöä, joista suomalaisia oli n. 3.700. Kakkossijalle selviytyivät ruotsalaiset, joita toimistossa kävi n. 2.200 henkilöä. Seuraavaksi eniten tiedustelijoita saapui Länsi-Saksasta ja USA:sta. Viidennen ja kuudennen sijan jakavat tasapäisesti Isobritannian ja Ranskan matkailijat. — Edellä mainittuihin lukuihin eivät sisälly kaupunkikiertoajeluihin osallistuneet. — Lisäksi vastaanotettiin asiakasneuvonnassa yli 4.700 puhelintiedustelua, eli vilkkaimpina päivinä palveltiin noin neljäsataa asiakasta.

Irmeli Torssonen

OPASTETTUJEN RYHMIEN LUKUMÄÄRÄ JA NÄHTÄVYYSKOHTEIDEN KÄVIJÄMÄÄRÄT PIENENTYNEET

Matkailutoimiston välityksellä opastettiin Turussa kesällä -77 yhteensä 440 ryhmää, eli n. 14.500 henkilöä. Vähennys edelliseen kesään nähden oli 19 ryhmää, eli n. 2.000 henkilöä. Suomalaisia opastetuista oli n. 5.300 henkilöä, pohjoismaisia yhteensä n. 3.800 henkilöä ja muualta saapuneita yhteensä n. 5.400 henkilöä. Matkailutoimiston tilastoihin eivät sisälly ne opasvälitykset, joita matkatoimistot suorittavat.

Nähtävyyskohteissa kävijöiden määriä ei suoraan voida verrata aikaisempien vuosien vastaaviin; ovathan sekä Turun tuomiokirkko että Turun linna, kaksi perinteisesti suosituinta kohdetta, entistämistöiden kohteena. Turun tuomiokirkko on ollut suljettuna koko kesän ja Turun linna on ollut osittain yleisöltä suljettuna elokuun alusta. Kaikkiaan tutustui kesäkuukausina eri kohteisiin n. 190.000 kävijää, joista Turun linna sai osakseen puolet, eli 80.491 kävijää. Useimmissa nähtävyyskohteissa ovat kävijämäärät jonkin verran laskeneet. Lisäystä kirjattiin vain Turun taidemuseossa, Biologisessa museossa ja Museoapteekissa. Sääolosuhteet lienevät tällä kertaa verottaneet nimenomaan Käsityöläismuseon kävijämääriä. Museossa kirjattiin nyt 56.771 kävijää, mikä edelliskesään nähden on n. 1.700 vähemmän.

Virkistys- ja leirintäalueiden käyttö laski koleiden säiden seurauksena. Vepsän saarta lukuunottamatta verottivat säät käyttäjämääriä myös kaupungin muilla virkistysalueilla ja uimarannoilla.

YLI 100.000 MAJOITUSVUOROKAUTTA, — VÄHENNYSTÄ SATAMASSA JA LENTOASEMALLA

Eniten yöpyjiä Turussa oli heinäkuussa, jolloin majoitusliikkeissä kirjattiin lähes 37.000 yöpymisvuorokautta. Leirintäalue mukaan lukien ylitettiin Turussa kesäkuukausina 100.000 yöpymisvuorokauden raja reippaasti. Käytettyjen majoitushuoneiden lukumäärä edelliskesään verrattuna nousi n. 2.200:lla kesähotellit mukaan lukien.

Kesän -77 aikana laskivat edelliskesään nähden sekä Turun sataman että Turun lentoaseman käyttäjämäärät. Turun sataman kokonaisliikenne passitoimiston ilmoituksen mukaan oli kesäkuukausina 404.914 henkilöä, kun se vuoden -76 vastaavana jaksona oli 576.771 henkilöä. Turun lentoasemalla niin ikään vähenivät käyttöluvut. Kesän -77 matkustajamääräksi muodostui Turun lentoaseman ilmoituksen mukaan 47.953 henkilöä, ja lasku edelliskesästä oli 18.939 henkilöä.

Kauppias I. W. Rautell ehdotti kaupunginvaltuusmiesten kokouksessa 27. 4. 1882, että Turkuun olisi rakennettava kauppahalli. Saman vuoden toukokuussa asetettiin "kauppahallikomitea", joka työskenteli 11 vuotta, sillä sen mietintö valmistui vasta 28. 4. 1893. Piirustukset tilattiin helsinkiläiseltä arkkitehti Gustaf Nyströmiltä ja kauppahallin rakentamisesta sovittiin 31. 12. 1894 rakennusmestari A. J. Hidströmin kanssa. Kauppahallin piti valmistua 1. 8. 1896 mennessä, mutta myöhästyi aikataulusta ja valmistui saman vuoden lokakuussa, jolloin otettiin käyttöön.

Turun Yrittäjänaiset 30 vuotta

■ Turun Yrittäjänaiset ry. vietti 30-vuotisjuhlaansa lauantaina 22. 10. 1977. Juhlapäivän ohjelmassa oli kunnlakäynti sankarihaudoilla, juhlavastaanotto ja 30-vuotisjuhla Marina Palacessa.

Juhlassa puhuivat johtaja Matti Koivurinta ja kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Yrittäjänaisten Keskusliiton puheenjohtaja Eeva Poutiainen ojensi liiton kultaisen ansiolevykkeen toimitusjohtaja Irja Ketoselle ja toiminnanjohtaja Ulla Wessmanille. Kultaisen ansiomerkin saivat Rakel Ruokonen, Rauha Helin ja Irja Teräs sekä hopeisen Pirkko Postinen, Liisa Uttula, Aira Lehtonen, Elli Puro ja Lahja Varjonen.

Turun Yrittäjänaiset perustettiin 29. 4. 1947 Turun Yrittäjänaisten kerhona, joka toimi Turun Yksityisyrittäjäin Yhdistyksen alaosastona. Itsenäiseksi yhdistykseksi kerho muodostettiin vuonna 1950. Yhdistyksen puheenjohtajina ovat toimineet Aili Halmevaara, Martta Suominen, Elfrida Lithén, Rakel Ruokonen ja nykyinen puheenjohtaja Liisa Uttula. Yhdistyksen kunniajäsenyyden ovat saaneet Martta Suominen, Aili Halmevaara, Elfrida Lithén, Senni Eriksson ja Laila Sinervä. □

Turkulaisia kuvataiteilijoita III

GRAAFIKKO ja KUKKIEN MAALARI

GRETA SCHALIN

● Greta Schalin ripustaa näyttelyään Taidehalliin marraskuun 11. pnä 1975. — Kuva: Hede Foto.

TAITEILIJAIN TALO

Puolalanmäen luoteis-länsirinteellä on ALBATROSS, arkkitehti Fritjof Strandellin luomus v. 1910. Se oli sen ajan taloksi huomattavan korkea, Läntisenkadun puolelta jopa kahdeksankerroksinen. Rinne on jyrkkä, sillä Puolalanmäen puolella on vain viisi kerrosta. Tästä tuli taiteilijoille mieluinen asuinpaikka, sillä näköalaa on puistoon sekä laajalle kaupungin laitamille asti. Täällä yläkerroksen ateljeessa ovat työskennelleet Aarre ja Wäinö Aaltonen, Ali Munsterhjelm, Santeri Salokivi, Einari Wehmas, Hj. Löfman, Greta ja Theodor Schalin, Hilkka Toivola-Karpakka ja nykyään Wladimir Goichman, jolle Greta Schalin on luovuttanut ison ateljeen, tyytyen itse pienempään.

Eteisaulassa on suuri Theodor Schalinin maalaus, joka esittää kolmea naista, keskimmäinen telineensä ääressä maalaamassa on Greta Schalin nuorena aloittelevana taiteilijana. Tässä etuhuoneessa on myös pitkä sarja talon rouvan etsauksia, joita hän teki ennenkuin ryhtyi maalaamaan kukkia öljyväreillä.

Kaikissa huoneissa on taideteoksia, luonnollisesti paljonkin Theodor Schalinin maalauksia, henkilökuvia, maisemia ja veistoksia. Tyylikalustoja ja yksityisiä mielenkiintoisia esineitä, perintöhuonekaluja, lahjaesineitä, kirjoja — kaikkea mitä kulttuurikotiin kuuluu.

80-VUOTTA TÄYTTI GRETA SCHALIN

marraskuun 20 päivänä. Margareta (Greta) Ester Ingeborg (o.s. Kegel) on syntyperäinen turkulainen. Kun kyselen hänen lapsuudenmaisemiaan, saan kuulla, että ne ovat meillä olleet yhteiset, tietämättämme, Heikkilänkadun ja Rauhankadun seutuvilla. Niinpä muistelemme Rauhankadun kalliota ja vosikkahevoslaidunta sekä Heikkilän Myllymäkeä, jossa todella vielä vuosisadan alkaessa oli puusta rakennettu tuulimylly, muistelimme patterinrantaa, jossa kävimme uimassa, Ruissaloa ja Muhkurin viidakkoa. Näistä ajoista on kulunut 70 vuotta.

Jo kouluaikanaan Heurlinin tyttökoulussa oli tuleva kukkamaalarimme kiinnostunut kasveista, eikä tuo mielenkiinto ole laskenut, sillä täällä vanhuudenkodissa on paljon kasveja. Luulisi niiden hoitamisen olevan työlästä 80-vuotiaalle, mutta eipä siltä näytä. Taiteilijan työ pitää ihmisen virkeänä ja työkykyisenä. Oman osansa tähän toimeliaisuuteen on antanut myös työskentely kesäasunnolla Paraisilla.

KUVATAIDE

otti haltuunsa Greta Kegelin. Hän kävi Turun Taideyhdistyksen Piirustuskoulun 1915—18. Opettajina olivat Salokivi, Ungern ja Schalin. Joutuipa Greta olemaan viimeksi mainitun sijaisenakin anatomiassa, ja se olikin vaikeata, kun hänen suomenkielentaitonsa ei ollut oikein sujuvaa. Piirustuskoulun kevätnäyttelyssä oli hänellä vain akvarelleja, joita hän teki vielä kouluvuosien jälkeenkin.

Kun sitten tuli avioliitto, ja lapset olivat pieniä, alkoi etsaus kiinnostaa. Se oli olevinaan sellaista iltanäpertelyä, jonka voi keskeyttää koska vaan. Usein kävi kuitenkin niin, että kun lapset nukkuivat, nukahti äitikin päivän vaivoista uupuneena. Monilla miehensä kanssa tekemillään ulkomaanmatkoilla kasvoi kiinnostus grafiikkaan, varsinkin etsaukseen, johon vanhat kadut ja rakennukset antoivat virikkeen.

Akvarelleja syntyi kuitenkin edelleen ja kun kukat alkoivat kiinnostaa piti siirtyä öljyvärien käyttöön. Akvarellisteja on vähän, sillä tekniikka ei ole helppoa. Siirtyminen öljyvärien käyttöön, tuottaa ensin vaikeuksia, vaikka vielä vaikeampaa on öljymaalarin siirtyä kevyeen vesivärimaalaukseen. Jatkuvan työskentelyn avulla alkoivat kuitenkin rehevät kukkakuvat syntyä, nuo teokset, joita on hyvin monessa turkulaiskodissa.

Muiden mukana otti Greta Schalin osaa yhteisnäyttelyihin vuodesta 1919 alkaen. Ensimmäinen yksityisnäyttely oli vasta 1975. Graafikoiden näyttelyissä oli hän mukana Moskovassa 1934, Riiassa 1935. Prahassa ja Bratislavassa sekä Saksan 22 kaupungissa 1936, Kööpenhaminassa, Budapestissa ja Wienissä 1937, Lontoossa 1938 ja Oslossa 1946.

MUISSA MAISSA

Kun oli avioliitossa sellaisen kuvanveistäjän, maalarin ja taiteentuntijan kanssa kuin Theodor Schalin oli, tulivat ulkomaanmatkat hänen kanssaan hyvin antoisiksi. Oli luonnollista, että he kulkivat matkoillaan museosta toiseen.

— Erityisesti jäivät mieleen Firenzen museot. Minusta ne ohittivat Pariisinkin hienot kokoelmat. Siena jäi mieleen pienenä viehättävänä kaupunkina, muistelee Greta Schalin Italian matkaansa. Saksasta tulevat esille Kaiser-Friedrich-museumin suuret kokoelmat. Hampurissa kävi Theodor Schalin eri kouluissa stipendiaattina piirustuksenopettajan ominaisuudessa. Dresden ja München kuuluivat myös matkasuunnitelmiin v. 1929.

Silloin, kuten myöhemminkin, olivat pohjoismaat jo kielensäkin puolesta erittäin läheisiä ja miellyttäviä kohteita, varsinkin matkalla v. 1953, joka ulottui Kööpenhaminan kautta Pariisiin.

Greta Schalin ei ole hakenut opintomatka-apurahoja, mutta on saanut kuitenkin Löfgrenin apurahan 1937. Taiteilijaeläke myönnettiin hänelle 1976.

VAIKUTTEITA

antoivat luonnollisesti monet rikkaat ulkomaanmatkat ja aviopuolison läheinen suhde taidemaailmaan. Greta Schalin on aina rakastanut impressionisteja sekä myös hollantilaisia mestareita. Vaikka abstraktinen taide ei ole suinkaan halveksittavaa, koska se saattaa sisältää sommitelullisia kauneuksia, yhtyy haastateltavani kuitenkin englantilaiseen Morrisiin, joka osoittaa, että länsimaisessa taiteessa on vuosisadan vaihteen jälkeen tapahtunut sama kehitys kuin lasten taiteessa, mutta päinvastaiseen suuntaan: taide oli vuonna 1900 kuusitoistavuotiaan tasolla. Kleellä ja Mirolla on tyylilliset vastineensa neli-viisivuotiaiden parissa, Mondrianin geometriset kuviot kuuluvat kolmen vuoden ikään ja tasistien abstraktiot muistuttavat kaksivuotiaitten töherryksiä.

NÄYTTELY 1975

oli varsinainen yksityisnäyttely, monien taiteen ystävien toivoma ja odottama. Nimim. U l l i s kirjoittaa siitä ÄU:ssa: B l o m s t e r p r a k t i K o n s t h a l l e n :

— "Men några problem har det inte varit för henne att fylla hela Konsthallen med sin verk. — Och nästan alla har hon målat under senaste sommars lopp. — Greta Schalin började redan på 1920-talet med att måla akvareller. Sedan tröttnade hon på det och gav sig i kast med grafik. Och till slut övergick hon till öljemålning.

— "Jag steg hellre åt sidan när jag märkte att mina målningar inte riktigt passade ihop med de moderna målningarna", förklarade Greta Schalin.

Men på utställningen är också ett tjugotal av Greta Schalins etsningar. De är gjorda på 40-talet." Osmo L a i n e kirjoittaa näyttelystä TS:ssa:

— "Turun Taidehallissa on avoinna Greta Schalinin kukkakuvia esittelevä näyttely. Greta Schalin on yksi ahkerimpia maalareitamme, vaikka hänen ensimmäinen yksityisnäyttelynsä sattuukin vasta nyt. 20- ja 30-luvun vaiheilla Greta Schalin harrasti uutterasti grafiikkaa. Hänen työskentelynsä kohdistui etsaukseen ja erityisesti hän syventyi viivaan ja sen mahdollisuuksiin. Tähän hänellä olikin kaikki edellytykset, sillä grafiikka vaatii yleensäkin hyvän piirustustaidon ja viivaetsaus, radeeraus, erittäinkin. Näyttelyssä on mukana muutama etsaus, paitsi mainituilta kymmenluvuilta, myös 40-luvulta.

Näyttelyn pääpaino on maalauksilla, joita Greta Schalin on kuluvan vuoden aikana tehnyt ahkerasti. Kukat ovat innoittaneet häntä aikaisemminkin niin, että häntä on sanottu Turun kukkamaalariksi, mutta viime kesä vie luultavasti voiton kaikesta ennen nähdystä. Paitsi

● Greta Schalin: Ranskalainen ikkuna, akvatinta 1936.

Turun konserttitalo 25-vuotias

■ "Olemme kaikki jo kauan todenneet, että tällaisen huoneiston puute on ilmeinen. Jos se ehkä lähiaikoina tuntuukin liian suurelta, niin on mainittava, että sen suunnittelijat ovat viisaasti ottaneet huomioon Turun kasvamisen suurkaupunginksi. Tämä ei saa muodostua kuitenkaan vain uljaaksi kuoreksi, sillä tulee olla myös sisältöä". Näin lausui professori Einar W. Juva puhuessaan Turun konserttitalon vihkiäisissä neljännesvuosisata sitten, marraskuun 27. päivänä 1952. Hänen sanansa ovat toteutuneet tismalleen tänään eikä konserttitalon tiloja enää pidetä liian suurina. Sementin ja rakennusaineiden puutteen keskellä rakennettu konserttitalo on tarjonnut puitteet noin 5.000 tilaisuudelle ja niihin osallistuneille yli 3 miljoonalle henkilölle. Tämä alkuaan ammattikoulun juhlasalin nimeä kantanut rakennus on ollut myös monenlaisen toiminnan tyyssijana palvellen musiikkia, teatteria, työväenopistotoimintaa, keilailua, sähköistä tiedonvälitystä samoinkuin ammattikoulutusta.

● **Greta Schalin: Kukkia, öljym. — Kuva: Hede Foto.**

lukumääräisesti on myös laadullisesti Greta Schalinin sivellin kulkenut menestyksellisesti. Kukkien olemus on tullut hienosti esille. Maalaus perustuu elävään luonnon havaintoon, terveeseen väritykseen, jossa on havaittavissa hienovaraista värityylittelyä. Erityisesti voi panna merkille taitavan harmaan käytön. Harmaa toimii useissa maalauksissa sovittajana ja välittäjänä, niinkuin oikeaoppisen maalarin teoksissa tuleekin.

Yleisö on ottanut Greta Schalinin maalaukset avosylin vastaan. Se on osoituksena siitä, että on odotettu jotain sellaista jonka voi tunnustaa kauniiksi, eikä se kuitenkaan ole helppohintaista."

★

Greta Schalinin teoksia on Ateneumissa, Moskovan Kaunotaiteen museossa, Turun Taidemuseossa ja Turun kaupungin kokoelmissa.

Hän on Suomen Taiteilijaseuran, Suomen Taidegraafikkojen, Turun Taiteilijaseuran ja Turun Graafiset Taiteilijat-yhdistyksen jäsen. □

ENSIO HARNI

Turun konserttitalo oli eräs aikakautensa huomattavimmista rakennuksista, jonka akustisiin ominaisuuksiin kiinnitettiin erityistä huomiota hyvin tuloksin, sillä varsinainen konserttitalo oli avautuessaan ja yhä tänä päivänä paitsi Suomen myös Pohjoismaiden akustiikaltaan parhaita. saleja. Turun konserttitalon rakennustöiden kestoaika oli varsin pitkä, sillä louhintatyöt käynnistyivät jo vuoden 1949 alussa tammikuussa jatkuen sen vuoden kevään työllisyystöinä ja niitä jatkettiin keväällä ja kesällä 1950. Rakennustöitä haittasi erityisesti sementin puute vuosien 1950—51 vaihteessa ja pieniä määriä eri paikoista lainaamalla voitiin rakennustöitä joten kuten jatkaa. Harjannostajaisvaiheeseen päästiin joulukuussa 1951 ja konserttisalin akustisten ominaisuuksien koekonsertti pidettiin lokakuun puolivälissä 1952. Turun konserttitalon vihkiäisten aikana oli vielä ilmastointikeskus keskeneräinen koska tarvittavat koneet saatiin vasta vuonna 1953.

TODELLINEN MONITOIMITALO VUOSIEN MITTAAN

Konserttitalon kokonaistilavuus on 39.000 m³ ja sen silloiset rakennuskustannukset olivat 366 miljoonaa mk, mikä tämän päivän rahanarvoksi muunnettuna olisi noin 13 miljoonaa mk. Konserttitalon tiloihin sijoittuivat ensiksi paitsi Turun kaupunginorkesteri myös keilahalli, työväenopisto sekä Oy Yleisradio Ab:n Turun studio. Työväenopisto pääsi muuttamaan omaan taloonsa vuonna 1963 ja siltä vapautuneisiin konserttitalon tiloihin sijoittui Turun Musiikkiopisto vuosiksi 1964—67. Musiikkiopistokin tarvitsi sitten suurempia tiloja ja nyt Oy Yleisradio Ab laajensi omaa toimitilaansa myös noihin aikoinaan työväenopistolle kuuluneisiin tiloihin aina vuoteen 1974 saakka, jolloin radiotoimintaa varten valmistuivat kokonaan uudet tilat. Viimein radiotoiminnan tilat kunnostettiin ompeluja talousammattikoulun vaatturilinjan opetustiloiksi vuonna 1975. Turun konserttitalon työntäyteisin aika ajoittuu tammikuusta 1954 toukokuun 1962 loppuun, jolloin myös kaupunginteatteri käytti konserttisalia vakinaisena esiintymispaikkanaan.

PARISATAA TILAISUUTTA VUOSITTAIN

Nykyisellään konserttitalossa järjestetään vuosittain erilaisia tilaisuuksia 170—220, joiden kävijämäärät vaihtelevat 130.000:sta 180.000:een henkeen.

Vielä tänä päivänä konserttitalo kykenee palvelemaan erinomaisesti niitä tarkoituksia, joita varten se aikanaan rakennettiin. Konserttitalon juhlasalin suuruus on 1.300 m² esiintymislavoineen ja istumapaikkojen määrä on 1.002. Eteishalli on suuruudeltaan 950 m², yläaula 474 m² sekä toimisto-, harjoitus-, varasto- ja sosiaaliset tilat yhteensä 576 m². Eräänä aikanaan erikoisena ja tulevaisuutta paljon edellä olevana ratkaisuna voidaan pitää sitä, että rakennuksen I ja II kerroksen välinen nousu on toteutettu vinoluiskaratkaisuna, mikä mahdollistaa liikuntavammaistenkin pääsyn varsinaiseen konserttisaliin.

Jonkinlaisen kuvan siitä, mitä konserttitalo pitää sisällään, voinee saada, kun todetaan rakennukseen kävtettyjen rakennusmateriaalien määrä. Konserttitaloon käytettiin mm. 12.000 kg alumiinipeltiä, 3000 m² akustiikkalevyjä, 2.600 m² kahdenlaisia korkkieristyslevyjä, 600 m² korkkiparkettia, 3.600 m² korkki- ja kumimattoa, 3.000 m² lasivillamattoa, 21.500 kg lankanauloja, 186.850 kg betoniterästä, 382 standarttia puutavaraa ja 250.000 kpl tiiliä. □

Wäinö Aaltosen museo juhli 10-vuotiskauttaan

■ Wäinö Aaltosen museon vihkimisestä tuli 17. 9. 1977 kuluneeksi 10 vuotta. Museo vihittiin Turun päivänä. Museon 10-vuotisjuhlallisuudet liittyivät myös tämän vuoden Turun päivään, jolle ne antoivat lähtölaukauksen lauantaina 17. 9. 1977. Museon suojiin keräänyt runsas kutsuvierasjoukko, joka tutustui Wäinö Aaltosen töihin, valokuviin, piirroksiin ja luomuksiin.

Tilaisuuden avaussanat esitti apulaiskaupunginjohtaja Pekka Aalto tuoden samalla kaupungin tervehdyksen. Musiikkiohjelmasta vastasivat Marketta Valve ja Veikko Kosonen. Antti Lampisuo esitti Suomen Taiteilijaseuran ja Suomen Kuvataidejärjestöjen liiton onnittelut, Vieno Orre ja Valle Kaski Turun Taiteilijaseuran onnittelut, Antti Lehtinen Wäinö Aaltosen Seuran ja Wäinö Aaltosen koulun onnittelut sekä Olli Kestilä ja Ilmari Rinne Turku-seuran onnittelut. Seuran puheenjohtaja Kestilä palautti mieliin, että Turku-seura aikoinaan teki aloitteen Wäinö Aaltosen museon perustamisesta Turkuun ja seuran hallituksen jäsen Olavi Santalahti antoi voimakkaan henkilökohtaisen panoksen aloitteen myönteiselle ratkaisulle.

Elisabeth Aaltonen ja Lempi Hellaakoski onnittelivat sähkeellä ja Elsa Veuro kirjeellä. Ennen juhlatilaisuutta museonjohtaja Knut Drake kävi esittämässä Turun kaupungin historiallisen museon ja kaupungin museolautakunnan onnittelut. □

LOUNAIS-SUOMEN vesien käytön kokonaissuunnitelmaa esittelevä näyttely avattiin 19. 9. 1977 Turussa. Avajaistilaisuudessa puhui vesihallituksen pääjohtaja Simo Jaatinen. Läsnä tilaisuudessa oli mm. piiri-insinööri Eero Laukkanen Turun vesipiiristä.

Turun Metsänkävijäin soittokunnalla juhlavuosi

■ Tänä vuonna on kulunut viisi vuosikymmentä siitä, kun tunnettu turkulainen nuorisotyöntekijä, diakoni Einar Henriksson huhtikuussa 1907 perusti Turun Metsänkävijäin soittokunnan ja osti omilla rahoillaan seitsikolle torvet, jotka soittokunta myöhemmin esiintymistuloillaan lunasti itselleen. Juhlavuoden kunniaksi soittokunta järjesti 50-vuotiskonsertin sunnuntaina 13. 11. 1977 Työväenopiston juhlasalissa.

Konsertin ohjelmassa oli mm. Usko Kempin säveltämä Turun Metsänkävijäin marssi. Koko soittokunnan lisäksi puhallinkvartetti, klarinettikvartetti, käyrätorvikvartetti ja Karhu-kvintetti esiintyivät. Myös nuoret soittajat ja torviseitsikko olivat mukana.

1960-luvulla torvisoittokunta muutettiin puhallinorkesteriksi, jolloin mukaan tulivat huilut, klarinetit, saksofonit, käyrätorvet ja pasuunat. Vuosi sitten mukaan tulivat myös tyttösoittajat. Soittokunnan vahvuus on nykyään 38 soittajaa ja lisäksi on 18 oppilasta.

Soittokunta on esiintynyt radiossa ja televisiossa, antanut useita omia konsertteja, ollut vuodesta 1928 lähtien mukana partioparaateissa sekä esiintynyt lukuisissa turkulaisissa tilaisuuksissa, kuten mm. Turun päivän tapahtumissa. Ulkomaanmatkoja soittokunta on tehnyt Tukholmaan, Göteborgiin, Osloon, Kööpenhaminaan, Leningradiin ja Bergeniin. Ensimmäinen kapellimestari oli Akseli Lehtinen. Hänen jälkeensä tehtävää ovat hoitaneet A. Hj. Pöyhönen ja vanhan Suomen Kaartin soittokunnan veteraani K. J. Vasama. Nykyinen kapellimestari Eino Kuusiaho otti tehtävän vastaan v. 1956. Johtokunnan puheenjohtaja Aaro Lehtilä on ollut mukana soittamassa 49 vuotta. □

TTY:n Naiskuorolla juhlakonsertti

■ Turun Työväenyhdistyksen Naiskuoron 70-vuotisjuhlakonsertti järjestettiin lauantaina 12. 11. 1977 Turun linnassa, jonka Kuninkaansali oli täynnä yleisöä. Vuonna 1907 perustettu kuoro on Suomen Työväen Muslikkiliiton nalskuoroista vanhin.

Kuoron johtajana on kymmenen vuoden ajan toiminut Arja Loimovuori. Aikaisemmin kuorolla oli useita miesjohtajia. Laulajia kuorossa on nykyisin 56. Aktiivisesta kuorotoiminnasta luopuneet jatkavat työtä "kultamerkkikerhossa". Kultamerkin saa 15 vuotta kuorossa mukana ollut ja kultaisen seppelmerkin 20 vuoden toiminnasta. Näitä "merkkiläisiä" kuorossa on useita. 70-vuotisjuhlassa jaettiin useille kuorolaisille STM:n hopeinen ansiomerkki 25-vuotistoiminnasta. Kuoron puheenjohtajana on Heidi Kankare.

Juhlassa esittivät onnittelunsa mm. Turun kaupungin musiikkilautakunta, Turun Työväenyhdistys ja sen musiikkiryhmät, Suomen Työväen Musiikkiliitto ja sen Varsinais-Suomen piiri, Naiskuoroliitto, Sulasolin Varsinais-Suomen piiri, sekakuoro Työn Laulajat ym. □

Käsityötaidon päivillä noin 3000 kävijää

■ Turun kaupungin historiallisen museon järjestämiä perinteisiä Käsityötaidon päiviä vietettiin lauantaina 10. 9. ja sunnuntaina 11. 9. 1977 Luostarinmäen Käsityöläismuseossa. Kävijämäärä oli noin 3 000.

Enemmistö museon verstaista oli päivien aikana toiminnassa. Yli 30:tä erilaista käsityöläisammattia edusti yli puoli sataa käsityöläistä, jotka kertoivat yleisölle alansa ammattitaitoon liittyvistä asioista. Yleisöllä oli tilaisuus ostaa käsityöläisten valmistamia tuotteita.

Päivien ohjelmassa oli tänäkin vuonna jatkonäytelmä "Lyhty", jonka tapahtumat ajoittuvat vuosisadan vaihteeseen. Kyläpelimannit huolehtivat musiikista. □

Unohdettu arvokas elämäntyö

Tietoja akateemikko Wäinö Aaltosen isästä

VIISIKYMMENLUVULLA ilmestyi Aulis Ojan kirjoittama Karinaisten pitäjän historia, joka käsittelee akateemikko Wäinö Aaltosen syntymäpitäjän vaiheita ammoisista ajoista lähtien. Tutustuin teokseen sen ilmestyttyä ja hämmästyin, ettei siihen ollut mahtunut tai liitetty sanaakaan räätälimestari Matti Aaltosesta, akateemikko Wäinö Aaltosen isästä, joka oli myös isoisäni.

Äskettäin ilmestyneessä Eljas Vainion toimittamassa mielenkiintoisessa kirjassa, joka sekin käsittelee Karinaisten pitäjän historiaa, ja tuo ehkä uusiakin tietoja pitäjän oloista muinaisista ajoista lähtien, on myös Matti Aaltonen tyystin unohdettu. Äitini Martta Aaltonen-Rask, akateemikko Aaltosen vanhin sisar, joka korkeasta iästään (94) huolimatta vielä muistaa paljon menneiltä ajoilta, ihmettelee suuresti varsin merkityksellisen elämäntyön unohtumista historian lehdiltä. Matti Aaltonen toimi noin 20 vuoden ajan synnyinpitäjässään räätälinä kulkien talosta taloon milloin räätäliä tarvittiin sekä myös lähiympäristön pitäjissä. Tästä asiasta ei sanallakaan mainita kummassakaan historianteoksessa. Eljas Vainion kirjassa on kylläkin luettelo muista pitäjän silloisista käsityönammatinharjoittajista, mm. on maininta eräästä Matti Aaltosen oppipojasta, mutta ei mainita kenen luona tai ansiosta ko. henkilö oppipinsa sai. Räätälimestari Matti Aaltonen oli tunnustettu opin kävnyt ja näytteet suorittanut ammatinharjoittaja. Myöhemmin asuessaan Turun lähellä Hirvensalossa, hän valmisti virkapukuja esim. valtion virkamiehille.

Vielä toinen tyystin unohdettu tosiasia. Matti Aaltonen hoiti perheensä avustuksella pitäjän sielullisesti sairaita, mielenvikaisia, kuten nimitys tuolloin kuului, sekä muita monella tavalla häiriintyneitä pitäjäläisiä. Lisäksi hän ja vaimonsa Ida kasvattivat oroolaosia tai iostain muusta syystä kodittomiksi jääneitä lapsia. Opetti poiille räätälinammatin ja kasvatti heistä ennen kaikkea kunnon kansalaisia. Kaikesta tästä työstä, iosta maksettiin aivan minimaalinen palkka tai palkkio, ei mainita sanallakaan kummassakaan teoksessa. Ehkä nämä asiat ovat jotenkin liian arkaluontoisia, mutta koska vanha äitini, Matti Aaltosen vanhin tytär, vielä elää, tuntuu hieman oudolta, että tosiseikat aivan kuin vaimennetaan.

Äitini on kertonut, että isoisäni kävi kerran eräässä huutokaupassa, jossa myytiin sikoja. Hän huusi sieltä yhden ruhon, koska ruokaa tarvittiin paljon omalle kasvavalle perheelle sekä myös juuri edellä mainituille hoidokeille ja kasvattilapsille. Maksu ruhosta piti maksaa myöhemmin. Raha oli tiukassa ja jonkin ajan kuluttua ilmestyi Marttilan piirin nimismies Sjöman kotiimme kysyen "Mitenkäs on kraatarimestari sen sian maksun laita?" Matti Aaltonen selitti, että hänelle maksettiin hoidokeista vuorokaudelta 50—60 penniä silloista "vanhan ajan" rahaa. Oikeamielinen nimismies ihmetteli lopulta, että kuinka sinun, hyvä mies, pitää niin vähillä tuloilla ruokkia monta ihmistä? Hyvä ja kekseliäs kun oli, nimismies Sjöman järjesti asian siten, ettei "kraatarimestarin" tarvinnut maksaa täyttä hintaa ruhosta, koska hinta oli hänen tuloihinsa nähden melko korkea. Mainittakoon vielä, että kaikki polttopuut oli itse hankittava. Kunta ei niitä kustantanut. Kun ottaa huomioon henkisesti sairaat, lapset ja oman väen, oli lämmön oltava hyvän talvellakin.

Hoidokkien joukossa oli hyvin erilaista ainesta. Noin 75—80 vuotta sitten oli mielentervevdellisesti häiriintyneiden hoito aivan toista luokkaa kuin nykyisin. Perhe, jossa oli häiriintynyt jäsen, yritti salata asiaa viimeiseen asti. Ne, iotka suinkin voivat, siioittivat sairaitaan kaias kotipaikkakunnaltaan. Siten oli esim. Karinaisissakin hoidettavana potilaita iopa Turusta ja Karinaisten lähiopitäiistä. Äitini on kertonut, että useat olivat hyvin vaikeahoitoisia. Isän lisäksi perheen muut iäsenet osallistuivat päivittäin näiden onnettomien hoitoon. äitini perheen vanhimpana lapsena luonnollisesti eniten.

Käsiini sattui Matti Aaltosen kuoleman iälkeen vuonna 1925 Turun Sanomissa iulkaistu In memoriam-kirioitus. Siinä kirioittaia kaunii̇sti valaisee Matti Aaltosen elämäntyötä maininten mm., että hänet lähetettiin kunnan toimesta Jyväskylään kursseille, ioilla annettiin opetusta häiriintyneiden henkilöiden hoidossa. Varmasti tämä kurssi sekä Matti Aaltosen hyvä, rehti ja kaikkia ihmisiä ymmärtävä luonne auttoi häntä selviytymään ioskus hyvinkin vaikeissa tilanteissa. Tähän kaikkeen tuli lisäksi säkenöivä, iloinen huumori, joka kultasi hankaluudetkin, ioita elämässä aina sattuu iokaisen kohdalle.

Olen tässä vähäiseltä osaltani halunnut kirkastaa vanhan äitini isän sekä minulle henkilökohtaisesti hyvin rakkaan isoisän muistoa. Kirioituksellani ei ole tarkoitus loukata ketään, eikä myöskään syyttää. Tarkoituksena on vain valoittaa asioita, iotka meidän, vanhan polven väistyvessä, jäävät auttamattomasti unhoon. □

Turku 22. 9. 1977.

AUNE KAARTOVUO

Paavo Nurmen juoksijapatsas rikottiin

■ Wäinö Aaltosen veistämä Paavo Nurmen juoksija-patsas kaadettiin 1. 10. 1977 vastaisena yönä Itäisen Rantakadun varrella lähellä Auransiltaa. Ilkiteosta poliisi sai tiedon Ula-taksin keskukselta muutamaa minuuttia ennen viittä aamulla. Rikkoontunut patsas siirrettiin kaupungin varastoon Ruissalontien varrella.

Wärtsilä-yhtymä lahjoitti juoksijapatsaan Turun kaupungille tammikuussa 1955 ja lahjoituksen otti vastaan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, kunnallisneuvos Arvo Toivonen. Tätä ennen pronssinen patsas kiersi useissa näyttelyissä Yhdysvalloissa. Vastaava patsas on pystytetty Helsinkiin olympiastadionin edustalle.

Patsas pyritään kunnostamaan. Jälleen on herännyt keskustelu siitä, onko patsas kunnostuksen jälkeen sijoitettava toiseen paikkaan. Sijaintipaikaksi on ehdotettu Urheilupuistoa, kuten niin monasti aikaisemminkin.

★

Turun kaupungin kuvataidelautakunta ehdottaa Paavo Nurmen patsaan siirtämistä noin 50 metriä Itäistä Rantakatua teatteritaloon päin, jolloin ehdotetulla paikalla nyt oleva vinopaikoitusalue olisi poistettava ja siitä tehtävä viheralue. Lautakunta katsoo, että sen ehdottama sijoituspaikka on liikenteen kannalta huomattavasti nykyistä turvallisempi.

★

Vuoden 1975 Turun päivänä paljastettiin Paavo Nurmen muistolaatta Jarrumiehenkatu 4:n seinustalle. Ennen tilaisuuden alkamista todettiin, että talon seinä oli yön aikana tuhrittu mustalla maalilla. □

TURUN kaupungin Topinojan kaatopaikalla Suomen Automobiilihistoriallisen Klubin Turun kerho sai torstaina 6. 10. 1977 vastaanottaa Turun kaupungilta lahjoituksena kaksi vuoden 1928 Fordia, jotka ovat olleet kaatopaikalla kuutisen vuotta, ja sitä ennen Ilpoisissa. Autovanhukset siirrettiin kerhon Nousiaisissa sijaitsevaan automuseoon, jossa on 24 näyttelykuntoista autoa. Viime keväänä autoja katsastettiin kolmekymmentä ja ensi keväänä saman verran. Autojen siirrosta Nousiaisiin huolehtivat kerholaiset Reino Krouvila (puheenjohtaja), Eero Malinen, Jukka Lindroth ja Matti Lehtonen.

KAUPUNGINORKESTERILLA KAKSI JUHLAKONSERTTIA

■ Turun kaupunginorkesteri juhli 50-vuotistaivaltaan kahdella juhlakonsertiila. Konserttitalon juhlasali oli kummassakin konsertissa — 27. 10. ja 28. 10. 1977 — jo ennalta loppuunmyyty ja sadat orkesterin ystävät jäivät ovien ulkopuolelle. Täpötaydet katsomot ja voimakkaat suosionosoitukset olivat eräänä tunnustuksena ja kiitoksena kaupunginorkesterin arvokkaasta ja tuloksellisesta kulttuuriannista. Juniiva orkesteri palkitsi yleisön ylimääräisellä.

Juhlakonserttien ohjelma oli sama kuin kaupunginorkesterin ensimmäisessä sinfoniakonsertissa 25. 10. 1927, jolloin konsertin johti kaupunginorkesterin johtajaksi valittu kapellimestari Tauno Hannikainen. 50-vuotisjuhlakonsertit johti kaupunginorkesterin nykyinen johtaja Pertti Pekkanen ja solistina oli neuvostoliittolainen Oleg Kagan.

Kaupunginorkesteri sai runsaskätisesti vastaanottaa onnitteluja ja tervehdyksiä, niitä esittivät mm. Turun kaupunki, Turun kaupunginteatteri, Valtion säveltaidetoimikunta, Suomen Sinfoniaorkesterit ry, Turun Muusikot ry ja Suomen Muusikkojen Liitto.

★

Turun kaupunginorkesteri on jatko Turun Soitannollisen Seuran vuodesta 1790 ylläpitämälle toiminnalle. Taloudellisten vaikeuksien puristuksessa seura v. 1924 lopetti orkesterinsa toiminnan. Vasta 9. 12. 1926 kaupunginvaltuusto myönsi määrärahan orkesteritoimintaa varten syyskaudeksi 1927 ja myöhemmin myös kevätkaudeksi 1928. Valittu musiikkilautakunta puheenjohtajanaan Viljo Mikkola sai kootuksi orkesterin ja valitsi sen johtajaksi kapellimestari Tauno Hannikaisen. Kaupunginorkesteri kokoontui 29 soittajan vahvuisena ja ensimmäinen sinfoniakonsertti oli 25. 10. 1927. Tämän jälkeen ovat kapellimestareina olleet Toivo Haapanen, Tauno Hannikainen toistamiseen, John Rosas, Eero Selin, Ole Edgren, Onni Kelo, Arvo Airaksinen, Jorma Panula, Paavo Rautio ja Pertti Pekkanen, joka jatkaa toista 3-vuotista sopimuskautta.

Kaupunginorkesteri on konsertoinut Turun VPK:n talossa ja Akademiatalon juhlasalissa sekä vuodesta 1952 samana vuonna valmistuneessa konserttitalossa. Juhlakonserteissa orkesterin vahvuus oli 62 muusikkoa. 1970-luvulla sinfoniakonsertit muuttuivat kaksoiskonserteiksi. Kaupunginorkesteri on konsertoinut Tallinnassa ja Leningradissa sekä vuodesta 1973 lähtien antanut alueorkesteritoiminnan puitteissa Turun ulkopuolella yli 50 konserttia. □

Turun ruotsinkielinen kauppakorkeakoulu toiminut 50 vuotta

■ Handelshögskolan vid Åbo Akademi (Hanken) juhli 50-vuotistoimintaansa 14.—15. 10. 1977. Juhallisuuksiin kuului mm. kolmen kunniatohtorin promovointi sekä korkeakoulun juhlamitalin 9 ensimmäisen kappaleen saajien nimien julkistaminen. Lisäksi julkistettiin lehtori Håkan Sandströmin kirjoittama korkeakoulun historiikki sekä juhlakirja, jonka tekemiseen on osallistunut 21 Hankenin yhteydessä työskentelevää tiedemiestä.

Perjantaina 14. 10. korkeakoulussa oli iltapäivällä avoimien ovien päivä sekä illalla opiskelijain, opettajien ja virkailijain iltajuhla. Lauantaina 15. 10. korkeakoululla oli onnittelujen ja tervehdysten vastaanotto. Juhla-aktiin Ikituurin kongressikeskuksessa toi valtiovallan tervehdyksen opetusministeri Kristian Gestrin. Juhlan tervehdyspuheen piti rehtori Caj-Gunnar Lindström ja juhlapuheen vuorineuvos Stig H. Hästö. Musiikkiohjelmaa esitti Akademiska Orkestern Gottfrid Gräsbeckin johdolla. Illalla oli kutsuvieraille juhlaillalliset Turun linnassa.

KOLME KUNNIA-TOHTORIA

Juhla-aktissa saivat honoris causa-arvon, diplomin ja tohtorinhatun täysinpalvellut professori Axel Randell, professori Erik Johnsen (Kööpenhamina) ja varatuomari Tor-Erik Lassenius. Promoottorina toimi professori Heimer Björkvist. 50-vuotisjuhlamitalin ensimmäisen kappaleen saa tasavallan presidentti Urho Kekkonen ja muut kahdeksan mitalin saajaa ovat professorit Lars Erik Taxell, Axel Randell, Erkki Wänninen, Bertil Qvist ja Erik Jonhsen sekä varatuomari Tor-Erik Lassenius, vapaaherra Erik Palmén ja varatuomari Tor Brenning. Lisäksi jaettiin Keskuskauppakamarin ansiomerkki kahdeksalle korkeakoulun palveluksessa olevalle.

YLI 650 OPISKELIJAA JA VIITISENKYMMENTÄ OPETTAJAA

Kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa 15. 10. 1927. Ensimmäisenä vuonna opiskelijoita oli 34 ja nykyisin heitä on yli 650. Opettajakuntaa on viitisenkymmentä. Ennen 1950-lukua vakinaisia opettajia ei ollut lainkaan ja alunperin heitä oli vain 12. 50 vuoden aikana koulun kirjoissa on ollut 2 600 opiskelijaa ja samaan aikaan oppilaitos on kouluttanut 1 400 diplomiekonomia, 299 diplomikirjeenvaihtajaa, 165 kauppatieteiden kanditaattia, 10 lisensiaattia ja 5 tohtoria.

Kauppakorkeakoulun perustamisen teki mahdolliseksi huomattavat lahjoitukset, joista suurin oli kauppias August Wahlroosin testamenttilahjoitus 1,5 milj. mk. Nykyisin korkeakoulua ylläpitää Åbo Akademin säätiö ja valtionapu on 75 % valtion hyväksymistä kustannuksista. Korkeakoulu toimi aluksi nk. Reuterin talossa Henrikinkatu 9:ssä ja lukuisissa tilapäisissä tiloissa. Vuonna 1963 valmistui Henrikinkatu 7:ään ajanmukainen koulurakennus. □

Raunistulakuvia

■ Turun kaupungin historiallisen museon järjestämä "Raunistulakuvia"-näyttely oli avoinna Turun linnan suuressa linnantuvassa 14. 10—6. 11. 1977.

Näyttelyn valokuvat, piirrokset ja tekstit olivat Kastun koulun ja lukion (ent. Raunistulan yhteislyseo) oppilaiden töitä. Kuvaamataidonopettajat Erkki Lehmussaari ja Pirjo Viitanen olivat aktiivisesti mukana näyttelyn aikaansaamiseksi. Koulun kuvaamataidon opetukseen on usean vuoden ajan kuulunut eräänä tärkeänä tekijänä oppilaiden tutustuttaminen koulun ympäristöön. Näyttelyn töissä kuvattiin Raunistulan asukkaita, taloja, eläimiä ja kasveja maalauksin, piirroksin, valokuvin ja tekstien avulla.

Liikemies, joka teki Turussa radiotoiminnan ja kuntoilun historiaa

■ — Kotonani oli puukantinen Postilla, Almanakka ja Genoveva; tule siinä sitten viisaaksi, sanoo turkulainen optikkomestari Ivar Helske, 97.

Vaan viisaaksi Ivar Helske kuitenkin tuli. Omaehtoisesti. Omatoimisesti. Näppärien sormiensa ja notkean ajatuksenjuoksunsa ansiosta. Omasta liikkeestään käsin Ivar Helske kehitteli alaansa. Hän toimi innolla myös Turunmaan Radioyhdistyksen piirissä, oli perustamassa ja kehittämässä Laulun Ystävät-kuoroa ja kuntoili yksikseen jo vuosia ennen Pihkalaa.

Ivar Helske on siis ollut monipuolinen, toimelias mies. Silti aivan olennainen osa hänestä on yhä luonnehtimatta. Hän on nimittäin ollut ja on yhäkin syvällinen asioiden pohdiskelija, keskustelija ja suuri humoristi.

— Turun tunnetuin velikulta, väittää talousneuvos Niko Salonen.

JYRÄN ALTA

Ivar Helske taas toteaa olevansa mies, joka on jäänyt jyrän alle.

— Se tapahtui ihan kirjaimellisesti silloin, kun olin 10-vuotias poikanen. Onni oli mukana onnettomuudessa. Sain ruhjeita, mutta luut säilyivät ehjinä.

Eräänä elämänsä merkkitapahtumaksi velikulta-Helske nimeää sen parin kuukauden ajan, jona hän vuoden 1912 tietämissä asui tilapäisesti Vanhalla Ylioppilastalolla.

— Elämäni korkeakoulu, hän kehaisee.

NUMEROMUISTI

— Minulla on aina ollut erittäin hyvä muisti, erituten numeromuisti. Se on tehnyt asiat minulle helpoiksi ja olen suoriutunut tehtävistä nopeasti. Viime aikoina on muistini kuitenkin väsähtänyt. Nyt palautuvat mieleen lapsuusmuistot, jopa jokin papin saarna, jonka kuulin lapsena Orimattilan kirkossa. Muistini taitaa sammua hehkumatta kuin Mäntsälän tulitikut, veistelee Helske.

NUKKUNEET NURKKAAN

Ivar Helske syntyi 20. 1. vuonna 1880 Orimattilan Karkkulan kylässä torppaan, jossa telmi kaikkiaan 12 lasta.

— Tupa oli pieni ja väkeä paljon. Mutta huumori antoi huoneeseen väljyyttä. Vitsailimme, että nukkuneet nostetaan yöksi nurkkaan seisomaan . . .

— Minulla oli onnea, sain käydä kansakoulua, sanoo Helske, jonka mielestä nykyajan koululaiset olisi ensin opetettava kävelemään, sitten tulisi äänenmuodostuksen, Suomen kielen ja ensimmäisen vieraan kielen vuoro.

Jo 10-vuotiaana oli torpan pojan lähdettävä kotoa pois, leivän hakuun. Ensin hän meni paimenpojaksi, sitten uittotöihin, sahalle, rengiksi. Eräänä päivänä rengin mitta tuli sitten täyteen; hakotukin vierestä hän lähti karkuteille, patikoimaan jalan kohti Helsinkiä.

— Sillä karkutiellä olen vieläkin, naureskelee Helske kauniissa kodissaan Kauppiaskadun varrella.

— Harhailin sitten Helsingissä viikon, toista töitä etsimässä.

JUOKSUPOJAKSI

— Juoksupoikana aloitin. Olin näppärä sormistani ja nopea töissäni. Niinpä jo parin vuoden kulutua tein samoja töitä kuin sällitkin ja sain samaa palkkaa.

Jo Helsingissä laulaminen viehätti nuorta miestä, jopa niin, että hän otti tunteja Emmi Acktélta. Opettaja kehotti Helskettä hakeutumaan ammattioppiin alan kouluihin, mutta varattomuus pani sulun näille suunnitelmille.

— Vuosisadan alussa oleskelin muutamia vuosia Viipurissa. Nuo vuodet olivat käänteentekeviä, sillä töitä riitti tekevälle ja vaurastuin niin, että voin ottaa kaksi veljeä luokseni. Toisen koulutin kellosepäksi, toisesta tuli lennätinvirkailija, joka toimi sittemmin mm. Turussa lennättimen päällikkönä. Yksi veljistäni taas joutui Venäjälle ja työskenteli keisari Nikolain koneenkäyttäjänä.

— Ne olivat levottomia vuosia — suurten muutosten aikoja — joina monet ihmiset olivat kuin irti juuriltaan.

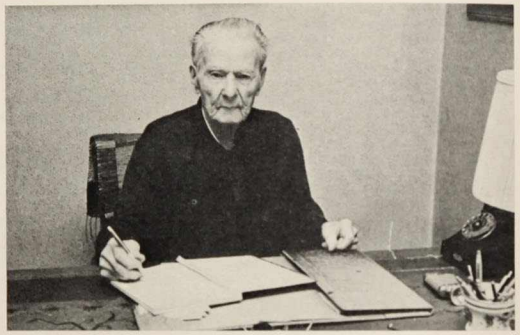

● Optikkomestari Ivar Helske. Kuva: Erkki Paakki.

VIERASTA IHMETELTIIN

Ivar Helske tuli Turkuun vuonna 1913, Valpurin jälkeisenä päivänä.

— Lehtori Vanaja oli ensimmäinen turkulainen, johon tutustuin, vaikka miltei kaikki kaupunkilaiset tuntuivat katselevan pitkään, oudoksuen, kaupunkiin tullutta vierasta. Turku oli siihen aikaan vielä idyllinen pikkukaupunki, jossa kaupunkilaiset tunsivat toisensa.

Ivar Helske valloitti turkulaiset puolelleen — oopperan lavalta käsin. Hän meni mukaan oopperayhdistyksen kuoroon ja sai esitettäväkseen pienen solistitehtävänkin. Kun hän, vieras, sitten ilmestyi lavalle, luuli yleisö häntä oopperan vierailevaksi sankariksi ja Helske sai valtaisat aplodit.

— Ne lämmittävät yhä mieltäni, sanoo Ivar Helske ja nauraa hilpeästi.

OPTIIKKAA YLÖSRAKENTAMAAN

Turussa Helske omien sanojensa mukaan ryhtyi rakentamaan optiikkaa ylös. Hän osti Julinin kelloliikkeen torin varrelta, kävi Saksassa oppia saamassa ja rakensi tuttavuussuhteita maan silmälääkärikuntaan. Niinpä optiikka vähitellen alkoi merkitä Ivar Helskeelle ja hänen perheelleen myös "leivän ääntä."

— Sain kortteerin, auton, tulin itsellisten joukkoon. Ahtaista oloista lähteneenä minä jos kukaan tiedän, että kapitaali on sivistyksen kivijalka. Oli ainakin ennen.

LAULUN AIKA

Mutta Ivar Helske ei ollut vain liikemies. Hän oli myös laulumies, joka oli vuonna 1914 perustamassa Turkuun Laulun Ystävät-mieskuoroa. Kuoron riveissä hän on pysynyt pitkään, laulanut jopa ryhmän veteraaneissa.

Laulun ohella on kirjallisuus — filosofia ja tietopuolinen — sekä metsästys ollut lähellä optikkomestarin sydäntä.

RADIOTOIMINNAN URANUURTAJA

Kaikki uusi on aina kiehtonut ja kiinnostanut Ivar Helskettä. Niin radiokin 1920-luvulla.

— Rakentelin ensin itse koneita ja jopa niillä saatoin kuunnella Lontoon lähetyksiä, sillä avaruus oli tuolloin vielä tyhjä. Vuonna 1925 kuuntelin omasta koneestani presidentin vaalin ja ilmoitin sitten Relanderin valinnan uutisena paikallisille lehdille. Valitettavaa vain oli, että kaupungin isät eivät uskoneet tulokkaaseen. He eivät tajunneet keksinnön suuruutta.

Ivar Helske oli innolla mukana vuonna 1926 perustetun Turunmaan Radioyhdistyksen toiminnassa.

— Helske oli yhdistyksen aktiivisin jäsen, hän toimi rahastonhoitajana, ohjelmapäällikkönä, teknikkona ja teki kaikkea mahdollista, muistelee insinööri Väinö Vehmas.

Turunmaan Radioyhdistyksen hallussa oli pieni mökki Samppalinnanmäellä. Sieltä käsin aloitettiin vakinaiset radiolähetykset lähettimellä, jossa oli tehoa 500 wattia.

Asemalta tuli ulos sekä omaa että Yleisradion ohjelmaa, kertoo Ivar Helske. Vedimme johdot Tuomiokirkkoon ja sieltä lähetettiin jumalanpalveluksia. Laulajatar Aino Pietiläinen lauloi, professori Nevanlinna piti esitelmiä. Sääntönä oli, että politiikkaan ei saanut puuttua.

— Ensimmäisen suomalaisen sukellusveneen Vetehisen vesillelaskusta yritimme tehdä historiaa myös Turun radion kautta, mutta jutusta tuli fiasko siksi, että postin mekaanikko, joka oli saanut tehtäväkseen lähetyksen kytkennän, olikin nukahtanut virkapaikalleen.

— Kommelluksia siis sattui, mutta onneksi sentään harvemmin. Kehittyvässä radiotoiminnassa olin mukana vuoteen 1936 saakka. Jo vuotta aikaisemmin asema oli kuitenkin oston kautta siirtynyt Yleisradion hallintaan.

KUN KUNTOILIJAA PIDETTIIN PIKKUHASSUNA

Ivar Helskettä voidaan myös pitää kuntoilun uranuurtajana, sillä jo vuosikymmeniä sitten hän teki säännöllisesti pitkiä hölkkälenkkejä. Hän kuntoili ypöyksin, aamuyön tunteina.

— Silloin ei teiden varsilla ollut ihmettelijöitä, mutta ne, jotka menoni sattumalta näkivät, pitivät minua luonnollisestikin pikkuhassuna. Kuntoilu oli näet käsitteenä tuolloin vielä tuntematon.

Vuosia, jopa vuosikymmeniä kävely ja hölkkä kuuluivat Ivar Helskeen ohjelmaan kaksi kertaa viikossa.

— Kilometri piti taittua kymmenessä minuutissa, sanoo Helske. Lenkkini oli 10 kilometriä pitkä.

— Harrastin kuntoilua siksi, että lenkin jälkeen oli hyvä olla, työt sujuivat, elämä oli "reerassa".

Yhä vielä Ivar Helskeen pohjakunto pitää. Nyt hän tosin lenkkeilee vain hissutellen huoneesta toiseen mutta lenkkeilee kuitenkin . . . Ja sanoo vakaasti:

— Yksin ei kukaan tule toimeen, ei tule viisaaksi.

RAILI KIIANLINNA

So, so, Ivar . . .

— Ivar Helske on humoristi, joka osaa nauraa myös itselleen, sanoo insinööri Antero Tailas, joka on Helskeeltä itseltään kuullut seuraavat tarinat:

Helske oli kerran palaamassa lenkiltään. Pläkkikaupungissa hän joutui yllätystilanteeseen, kun eräästä talosta juoksi kadulle alaston nainen. Kuntoilija lähti naisen perään, yritti auttaa tätä. Helske pysähtyi kuitenkin äkkiä ja kertoo tokaisseen itselleen:

— So, so, Ivar, entä jos tuttavat tämän näkisivät. . .

Niinpä lenkkeilijä jatkoikin kävellen matkaansa kohti kaupungin keskustaa.

★

Ivar Helske luopui liikkeestään 1940-luvulla. Luopuminen perustui varsin omaperäiseen sopimukseen, jonka ehtoja Helske on kertonut pohtineensa kauan.

— Luovuin liikkeestä vaimolleni ja minulle tulevaa, elinikäistä eläkettä vastaan. Eläke oli tavallaan kuin sidottu ns. kultakantaan eli tukkuindeksiin.

Monissa ystäväseuroissa Helske on laskenut leikkiä asiasta tokaisemalla:

— Minä tässä vain elelen. Omaksi ilokseni ja eläkkeen maksajien kiusaksi.

Turku-aiheisia mitaleja näyttelyssä

■ Turun Säästöpankin pääkonttorissa oli marraskuussa esillä Turkuun ja turkulaisiin liittyviä mitaleja 110 kappaletta. Mitalit asetti näytteille Numismatiska Föreningen i Åbo rf, joka tänä vuonna vietti 40-vuotisjuhlaansa. Vanhimmat Turun tapahtumiin liittyvät mitalit ovat mm. Pietari Suuren maihinnousu Turkuun vuonna 1713 ja Turun rauha vuonna 1743.

Yhdistyksen lyöttämistä mitaleista mainittakoon mm. Josef Julius Wecksel, Svenska Klassiska Lyceum, Fredric von Rettig, Suomen urhoolliselle armeijalle, Peter Wald, Axel Hartman ja Porkkalan takaisinluovutuksen muistomitali jne. Yhdistyksen jäsenet ovat kukin omalla alallaan asiantuntijoita. Prof. Oscar Nikula on käsitellyt raha- ja setelijulkaisua Suomessa ja Ruotsissa 1700-luvulla, prof. Patrick Bruun roomalaisia ja antiikin rahoja, professorit Lars-Ivar Ringbom ja Sixten Ringbom ovat omistautuneet ikonografian tutkimiseen ja TM Tom Bergroth kunniamerkkitieteeseen. Merkittävin panos on ollut yhdistyksen perustajajäsenistä lehtori Johan J. Huldenilla, joka oli tunnettu numismaatikko ja keräilijä ja kirjoitti lukuisia artikkeleita ja kirjoja numismaatikan alalta.

Jäseniä yhdistyksessä on 24. Puheenjohtajina ovat toimineet konsuli Erik Savon, apteekkari Julius Andersson, prof. Oscar Nikula ja intendentti Erik Bergh vuodesta 1965 lähtien. □

VALTAKUNNALLINEN ilmansuojeluviikko alkoi 19. 9. 1977. Kampanjan tunnuksena oli "Puhtaan ilman puolesta". Viikon avajaistilaisuudessa maaherra Paavo Aition virkahuoneessa johtaja Enok Raivonen luovutti maaherralle viikon symbolina palkeet.

★

TURUN raviradan johtajaksi on 24 hakiiasta valittu johtaja Orvo Rinne Turusta. Hän otti toimen vastaan marraskuun alussa. Turun uudella raviradalla Metsämäessä pidetään ensimmäiset ravit 12. 3. 1978. Raviradan rakennustyöt ovat sujuneet vauhdikkaasti.

Varsinais-Suomen Maakuntaliitto 50-vuotias

■ Turussa vietettiin tänä syksynä valtakunnallista merkkitapahtumaa. Maamme vanhin maakuntaliitto, Varsinais-Suomen Maakuntaliitto täytti 50 vuotta. Liiton perustaminen merkitsi maakuntaliittotoiminnan alkamista maassamme. Myöhemmin liittoja on perustettu runsaasti, niin että nykyisin toimivien 19 maakuntaliiton toiminta kattaa koko maan. Maakuntaliittojen valtakunnallisena keskuselimenä toimii Maakuntaliittojen Keskusliitto.

Varsinais-Suomessa oli luonnollisesti erilaista maakunnallista eri alojen yhteistoimintaa jo varhaisempinakin aikoina, mutta maakuntahenkeä luova, kotimaakunnan henkisiä ja aineellisia pyrintöjä edistävä elin puuttui. Ajatus eri kansalaispiirejä yhdistävästä maakunnallisesta yhdistyksestä, maakuntaliitosta, osuikin siten otolliseen ilmapiiriin.

Julkiseen tilaisuuteen hanke tuli maisteri Arvo Viklundin (myöhemmin prof. Arvo Viljanti) lehtikirjoituksesta 27. 8. 1927. Jo kuukautta myöhemmin, 23. 9. pidettiin Turussa asian johdosta alustava kokous, jossa asetettiin 20-henkinen toimikunta hanketta edelleen kehittelemään.

Varsinais-Suomen Maakuntaliiton perustava kokous pidettiin Turussa marraskuun 5. p:nä 1927. Liitolle hyväksyttiin säännöt sekä valittiin 12-jäseninen hallitus ja 30-jäseninen neuvottelukunta. Ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin prof. Uno Harva ja sihteeriksi maist. Arvo Viklund. Hallitus asetti samassa kuussa pitämässään kokouksessa neljä jaostoa: historiallisen, kieli- ja kansantietous-yhteiskunnallis-taloudellisen sekä matkailujaoston.

Maakuntaliiton toiminta käynnistyi hyvin ripeästi. Jäsenkunta kasvoi ja erilaisia toimintoja, valtaosaltaan kulttuurikysymyksiä koskettelevia, oli runsaasti. Yhdistysmuotoisen liiton jäsenkunta koostui pääasiassa yksityishenkilöistä, ja mukana olivat maakunnan kulttuurielämän tunnetuimmat henkilöt sekä runsaasti valtakunnan tasollakin tunnettuja nimiä.

Muualla maassa oli kokeiltu kuntien mahdollisuutta olla jäsenenä maakuntaliitossa ja käyttää sitä yhteisten hankkeidensa edistäjänä. Varsinais-Suomen kuntienkin taholta ilmeni kiinnostusta asiaan. Maakuntapäivillä 1948 tehtiin käänteentekevä päätös kuntien ottamisesta mukaan maakuntaliiton jäseneksi. Lukuisasti kuntia liittyi mukaan heti alusta lähtien. Puolentoista vuosikymmenen välivaiheen jälkeen vuonna 1964 liittoon kuuluvien yksityis- ja yhteisöjäsenten suostumuksella Varsinais-Suomen Maakuntaliiton säännöt muutettiin siten, että jäseninä tulivat olemaan vain liittoon liittyneet Varsinais-Suomen kunnat. Uudet säännöt astuivat voimaan v. 1950, jolloin jo 40 kuntaa oli Maakuntaliiton jäsenenä. Nykyisin kaikki maakuntamme 7 kaupunkia ja 52 maalaiskuntaa ovat liiton jäseniä.

Tauno Suominen

Kunnalliselle pohjalle siirtyminen toi Maakuntaliitolle kokonaan uuden toimintakentän. Entisten historia- ja kulttuuripitoisten toimintojen rinnalle nousivat keskeiseen asemaan maakunnan elinkeino- ja kunnallistaloudelliset kysymykset.

Varsinais-Suomen Maakuntaliiton toiminta sai huomattavasti lisää kantavuutta 1972, jolloin liiton uusien sääntöjen mukaisesti sen päättävät elimet muodostettiin maakunnassa kulloinkin viimeksi pidetyissä kunnallisvaaleissa todettua poliittista voimasuhdetta vastaaviksi. Käytäntö on osoittanut ratkaisun onnistuneeksi, koska nyt liiton kannanotot heijastavat maakunnassa vallitsevia näkemyksiä.

Maakuntaliitolla on varsin huomattava julkaisutoiminta. Varsinais-Suomen historiaa kirjoitetaan jatkuvasti, ja siitä on valmiina jo huomattava osa. Varsinais-Suomen Maakuntakirjaa on ilmestynyt 24 nidettä ja Maakuntapoliittista julkaisusarjaa 5 nidettä. Alkuvuosinaan Maakuntaliitto julkaisi myös Varsinais-Suomen matkaoppaan sekä muutamia kuvateoksia. Liiton vuosittain ilmestyvä toimintakertomus on hyvä katsaus tärkeimpiin maakunnallisiin tapahtumiin ja hankkeisiin kunakin vuotena.

Varsinais-Suomen Maakuntaliiton hallituksen puheenjohtajina ovat puolen vuosisadan aikana toimineet professori Uno Harva 1927—48, professori J. E. Salomaa 1949, maaherra Erkki Härmä 1950—57, maaherra Esko Kulovaara 1958—71 sekä maanviljelijä Eeri Hyrkkö vuodesta 1972. Liiton toiminnanjohtajina ovat samana aikana toimineet professori Arvo Viljanti 1927—68 sekä vuoden 1969 alusta fil.maisteri Perttu Koillinen.

Sääntöjensä määräyksen mukaisesti Maakuntaliiton tarkoituksena on olla yhteistoimintaelimenä maakunnan kunnallis-, talous-, sosiaali-, ja kulttuuriasioissa, syventää maakuntahenkeä ja kiintymystä kotiseutuun, edistää Varsinais-Suomen henkistä ja aineellista vaurastumista, valvoa maakunnan ja sen alueella olevien kuntien yhteisiä etuja sekä vaalia maakunnan menneisyyden ja nykyisyyden tuntemusta.

Näitä tarkoituksia liitto toteuttaa järjestämällä maakunta- ja kunnallispäiviä sekä kotiseutujuhlia, harjoittamalla esitelmä- ja julkaisutoimintaa sekä tekemällä Varsinais-Suomen henkistä ja aineellista vaurastumista tarkoittavia aloitteita ja toteuttamalla niitä.

Maakuntaliitolla on merkittävä asema kuntien ja valtiovallan välisenä elimenä. Liitto onkin tiiviissä yhteydessä maakunnan kansanedustajiin, eduskunnan valiokuntiin, valtioneuvoston jäseniin sekä eri ministeriöihin ja hallituksiin, tuoden voimakkaasti esille maakunnan tarpeita. Myös yhteydet oman maakunnan ja läänin sisällä vaikuttaviin valtion ja kunnallisiin päätöksentekoelimiin ovat saumattomat.

Varsinais-Suomen Maakuntaliitto on toiminnassaan säilyttänyt ne arvokkaat kulttuuritehtävät, jotka sen toimintaa alkuvuosikymmeninä säävyttivät. Muuttuva yhteiskunta on sen lisäksi antanut liitolle runsaasti uusia tehtäviä. Maakuntaliiton keskeinen asema kuntien alueellisena yhteiselimenä on voimakkaasti korostunut ja nykypäivinä sen toimintakenttä ulottuu maakunnassamme harjoitettavien kulttuuri- ja talouselämän toimintojen kaikille aloille.

TAUNO SUOMINEN □

Turku-seura, Åbo-samfundet ry:n toimintasuunnitelma vuodelle 1978

— *Kahdeskymmenesensimmäinen toimintavuosi* —

TAVOITTEET JA PERIAATTEET 1978

Turku-seuran 20-vuotisjuhlien yhteydessä 1977 on voitu todeta seuran toiminnan painopisteen olleen monissa Turun ja sen asujainten hyväksi tapahtuneessa aloitetoiminnassa.

Niinpä 1978 on syytä jatkaa tällä linjalla ja asettaa tavoitteeksi jäsenistön ja seuran eri jaostojen avulla tuoda esiin toiveet ja näkemykset Turun monipuolisen kulttuurimiljöön suojelussa, uuden Turun kehittämisessä ja kansalaisten viihtyvyyden parantamisessa.

Seuran 20-vuotiskertomuksen mukaan on monia seuran tekemiä esityksiä Turussa toteutunut, mutta on myös aloitteita, jotka ovat edelleen toteutumatta. Näihin keskeneräisiksi jääneihin ja tuleviin uusiin ehdotuksiin voidaan entistä voimaperäisemmin paneutua kun seuran jäsenistön määrä on kasvanut ja lisäksi kaupunkiosaseurojen kanssa yhteistyö saadaan käyntiin.

Kotiseutuyhdistyksethän ovat myös asukkaittensa etujärjestöjä, joiden tehtävänä on huolenpito asuinympäristönsä viihtyvyydestä. Tämän johdosta kansalaisten mielipiteitten saattaminen päättävien ja toteuttavien viranomaisten ratkaistavaksi on tärkeä tehtävä.

Toisaalta on seuran myös tarjottava jäsenistölleen sisäistä toimintaa, joka välittömästi tarjoaa viihdettä, valistusta ja tietoa heidän omasta asuinkaupungistaan. Siinä mielessä seuran kulttuuriretkeilyjä, kokoustoimintaa ja juhlia jatketaan aikaisempien vuosien tapaan.

Luonnonsuojeluvuoden johdosta seura toimii tälläkin linjalla aktiivisesti tähdäten viher-Turun kehittämiseen.

YLEISET KOKOUKSET JA JUHLAT

Vuosi 1978 alkaa Naisjaoston Kynttilänpäivän juhlalla tammikuun 29 päivänä.

Seuran vuosikokous on sääntöjen mukaan maaliskuussa ja syyskokous marraskuussa. Näissä tilaisuuksissa toivotaan toiminnanhaluisten ja kotiseututyöstä kiinnostuneiden jäsenten tarjoutuvan jaostoihin ja erilaisiin tehtäviin, joita seuran toiminnassa runsaasti tarjoutuu.

Turun linnassa vietetään lokakuussa perinteelliseen tapaan syysjuhla arvokkain ohjelmin.

Turun päivän suunnitteluun seura osallistuu aikaisempaan tapaan ja on mukana Heikinmarkkinoilla, mikäli niitä jatketaan.

Muitakin kokous- ja juhlatilaisuuksia voidaan järjestää, jos tarvetta ilmaantuu.

ESITELMÄSARJAT

Turun Työväenopiston kanssa toimeenpannaan helmikuussa neljänä maanantaina esitelmäsarja luonnonsuojelun alalta siten että 6. 2. luento käsittää Kulttuurisuojelua

Turku-seura toimii

TURKU-seuran 20-vuotisjuhlat ovat takanapäin. Selostus niistä on toisaalla tässä lehdessä. Tälläkin palstalla on syytä lausua monille avustajille kiitos juhlan onnistumisesta. Ensinnäkin juhlatoimikunta valmisteli huolella ohjelman ja korkeatasoiset kuoro-, lausuntakuoro-, tanhu- ja voimisteluesitykset olivat kaunista nähtävää ja mieluista kuultavaa. Lisäksi nämä ohjelmat saatiin korvauksetta. Myös kaupunginorkesteri ansaitsee kiitoksen arvokkaasta esityksestään. Tätä palvelusten sarjaa voidaan jatkaa, sillä partiolaiset toimivat airueina, pankit asettivat Minun Turkuni-piirustuskilpailun työt esille, opettajat Toini Grönqvist ja Sisko Tuominen suorittivat töiden arvostelun ja kilpailujen palkintoja lahjoitti Archimedes Oy.

★

TURKU-seuran juhlaan liittyen toimittaja Jorma Vuori haastatteli Turun alueradiossa lauantaina 15. 10. 1977 arkkitehti Olli Kestilää, toimistopäällikkö Vilho Lehtosta ja asessori Ilmari Rinnettä Turku-seuran toimintaa koskevista asioista.

★

UUSI kaskukilpailu on julistettu seuran 20-vuotisjuhlan merkeissä. Kilpailu päättyy huhtikuussa 1978. Nyt vain kaikki turkulaisia koskevat ja muut Turku-aiheiset jutut paperille. Tarkempia ohjeita kilpailusta tässä lehdessä toisaalla. Aikaisemmat kaskukirjat I ja II antavat hyviä viitteitä ja malleja kaskuista.

★

SEURAN syyskokous on lehden ilmestyessä pidetty. Tälläkin kerralla tutustuimme jälleen uuteen kohteeseen ja lisäsimme Turun tuntemustamme. Suomen vanhin koulu, Katedraalikoulu esiteltiin niin piirirakennusarkkitehti Olof Holmbergin esitelmässä kuin rehtori Barbro Fontellin selostuksessa kiertokäynnillä. Rouva Maire Spiik esitti valmistamansa Turku-aiheisen filmin. — Olof Holmberg on äskettäin nimitetty Pohjoismaisen ministerineuvoston sihteeristön jäseneksi rakennusalan asiantuntijaksi. Hän tulee siirtymään Osloon, joten saimme kuulla kuin jäähyväisesitelmän.

Syyskokouksesta tarkemmin lehtemme seuraavassa numerossa, joka ilmestyy ensi vuoden maaliskuussa.

★

TURKU-seura on vuosikymmenien aikana tehnyt useita alotteita, joista monet ovat tuottaneet kauniita tuloksia. Pari uutta aloitetta on näköpiirissä, mutta niiden valmistelu on käynnissä seuran hallituksessa.

★

VUODEN vaihde lähestyy, jäsenistön ja lehdistön tilaustarkistuksia suoritetaan. Toivottavasti seuran jäsenmäärä yhä kasvaa, jotta saamme uusia jäseniä ja uusia tilaajia Suomen Turku-lehdelle vuodelle 1978.

Suomen Turku-lehti on myös kaunis joululahja, jonka voitte tilata ystävillenne koti- ja ulkomailla. Näin kotiseudun terveiset tulevat lehden muodossa neljä kertaa vuodessa.

Hyvän joulun toivotuksin □

ILMARI RINNE
toiminnanjohtaja

ympäristön suojelun osana, 13. 2. on esillä Vesien suojelu Lounais-Suomessa, 20. 2. puhutaan luonnonsuojelualueista ja 27. 2. esitelmöidään ilman saasteisuudesta ja puhtaudesta.

Syyspuolella pidettänee esitelmätilaisuuksia, joissa käsitellään Turun 750-vuotishistoriaa.

KOTISEUTUALAN YHTEISTOIMINTA

Mikäli valtakunnallisten Kotiseutupäivien saaminen Turkuun 1979 varmistuu muodostetaan Turku-seuran, Varsinais-Suomen Maakuntaliiton, kaupungin Matkailulautakunnan ja Turun kaupungin yhteinen toimikunta päiviä valmistelemaan.

Vuoden 1978 aikana toteutetaan Turku-seuran ja kaupunkiosaseurojen entistä tiiviimpi yhteistyö ja määritellään tehtävälinjat ja työmuodot.

Muutakin paikallista yhteistyötä eri järjestöjen välillä voimistetaan mahdollisuuksien ja toivomusten mukaan.

KIRJALLINEN JA MUU TIEDOTUSTOIMINTA

Suomen Turku-Åbo, vår stadlehteä toimitetaan neljä numeroa vuodessa aikaisempaa kokoa ja sivumäärää noudattaen. Vuoden 1977 lopussa julistetun kaskukilpailun perusteella saatanee riittävästi aineistoa mahdollisen kolmannen kaskukirjan aikaansaamiseksi.

Murrejaosto kerää edelleen Turun murteisia pakinoita joita voitanee käyttää edelleen hyväksi kirjallisiin julkaisuihimme.

Turku-kronikka on jatkuvan työn alla Turun yliopiston suomenkielen laitoksella lähinnä seuran sivistysjaoston valvonnassa.

Paikallisradion kautta pyritään vuoden aikana lisäämään kotiseutuaiheista Turku-ohjelmistoa.

JAOSTOJEN TOIMINNAT

Murrejaosto pitää edelleen kerran kuussa kokouksen tarkastellen saapuneita Turun murteen kirjoituksia ja pakinoita, korjaten erilaisia murretekstejä ja valvoen Turun murteen ilmentymiä mainoksissa, lehdistössä ja radiossa sekä tarpeen tullen tarjoaa apuaan oikaisuissa. **Retkeilyjaosto** järjestää toukokuun torstai-iltoina kulttuuriopintoretket jälleen uusiin kohteisiin ja jaoston jäsenet toimivat oppaina ja selostajina retkillä. Muitakin opintoretkiä mahdollisesti tehdään. **Lehtijaosto** suunnittelee ja hoitaa Suomen Turun ilmestyminen liittyvät asiat. **Naisjaosto** avustaa seuraa juhlien järjestelyissä ja toimeenpanee Kynttilänpäiväjuhlan. **Sivistysjaoston** osatavoitteina ovat mm. eräiden Turun historiasta kiinnostavalla tavalla kertovien ruotsinkielisten kirjasten kääntäminen suomeksi tai ainakin eräiden kohtien suomentaminen ja julkaiseminen Suomen Turussa. Aloitteita Turun sivistystoimen kohdalla tullaan tekemään. **Historian jaosto** toimittaa Suomen Turkuun historiaan liittyviä kirjoituksia Turun tapahtumista, selostaa Turun tuomiokirkon ja Turun linnan korjausvaiheita sekä harkitsee alan aloitteiden tekoa. **Ympäristöjaosto** harkitsee Turkuun kohdistuvia aloitteita luonnonsuojeluvuoden johdosta. **Talousjaosto** tukee seuran taloutta etsimällä tarvittavat keinot ja toimenpiteet seuran talouden ylläpitämiseksi. **Työjaosto** käsittelee muilta jaostoilta saapuneet aloitteet ja toisaalta aktivoi jaostoja tekemällä niille toimintaehdotuksia. Jaosto valmistelee asiat hallitukselle sekä ratkaisee itse pienemmät tehtävät. **Ruotsinkielinen jaosto** tulee uutena jaostona tutkimaan tehtäväkenttää ja kartoittaa sen vuoden 1978 aikana, minkä jälkeen jaosto tekee muiden jaostojen tapaan aloitteita hallitukselle.

Tilapäisiä jaostoja ja toimikuntia asetetaan tarpeen vaatiessa.

MUITA TOIMENPITEITÄ

Seuran arkisto on edelleen Wäinö Aaltosen museolta käyttöön saadussa arkistohuoneessa. Kuitenkin seura tavoittelee sellaista pysyvämpää toimitilaa, jonka yhteydessä Turkuseuran hallitus ja jaostot voisivat kokoontua ja jossa jäsenistö ja muu yleisö voisi käytävästi asioida. Tällainen voisi olla esimerkiksi jokin Turun historiallinen rakennus, joka kaupungin taholta on suunniteltu restauroitavaksi tämäntapaiseen sivistysseurojen käyttöön.

Muita tässä mainitsemattomia toimenpiteitä tullaan vuoden aikana suorittamaan kulloinkin ilmenevien aloitteiden ja tarpeen pohjalta.

Seuran talousarvio vuodelle 1978 käsitellään maaliskuun kokouksessa.

Turussa, marraskuun 22 päivänä 1977

Olli KESTILÄ
puheenjohtaja

Ilmari RINNE
toiminnanjohtaja

Konttori 77-näyttelyssä 5642 kävijää

■ Osuuskunta Turun Messujen kolmas konttorialan tuotteiden ja palvelusten erikoisnäyttely Konttori 77 järjestettiin 8.—11. 9. 1977 Ikituurin kongressikeskuksessa. Näyttelieasettajia oli 43 ja heidän käytössään yhteispintaalaa 850 neliömetriä. Kaikki halukkaat eivät päässeet mukaan. Näyttelyyn tutustui 5 642 maksanutta katsojaa.

Nähtävissä oli kaikkea, mitä nykyaikaisessa konttorissa voi kuvitella tarvittavan, mm. tietojenkäsittely- ja atk-palvelujärjestelmiä, kopiokoneita ja offsetteja, arkistointijärjestelmiä, sanojenkäsittelylaitteita, kassan- ja ajantarkkailujärjestelmiä, kortistoja, lomakkeentuhoojia, laskimia, kirjoituskoneita, postinkäsittelylaitteita, putkiposteja, kirjanpitojärjestelmiä, painotuotteita, kilpiä, konttoritarvikkeita, kalusteita jne.

Näyttelyn avasi valtion tietokonekeskuksen yljohtaja Jukka I. Wallenius, jolle merenkulkuneuvos Nils Wetterstain ojensi omaperäisen pöytälampun. Tervehdyssanat esitti kaupunginsihteeri Paavo Mäkinen. Näyttelypäällikkönä oli Olli Anttila. Seuraava alan näyttely järjestetään kahden vuoden kuluttua. □

SUOMEN TURKU
ÅBO, VÅR STAD

Päätoimittaja - Chefredaktör: Olli Kestilä.

Toimitussihteeri - Redaktionssekreterare: Eino Lehtinen, Elinantie - Elinavägen 4 A 44, puh. - tel. 371 320.

Ilmoituspäällikkö - Annonschef: Harri Helin, Betaniankatu - Betaniagatan 15 B 38, puh. - tel. 354 457.

Toimituskunnan muut jäsenet - Redaktionsrådets andra medlemmar: Taina Herrala - Heimo Kallio - Reino Leimu - Reino Linkosaari - Ilmari Rinne - Meta Torvalds.

● Kultaa ja hopeaa 77-näyttelyssä oli esillä myös Turun kaupungin historiallisen museon kalleuksia. Kuvassamme amanuenssi Hagar Nikander ja konservaattori Reino Mattila sijoittamassa kalleuksia vitriineihin. — Kuva: Fotonova.

Historiallisia kalleuksia Kultaa ja hopeaa 77:ssä

● Osuuskunta Turun Messut järjesti 3.—6. 11. 1977 Wäinö Aaltosen museossa Kultaa ja hopeaa 77-näyttelyn, joka nyt järjestettiin viidennen kerran ja oli ainoa alan erikoisnäyttely maassamme tänä vuonna. Näyttelytilaa oli käytössä noin 1.500 neliömetriä. Neljä päivää avoinna olleeseen näyttelyyn tutustui 6.450 maksanutta kävijää. Seuraavan kerran alan näyttely järjestetään Turun Messujen yhteydessä 10.—19. 8. 1979.

Näyttely herätti vilkasta kiinnostusta myös maan rajojen ulkopuolella aina Japania myöden. Mukana olivat lähes kaikki suuret suomalaiset jalometallialan valmistajat. Esillä oli kotimaisen kultasepänteollisuuden valmistamia koruja, pöytä- ja korpushopeata, timantteja ja jalokiviä, joiden yhteisarvo oli noin viisi miljoonaa markkaa.

Tämän päivän tunnettujen korumistajien rinnalla tarjosi mielenkiintoisen vertailumahdollisuuden Turun kaupungin historiallisen museon osasto esittelemällä vanhaa turkulaista kultasepänperinnettä, mm. vanhoja koruja, jotka eivät aikaisemmin ole olleet esillä missään näyttelyssä. Esillä oli mm. rintaneula, jonka suuriruhtinas — sittemmin keisari — Nikolai lahjoitti turkulaiselle rouva Sofia Karoliina Dahlströmille vuonna 1855.

Runsaalla koristeellisuudella herättivät huomiota kampa ja rintaneula, jotka arkkitehti August Krook suunnitteli vuonna 1885 saksalaiselle morsiamelleen Margareta Schwabille, josta sittemmin tuli turkulainen rouva Krook. Korut valmisti kultaseppämestari Wilhelm Pettersson. 1800-luvulle tyypillisiä olivat kultaseppämestari Gabriel Holmingin valmistamat filigraanikorut sekä kultaseppämestari Aj. Arppen käsialaa olevat helmikorut. 1800-luvun kulttuurihistoriaa liittyy kauniiseen rintaneulaan, jonka kuuluisa Tuomiokirkon maalari Robert Wilhelm Ekman lahjoitti morsiamelleen Josefin Pippingskiöldille. Sulhanen osti Roomasta kauniin kameekiven ja sai sille paavin siunauksen.

Museon osastoilla oli esillä myös sarja lusikoita vuosilta 1550—1650. Niiden varret ovat lyhyet ja pesät suuret. Lyhytvartisia olivat myös veitset ja haarukat. Haarukassa oli vain kaksi piikkiä, jotka olivat lähes yhtä pitkiä kuin varsiosa. Matkailuruokailuvälineitä oli esillä pari sarjaa, joista kreivi Armfeltin vuonna 1841 kultaseppämestari Otto Roland Mellaniltä tilaama on kullalla päällystettyä hopeaa. Välineistö käsittää veitsen, haarukan, pikku- ja isolusikan sekä nuuskarasian. □

TURUN Tapaturmainvaliidit ry. vietti 30-vuotisjuhlaansa lauantaina 10. 9. 1977 T-talossa. Jäseniä järjestössä on yli 2 000. Toiminnanjohtajana on Esko Laiho ja kunniapuheenjohtajaksi on kutsuttu Eelis Teppala. Puheenjohtajina ovat toimineet mm. Viljo Lankinen, Viljo Lehtisalo ja Yrjö Sillankorva. Nykyisin on puheenjohtajana Matti Oksa, varapuheenjohtajana Jaakko Silvander ja johtokunnan muina jäseninä Eevi Nurmi, Brita Tokoi ja Esko Laiho.

ÅA:n Axelia kouluttaa insinöörejä

■ Piispankadulla, vastapäätä arkkipiispan taloa sijaitseva Åbo Akademin kemiallis-teknisen tiedekunnan uusi laboratoriorakennus on otettu käyttöön. Laboratoriotalo Axeliaan on siirretty prosessikemian, prosessitekniikan, analyyttisen kemian, epäorgaanisen kemian ja kemiallisen reaktiotekniikan opetus. Tiedekunnan kemiallisen puunjalostustekniikan osaston toiminta jatkuu Gadoliniassa.

Axelian tilavuus on 35 000 kuutiota ja kerrosala 6 700 neliömetriä. Eri laboratorioiden lisäksi rakennuksessa on mm. 500 neliön laaja ja 8—11 metriä korkea kojehalli, tietokonekeskus, isotooppilaboratorio, jätevesipuhdistamo sekä opetus-, harjoitus- ja tutkimustiloja. Axelia kouluttaa insinöörejä kemialliselle prosessiteollisuudelle, puunjalostusteollisuudelle ja petrokemialliselle teollisuudelle sekä osittain myös metallurgiselle teollisuudelle ja konepajateollisuuden tehtäviin. Tiedekunnan dekaani on professori Randolf von Schalien.

Åbo Akademin II:n instituuttirakennuksen kokonaiskustannukset ovat noin 20 milj. markkaa, johon tulevat lisäksi välineiden ja kaluston hankkimiskustannukset noin 2,5 milj. markkaa. Kustannuksista vastaa valtio. □

TURUN postiväen ensimmäinen verenluovutus SPR:n veripalvelulle tapahtui 30. 10. 1955 ja 20. 10. 1976 järjestettiin kahdeskymmenes vastaava tilaisuus. Turun posti- ja lennätinväki luovutti ensimmäisellä kerralla verta 36 pullollista, mutta viime vuosina on päästy yli sadan ja 20 vuoden aikana yhteensä 2 208 verenluovutuskertaan. Yhteensä verta on luovutettu yli 1 000 litraa. Postiväen ensimmäiseen verenluovutukseen 20 vuotta sitten osallistuneet puhelunvälittäjä Kyllikki Toukometsä ja postimiesten esimies Esko Oikarinen ovat 16-kertaisia luovuttajia. Konttorinhoitaja Wintterin virkahuoneessa järjestetyssä tilaisuudessa SPR:n veripalvelulääkäri Allan Rajamäki ja osastonhoitaja Leija-Liisa Dahlgren luovuttivat postiväen edustajille taiteilija Essi Renvallin muotoileman SPR:n veripalvelun muistolaatan. Postiväkeä edustivat puhelunvälittäjä Kyllikki Toukometsä, sairaanhoitajatar Kyllikki Haapaniemi, esimies Esko Oikarinen ja konttorinhoitaja Heikki Winter, joka ilmoitti luovuttavansa laatan postin "kipusiskon" toimistoon.

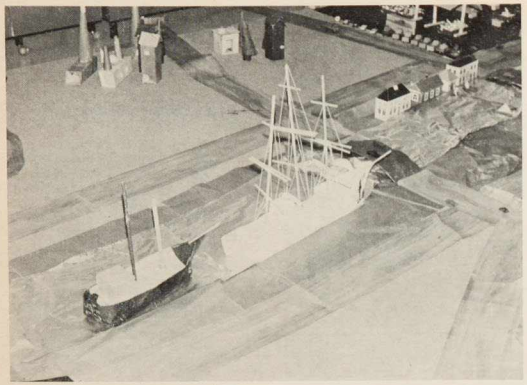

● Aurajoki, Suomen Joutsen ja Sigyn olivat lasten kotiseutuhavainnoissa tärkeällä sijalla. — Kuva: Ilmari Rinne.

Kotiseutu-opetusta päiväkodissa

Rätiälänkadun päiväkoti B eli kokopäiväosastoinen lastentarha on pitänyt kuluneen syyskauden työskentelyteemanaan "Kotikaupunkini". Teeman merkeissä on tehty tutustumisretkiä yhteisesti ja ryhmissä Turun nähtävyyksiin sekä sitten askarteluna rakennettu pienois-Turkua lasten oman näkemyksen ja ilmentämistaidon pohjalta. Johtajatar Kirsti Hämäläinen sekä opettajat Raija Jauho, Maria Pellinen, Terttu Purma ja Solveig Jarlund-Sandström valvoivat ryhmien työskentelyä.

Sain kutsun tulla tutustumaan lasten rakentamaan pienois-Turkuun. Olihan Turku-seuran toimesta parhaillaan menossa koululaisten piirustuskilpailu "Minun Turkuni".

Hämmästyttävää oli todeta, mitenkä noin 70 cm korkea Turun tuomiokirkko sekä Turun linna, koko Käsityöläismuseoalue, Sampalinnan mylly ja Aurajoen rannassa uivat Suomen Joutsen ja Sigyn olivat hyvin tunnistettavissa monine tarkkoine yksityiskohtineen toteutettuina. Pahvista, paperista, massasta, purkeista tms. materiaalista tehdyt työt olivat hyvinkin esikuviensa mukaisia.

Käsityöläismuseon kapeat kujat ja eri käsityöammattilaisten mökit oli rakennettu malliensa mukaan. Oli merimiehen-, suutarin-, leipurin- ja kirjanpainajan mökit, jossakin mökissä turvekatto, toisessa kivitai puukatto. Sigynissä oli tynkämastot ja Suomen Joutsenessa täydet takilat. Tuomiokirkon ja Turun linnan lisäksi lapset olivat rakentaneet myös Kauppatorin hauskoine myyntikioskeineen.

Tällainen puuhailu on lapsista mielenkiintoista. Teeman käsittely on havainnollisesti ja lapsentajuisesti omiaan kohdistamaan lasten mielenkiinnon kotikaupunkiinsa. Tästä alkaa kiintymys kotikaupunkiin, jonka hyväksi nämäkin päiväkotilaiset aikanaan tekevät parhaansa. Ilo oli todeta näin rakentavaa ja lasten tulevaisuuden hyväksi tähtäävää toimintaa turkulaisten lasten keskuudessa. □

ILMARI RINNE

● Luostarinmäen käsityöläismuseo ja Tuomiokirkko olivat usean lapsen havaintojen ja työn kohteena. — Kuva: Ilmari Rinne.

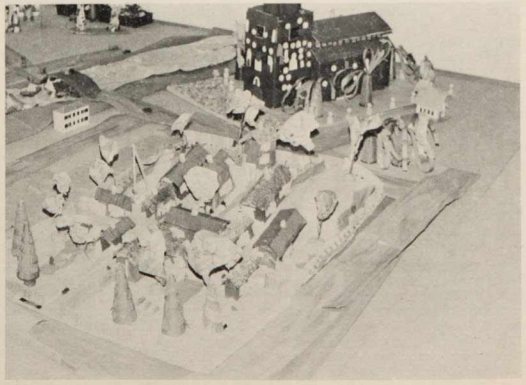

Emil Zatopek ampui lähtölaukauksen Ruissalossa

■ Turun Toverit ja Turun Urheiluliitto järjestivät yhteistoiminnassa kuudennen Ruissalon maratonin (42 195 m), Ruisrääkin (21 000 m) ja Ruisriikin (10 000 m) sunnuntaina 25. 9. 1977. Yli tuhannelle osanottajalle ampui lähtölaukauksen maallmanennätys- ja kultamitalimies sekä Helsingin olympiakisojen kolmoisvoittaja Emil Zatopek, joka vaimonsa Danan kanssa oli vierailumatkalla Suomessa.

Maratonille lähteneistä 35 juoksijasta vain viisi keskeytti. Kilpailun voitti Viipurin Urheilijain Reino Paukkonen ajalla 2.19.42,0. Ruisrääkin juoksi loppuun 402 osanottajaa. Voittajaksi selviytyi Turun Urheiluliiton Jukka Toivola ajalla 1.04.45. Ruisriikillä oli 539 osanottajaa ja voittajaksi tuli Imatran Voiman Erkki Rapinoja ajalla 32.14. Kaikissa kolmessa kilpailussa juoksi loppuun yhteensä 971 osanottajaa.

Aarnen tallin edustajina Aarne Haahtela ja Viljo Vanne ojensivat Kuntoillen terveyttä-mitalin innokkaalle numismaatikolle Emil Zatopekille. □

Turun kaupungin nuorisotoimisto 25 vuotta

■ Turun kaupungin nuorisotoimisto vietti tänä vuonna 25-vuotisjuhlia. Päivä oli samalla va. nuorisotoimen johtaja Kalevi Perhon juhlapäivä, sillä juuri hän aloitti 25 vuotta sitten Turun ensimmäisenä kunnallisena nuorisotyönohjaajana. Juhlapäivänä käytiin nuorisotoimistoa ja sen pitkäaikaisinta työntekijää onnittelemassa. Onnittelijoina olivat tietysti ennen kaikkea eri nuorisojärjestöjen edustajat. Nuorisotoimiston ja nuorisolautakunnan esimerkillisiä kansainvälisiä suhteita kuvaa hyvin se, että onnittelijoitten joukossa oli myös Neuvostoliiton pääkonsulaatin edustaja.

KUNNALLINEN NUORISOTYÖ SYNTYY TURUSSA

Turun kunnallisen nuorisotyön syntysanojen lausujana on pidettävä silloista Turun kaupungin lastensuojelutyönjohtajaa rovasti Daniel Hedmania, joka ansiokkaalla tavalla työskenteli lastensuojelu- ja nuorisojärjestöjen piirissä lähes 30 vuoden ajan. Hänen aloitteestaan lastensuojelulautakunta sotavuosina suoritti monia valmistelevia toimenpiteitä nykyisen kunnallisen nuorisotyöjärjestelmän aikaansaamiseksi. Nuorisotyötoimikunnan puheenjohtajina toimivat lastensuojelulautakunnan silloiset puheenjohtajat lastenhuollon tarkastaja Richard Kanerva ja kirjanpitäjä Sylvi Siltanen.

Vuonna 1944 joulukuun 11. päivänä toimeenpantiin neuvottelukokous nuorisohuoltoa ja lastensuojelua harrastavien järjestöjen edustajille ja lastensuojelulautakunnan aloite em. nuorisotyötoimikunnasta kaupunginhallitukselle syntyi 13. 2. -45. Edellämainitut ovat juuri niitä valmistelevia toimenpiteitä, joista edellä mainittiin ja jotka kehittivät nuorisotyötoimikunta-aloitteen kaupunginvaltuuston päätökseksi ja nuorisotoimiston perustamiseksi.

NUORISOTOIMISTO PERUSTETAAN

Kunnallista nuorisotyötä kehiteltiin kaupungin uuden sosiaaliohjesäännön puitteissa tarkoituksella saada lastensuojelulautakunnan alaisuuteen itsenäisempi nuorisotyöosasto. Näin tapahtuikin 7. päivänä joulukuuta 1951, jolloin em. ohjesääntö vahvistettiin ja josta kaupunginvaltuusto oli jo 3. 9. tehnyt päätöksen. Osasto alkoi toimintansa 1. 1. 1952, mutta merkittävää lienee myöskin se, että saman vuoden alussa perustettiin myös nuorisotyötoimisto lastensuojelutoimiston yhteyteen.

Nuorisotoimisto on aina pitänyt yhteyttä syntyhistoriansa mukaisesti sosiaaliviranomaisiin ja erityisesti lastensuojelulautakunnan nuorisohuoltoon, joka yhteys tänä vuonna on tullut entistä ajankohtaisemmaksi työttömyyden, nuorisotyöttömyyden ja niiden heijastusvaikutuksista nuorten maailmassa. Onhan nuorisolautakunnan kerhokahviloiden asiakkaista tänä vuonna ollut yli puolet työttömänä.

NUORISOTYÖLAUTAKUNTA PERUSTETAAN JA LAKI TULEE AVUKSI

Nuorisolautakunta aloitti toimintansa v. 1956 alusta lukien liikkeenharjoittaja Veikko Randellin puheenjohdolla. Yli 21 vuotta on siis kulunut itsenäisen nuorisotyölautakunnan työn aloittamisesta. Lautakunnan puheenjohtajana toimi koulupuuseppä Antti Suominen vuosina 61—73.

Tammikuun 21. päivänä 1972 annetulla lailla jokaisessa kunnassa on oltava nuorisolautakunta, jonka tehtävänä on toukokuun 19. päivänä annetun asetuksen mukaisesti huolehtia nuorisotoiminnan tukemisesta ja kehittämisestä. Uuden polven puheenjohtajina ovat toimineet 1970-luvulla lääänin nuorisosihteeri Jarno Espola, terveystarkastaja Pekka Lehtinen ja nyt valtiotieteen maisteri Jari Erholm.

SUURIMMAT NUORISOMÄÄRÄRAHAT

Turussa on suurimmat nuorisomäärärahat. Täällä on onnistuttu luomaan poliittisiin päättäjiin kanavoinnit, joita Tampereen nuorisotyöntekijät tapaavat kerran vuodessa tulla ihastelemaan. Käytännössä tämä kanavointi toimii niin, että kun nuorisolautakunnassa päästään yksimielisyyteen jonkin hankkeen ajamisesta, lautakunnan jäsenet ajavat hankkeen läpi ensin oman puolueensa kaupunginhallitusryhmässä ja sen jälkeen valtuustoryhmässä. Ilahduttavaa on, että lautakunnan jäsenet ovat löytäneet paljon yhteisiä tavoitteita poliittisista mielipiteistä riippumatta.

● Turun kaupungin nuorisotoimiston 25-vuotisjuhlassa vastaanottivat va. nuorisotoimenjohtaja Kalevi Perho ja nuorisosihteeri Yrjö Paajanen, Riitta Skippari ja Sirkka Salonen onnitteluja eri järjestöiltä ja yhteisöiltä. Kuvassamme Turun ev.lut. seurakuntien nuorisotoimiston johtaja pastori Lasse Urho ja nuorisosihteeri Harri Raitis onnittelemassa ja ojentamassa 25 tulppaania.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

Tämän päivän nuorisotyöhön kuuluvat kiinteästi kansainväliset yhteydet. Jo 1950 alkoi Turun, Bergenin, Århusin ja Göteborgin nuorisoyhteistyö. 20 vuotta myöhemmin luotiin suhteet Leningradiin. Nuorisovaltuuskuntia vaihdetaan myös Turun ystävyyskaupunkien Kölnin, Rostockin ja Szegedin kanssa.

Tätä yhteistyötä ei hoideta esimerkiksi niin, että nuorisolautakunnan jäsenet matkustelisivat. Valtuuskuntiin kuuluu aina eri nuorisojärjestöjen edustajia ja jos lautakunnan jäseniä on mukana he ovat nuoria. Vastavuoroisesti Turkuun saapuvat valtuuskunnat ovat nuorisolautakunnan lisäksi myös vuoro-

tellen eri nuorisojärjestöjen vieraana.

NUORISOTILOJEN RAKENTAMINEN

Koko kunnallisen nuorisotyön olemassaolon ajan on nuorisohuoneistokysymystä pidetty erittäin tärkeänä ja toiminnan edellytyksiä luovana.

Kaupungin räjähdysmäinen kasvu sen laidoilla ja asumalähiöiden synty on luonut nuorisolautakunnan rakennusohjelmalle monia tähän mennessä tavoittamattomia kohteita. Tänä vuonna valmistunut viimeisin nuorisosuunnitelma onkin laadittu rinnan asuntotuotanto-ohjelman kanssa.

Nuorisotyön kannalta ovat tällä hetkellä kuumimmat alueet Runosmäki, Lauste, Ilpoinen, Suikkila ja Uittamo. Runosmäestä ja Lausteelta on nuorisolautakunnan ja asemakaavaosaston hyvällä yhteistyöllä onnistuttu löytämään tontit nuorisotaloille. Runosmäkeen on tämän vuoden talousarviossa 100 000 mk.

Vaikka nuorisolautakunta on pyrkinyt olemaan aktiivinen, niin se on jäänyt kuitenkin toiseksi rakentajien kanssa ja monista kaupunginosista puuttuvat kokonaan nuorisotilat.

NUORISOLEIRIALUEET

Huomattavalla sijalla nuorisolautakunnan tila- ja aluehankintatoiminnassa on ollut myös nuorisoleirialueet ja niiden rakentaminen. Taivassalon Tippsundin ja Rymättylän Vienolan leirialueet ovat saaneet jo vahvistetun rantakaavansa ja sen mukaisesti hyvän rakennusohjelman. Lautakunnan suurinta leirialuetta, jota myös yhdessä valtion kanssa suunnitellaan tehokkaaseen kansainväliseen käyttöön, varten laaditaan parhaillaan rantakaavaa, joka valmistuu vuoden vaihteessa.

Inarin Nukkumajoella sijaitseva kämppä ja leirialue on tänä syksynä saanut peruskorjauksen, joten toiminta pohjoisimmallakin alueella jatkuu tulevaisuudessa.

Muut alueet sijaitsevat Taivassalossa, Särkisalossa ja Turun omilla äärialueilla sekä Alastarolla.

NUORISOTOIMISTO JA SEN HENKILÖKUNTA

Nuorisotoimistoa hoitivat aluksi oman toimensa ohella nuorisonhuoltajat Jalmari Nieminen ja Walfrid Ahti. Vuoden 1952 alusta aloitti toimintansa lastensuojelulautakunnan alainen nuorisotyöosasto. Saman vuoden helmikuussa astui osaston ensimmäinen työntekijä ohjaaja Kalevi Perho tilapäisen nuorisotyöohjaajan virkaan. Toimistohuoneen Perho sai Apteekkimuseon piharakennuksesta, joka rakennus parin kymmenen vuoden ajan tuli nuorisojärjestöjen edustajille hyvin tutuksi ja oli monenlaisten yhteisneuvottelujen ja -toimintojen keskipisteenä. Toimiston hoitajana oli parin kymmenen vuoden ajan turkulaisen voimistelijaperheen kasvattaja Laura Sappinen.

Kun toimisto 1973 muutti Puutarhakadun varrelle, sai lautakunta kauan odotetut nuorisosihteerien virat, jotka kuvaavat niitä aloja, joiksi kunnallinen nuorisotyö oli pääosaltaan kehittynyt ja jakaantunut:

Kiinteistöalan nuorisosihteeri: Yrjö Paajanen, koulutusalan nuorisosihteeri: Riitta Skippari, hallintoalan nuorisosihteeri: Leena Aho ja erityisnuorisotyöalan nuorisosihteeri: Sirkka Salonen.

Nuorisotiloissa työskentelee eri tehtävissä 50—60 henkeä, mutta erityisesti taloihin kaivattaisiin ohjaajatoimia.

Neljännesvuosisadan aikana tapahtunut kehitys kuvastuu Perhon sanoissa nuorisolautakunnan edustajille: Tullessani nuorisotoimiston palvelukseen olivat lautakunnan jäsenet vanhoja ihmisiä, kun minä aloin olla yhtä vanha lautakunnan jäsenten kanssa, oli yhteistyössä vaikeuksia. Nyt kun lautakunnan jäsenet ovat syntyneet niihin aikoihin, jolloin aloitin työni, yhteistyö sujuu mitä parhaiten. □

Turun raittiusviikon pääteemana liikennejuoppouden vastustaminen

■ Valtakunnallista raittiusviikkoa vietettiin Turussa liikennejuoppouden vastustamisen merkeissä. Viikon teemana oli "Olet esimerkki — kulkijan turvan puolesta liikennejuoppoutta vastaan". Turun kaupungin liikennepoliittisen toimikunnan, Turun kaupungin raittiuslautakunnan, Turun poliisilaitoksen, Turun autokatsastuskonttorin, Autoliiton, Liikenneturvan ja Turun kaupungin liikennelaitoksen yhteinen liikennejuoppoutta vastustava vetoomus päättyi toteamukseen "Yksikin ryyppy vaarantaa oman ja toisen turvallisuuden". Viikon aikana Turussa järjestettiin viitisenkymmentä erilaista tilaisuutta.

Avajaispäivänä sunnuntaina 30. 10. 1977 järjestettiin kauppatorilla ohjelmallinen tilaisuus, jonka musiikista huolehti Helsingin poliisilaitoksen soittokunta. Kaupungin tervehdyksen toi kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi. Juontajana oli Niilo Tarvajärvi, joka mm. jakoi palkinnot lasten ja nuorten liikennekilpailujen osanottajille. Kauppatorilta lähteneeseen värikkääseen autoletkaan osallistui lähes sata autoa. Letkaan liittyi ajoneuvon somistuskilpa, jossa kiinnitettiin huomio liikennejuoppoutta vastustavaan teksti-, piirros- ja kuvamateriaaliin. Letka pistätyi Runosmäessä, Lausteella ja Uittamolla, joissa oli alueelliset tilaisuudet.

Raittiusviikon perhejuhlassa Konserttitalossa keskiviikkona 2. 11. 1977 lausui avaussanat lehtori Taisto Kallioniemi ja juhlapuhujana oli liikenneministeri Veikko Saarto. Muusta ohjelmasta vastasivat Turun VPK:n Puhallinorkesteri, Turun Poliisilaulajat, Turun Pyrkivän tytöt, lauluyhtye Zampala, Turun Kansantanssin Ystävät ja Kyläpelimannit. Juontajana oli Heikki Hietamies.

Autoletkan parhaille toteuttajille raittiuslautakunnan puheenjohtaja Taisto Kallioniemi ja raittiustoimenjohtaja Leo Autio jakoivat palkinnot. Tulokset: 1) Turun Minit, 2) Turun seudun Tuberkuloosi- ja Keuhkovammaiset ry, 3) Kristillisen työläisnuorison Turun osasto, 4) Lausteen Eräpojat, 5) Turkulaiset Päivän Nuoret-osastot, 6) Petreliuksen Dem. Pioneerit & Kupittaan Pioneeriklubi, 7) Peltola-Petreliuksen Dem. Naiset, 8) V.-S. Raittiuspiiri, 9) Turun Kristillinen Raittiusseura, 10) Oy Teboil Ab. L. S. aluekonttori. □

Albin Luostarinen täytti 100 vuotta

■ Liinahaan vanhainkodin asukas Albin Luostarinen täytti 1. 10. 1977 100 vuotta. Kirvesmies Luostarinen on kotoisin Rantasalmelta ja muutti Turkuun puoli vuosisataa sitten. Liinahaan vanhainkodin asukas hän on ollut kuluvan vuoden kesäkuusta lähtien.

Vanhainkodissa järjestettyyn juhlatilaisuuteen päivän sankari saapui johtaja Kirsti Rahtu-Ruohosen ja kahden airueen saattamana. Tilaisuudessa olivat läsnä mm. tyttäret Aino Lunden ja Saima Sjöroos, jotka enää ovat elossa kahdeksasta lapsesta. Onnitteluja kertyi runsaasti, mm. Turun kaupungin ja seurakuntien edustajat esittivät onnittelunsa.

Kunnioitettavan merkkipaalun sivuuttanut Albin Luostarinen on pirteä vanhus. □

Turun säästöpankeissa yli miljardin markan talletukset

■ Turun Suomalaisen Säästöpankin, Turun Työväen Säästöpankin ja Turun Säästöpankin yhteenlaskettu talletuskanta on ylittänyt 1 000 miljoonan markan rajan. Syyskuun päättyessä Turun Suomalaisen Säästöpankin (toimitusjohtaja Jukka Mikkola) talletuskanta oli 489,8 milj. mk, Turun Työväen Säästöpankin (toimitusjohtaja Atte Varjo) 321,7 milj. mk ja Turun Säästöpankin (toimitusjohtaja Sven-Erik Relanti) 201,6 milj. mk.

Säästöpankkien vaikutusalueella asuu noin 200 000 ihmistä, ja jos kokonaissumma jaettaisiin tasan näiden kesken, olisi heillä jokaisella talletettuna säästöpankissa noin 5 000 mk. Aikuisen väestön keskimääräiset talletukset ovat huomattavasti suuremmat. Noin 70 % turkulaisten säästöpankkien luotonannosta on suuntautunut asuntojen tuotantoon ja hankintaan. Turkulaisten säästöpankkien luottojen määrä on noin 870 milj. mk. Toimipaikkoja näillä pankeilla on yhteensä yli 60, talletustilejä yli 300 000, joista palkkatilejä noin 50 000.

Maamme 280 säästöpankista v. 1904 perustettu Turun Suomalainen Säästöpankki on kolmanneksi suurin, v. 1914 perustettu Turun Työväen Säästöpankki seitsemänneksi suurin ja maamme vanhin säästöpankki, v. 1823 perustettu Turun Säästöpankki kolmanneksitoista suurin. □

Happivisailua ja juhlaa Turussa

■ Valtakunnalliseen tupakanvastaiseen "Mieluimmin happea kuin savua"-kampanjaan liittyen Turussa järjestettiin sunnuntaina 9. 10. 1977 happivisailu, johon osallistuneilla oli mahdollisuus tutustua kuntokävelyllään kansanterveys- ja vammaisjärjestöjen toimintapisteisiin ja niissä suoritettavaan toimintaan sekä teemaan liittyneeseen näyttelyyn ja happijuhlaan.

Näyttelyn avauksen suomenkielisen työväenopiston aulassa suoritti kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi, joka samalla esitti kaupungin tervehdyksen ja katkaisi näyttelyportin sulkeneen nauhan. Turun kaupungin raittiuslautakunnan ja tupakanvastaista työtä suorittavien kansalaisjärjestöjen järjestämä näyttely oli avoinna 28. 10. 1977 saakka.

Näyttelyn avauksen jälkeen työväenopiston juhlasalissa pidetyssä happijuhlassa puhui professori Ilkka Vuori. Liikunta- ja musiikkiohjelman ohella tyttönukke "Savu-Sirkku" esitteli tupakoinnin vaaroja.

Maanantaina 10. 10. 1977 vt. professori Eeva Nordman luennoi työväenopistolla aiheesta "Miten irti tupakasta". Turkulaisissa kouluissa oli 10.—14. 10. 1977 teemaan liittyneet päivänavaukset, jotka oli laatinut Lounais-Suomen Syöpäyhdistys, jonka aloitteesta toteutettiin perjantaina 14. 10. 1977 alueellinen radiolähetys "Koululaiset kysyvät tupakasta — asiantuntijat vastaavat". □

Toimitussihteerin pöydältä

SUNNUNTAINA 25. 9. 1977 alkaneen ensimmäisen valtakunnallisen epilepsia-viikon aikana Turun seudun Epilepsiayhdistys järjesti tiedotus- ja valistustilaisuuksia. Viikon päätösjuhlassa sunnuntaina 2. 10. 1977 suomenkielisellä työväenopistolla piti juhlapuheen yhdistyksen puheenjohtaja, dosentti Matti Sillanpää. Maaherra Paavo Aitio osallistui tilaisuuteen. Turun yhdistyksessä on jäseniä noin 250.

★

TURUN kaupungin ja Paraisten Kalkki Oy:n, Partek, välillä allekirjoitetun sopimuksen mukaan Partek luovuttaa kaupungille yhteensä yli 40 hehtaarin maa-alueet ja saa vastavuoroisesti yhtiön Turun Kaakelitehtaan tulevaisuuden tarpeita varten nykyisen teollisuustontin vierestä noin 4,5 hehtaaria sekä 15.000 rakennuskerrosneliömetrin suuruisen rakennusoikeuden mm. Suikkilan kaupunginosasta asuntorakennustarpeisiin. Sopimuksen allekirjoittivat Partekin toimitusjohtaja, ministeri Sakari T. Lehto sekä kaupunginjohtaja Väinö J. Leino ja apulaiskaupunginlakimies Juhani Lehtonen. Partekin Turun Kaakelitehtaan nykyisestä tontista jää osa

Turku-seura, Åbo-samfundet r.y.

toivottaa jäsenilleen ja kaikille turkulaisille

tillönskar sina medlemmar och alla åbobor

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

God Jul och Gott Nytt År

liikennesuunnitelmien mukaan katuväylien alle. Vanhan tehtaan uusimis- ja modernisoimissuunnitelmat vaativat jo tästäkin syystä teollisuustontin laajentamista. Kolmivuorotyön takia tulisi työntekijöiden voida asua tuotantolaitoksien lähellä. Tästä syystä on vaihtosopimuksessa päädytty mm. Suikkilaan, jonne nyt voidaan rakentaa mm. 70 omakotitaloa. Kaupungille tulevasta maasta suurin yhtenäinen alue on Teräsrautela, josta 20 hehtaaria on tulevaa asuntotuotantoaluetta.

★

TURUSSA 10.—14. 1. 1978 pidettävään valtakunnalliseen sellonsoittokilpailuun ilmoittautui 16. sellistiä. Kolmannen kerran järjestettävä kilpailu käydään kolmessa erässä ja loppukilpailussa avustaa Turun kaupunginorkesteri Pertti Pekkasen johdolla. Arvostelulautakuntaan kuuluvat Joonas Kokkonen (puheenjohtaja), Ulf Söderblom, Tuomas Haapanen, William Pleeth (Englanti), Frans Helmerson (Ruotsi) ja Natalia Chakovskaja (Neuvostoliitto). I palkinto on 9 000 mk, II 7 000 mk ja III 5 000 markkaa.

Kilpailutoimikunta on päättänyt hyväksyä osanottajiksi kaikki kuusitoista ilmoittautunutta sellotaiteilijaa:

Seppo Eirola (Turku), Tapani Heikinheimo (Vantaa), Lauri Heikkinen (Tampere), Päivi Hirvikangas (Helsinki), Anssi Karttunen (Helsinki), Hannu Kiiski (Virrat), Markus Kuikka (Helsinki), Lauri Laitinen (Oulu), Kari Lindstedt (Virkkala), Sampo Liukko (Helsinki), Eira Ojanen (Helsinki), Martti Rousi (Turku), Timo Saarilahti (Turku), Kati Toivainen (Jyväskylä), Timo Törmä (Helsinki) ja Lassi Viljanen (Turku).

★

TURUN Laivastoasema on kahdenkymmenen vuoden aikana luovuttanut yhteensä 8 566 pussia vertaa SPR:n veripalvelulle. Laivastoaseman päälliköille, komentaja Erkki Uosukaiselle luovutettiin 12. 9. 1977 varuskunnan esimerkillisyydestä kuvanveistäjä Laila Pullisen suunnittelema SPR:n juhlavuoden mitali "Hädän kolmet kasvot". Luovuttajina olivat SPR:n valmiuspäällikkö Pentti Louhi ja tiedotuspäällikkö Eila Sandborg.

★

ÄBO Akademi ja Handelshögskolan vid Åbo Akademi ovat saaneet Bonnissa toimivalta Deutsche Forschungsgemeinschaftilta kirjalahjoituksen, jonka luovutti Åbo Akademin kirjastolle kulttuuriattasea G. Urbanek. ÅA:n saksankielen laitos ja valtiotieteen laitos saivat yhteisesti yli sata ajankohtaista tieteellistä teosta, joiden arvo on noin 4 500 D-markkaa. Handelshögskolanin saama lahjoitus käsitti nelisenkymmentä nidettä arvoltaan noin 2 400 D-markkaa.

Turun kaupunginsairaala 90-vuotias

■ Turun kaupunginsairaalan toiminnan käynnistämisestä on kulunut 90 vuotta. Sairaalan ala-aulassa tiistaina 1. 11. 1977 pidetyn juhlatilaisuuden avauksen suoritti terveyslautakunnan sairaalaosaston puheenjohtaja, erikoishoitaja Leena Kulju. Kaupunginsairaalan vaiheita kuluneelta yhdeksältä vuosikymmenen ajalta käsitteli prof. Johan Wickström sekä nykypäivää ja tulevaisuutta sairaalanjohtaja Kale Juva. Päätössanat lausui apul.kaup.johtaja Ilkka Järvinen.

Surutoin-nimisessä talossa toimi yksityinen kuumesairaala vuodesta 1833 alkaen. Taloudellisten vaikeuksien takia sairaalaa tarjottiin kaupungille ja kaupunginvaltuusmiesten kokouksessa 24. 5. 1888 todettiin kuumesairaalasta tulleen kunnallissairaalan. 24. 8. 1889 tehtiin päätös rakentaa uusi sairaala, joka otettiin käyttöön v. 1892. Vuosisadan vaihteessa oli mäntypuistikon suojiin noussut 14:n yksikerroksisen puurakennuksen muodostama sairaalayhdyskunta. Oman johtokuntansa sairaala sai v. 1892 ja samana vuonna asetetun toimikunnan laatimasta kehittämisohjelmasta toteutettiin ensin v. 1907 valmistunut kulkutautiosasto. Lämpökeskus ja talousrakennus valmistuivat vuodenvaihteessa 1910—11. Vuosina 1956 ja 1971 lämpökeskus uusittiin. Keittiö modernisoitiin v. 1971 ja mielisairaalan rakentamisesta päätettiin v. 1910. Nykyisessä Kupittaan sairaalassa kahden korjauksen jälkeen paikkaluku on 235. V. 1890 von Heidekenin perustama synnytyslaitos siirtyi Turun kaupungille v. 1914. Kaupunginsairaalan uusi ajanmukainen sairaalarakennus valmistui v. 1970. □

TURUN Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura sekä Turun Sieniseura järjestivät Turun päivänä 18. 9. 1977 sieninäyttelyn Turun yliopiston luonnontieteiden talossa. Näyttelyyn, jossa oli esillä kolmatta sataa sientä, tutustui tuhansia turkulaisia. Turun Sieniseura järjesti maanantaisin Turun kauppatorilla sieniesittelyä elo-syyskuussa. Nämäkin tilaisuudet keräsivät runsaasti turkulaisia.

★

TURUN Eläinsuojeluyhdistys järjesti sunnuntaina 2. 10. 1977 kulkueen, johon osallistui viitisensataa lemmikkieläintä. Kulkueessa oli koirien lisäksi kissoja, kaneja, ankkoja, pari hevosta, pari vuohta ja poro. Kulkueen häntäpäässä oli siivousryhmä sankoineen ja lapioineen. Kulkueen tarkoituksena oli eläinsuojeluajatuksen tunnetuksi tekeminen ja korostaa myönteistä suhtautumista eläimiä kohtaan.

★

TURUN palolaitoksen eläkeläiset kokoontuivat paloasemalle kymmenvuotisen toimintansa merkeissä. Palopäällikkö Pekka Willman ja apulaispalopäällikkö Pentti Turjas esittelivät paloasemaa, mm. hälytyskeskusta ja uutta suurhälytyksiä varten perustettua johtokeskusta. Kahvia juotiin ja puheita pidettiin. Eläkeläisten puheenjohtajuutta hoitaa palokersantti Artturi Lehto.

★

TURUN kaupunki on perustanut koirapuiston Ketarantien varrelle lähellä linja-autoasemaa. Puiston pinta-ala on 1 200 neliömetriä. Puisto on vapaasti kaikkien koiranomistajien käytettävissä ja jokaisen on itse vastattava koiransa käyttäytymisestä. Kaupunki huolehtii puiston puhtaanapidosta. Suunnitelmissa on perustaa koirille ulkoilualueet myös Iso-Heikkilään ja Puropellonkadun varrelle.

★

TURUN Kauppakamarin 60-vuotisjuhlakokoukseen torstaina 10. 11. 1977 osallistui yli 280 jäsentä. Valtiovallan tervehdyksen toi ministeri Esko Rekola, joka piti juhlaesitelmän. Kauppakamarin puheenjohtajaksi valittiin edelleen varatuomari Antti Kataja sekä varapuheenjohtajiksi vuorinevuos Teppo Korte ja kauppaneuvos Eino Jylhä. Uutena jäsenenä hallitukseen valittiin toimitusjohtaja Matti Koivurinta.

★

TURUN kaupungin tilastotoimiston laatimista luetteloista ilmenee, että Turun kaupungin asukkaista vuoden 1977 alussa oli naisia 12 025 enemmän kuin miehiä. Kaupungin koko asukasmäärä oli vastaavana aikana 164.945. Kasvu vuoden 1976 aikana oli 392 henkeä. Kuluvan vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana kaupungin asukasluku kasvoi 247 hengellä. Luonnollinen väestönlisäys oli 542 henkeä, jota muuttotappio vähensi 265 hengellä.

★

TURUN kaupungin terveyslautakunnan valvontaosaston järjestämillä kasvispäivillä 20. 9. 1977 suomenkielisen työväenopiston tiloissa esitelmöivät elintarviketarkastaja Raimo Isaksson, osastopäällikkö Reijo Vartia, agrologi Erkki Ristisuo, hortonomi Yrjö Koivula, kotitalouskonsulentti Anna-Liisa Ristisuo, ylitarkastaja Aimo Kastinen ja apul.prof. Yrjö Mäkinen.

SISÄLLYS — INNEHÅLL

Urpo Levo:
"Itsenäinen Suomi — yhteinen asiamme" 3

Esko Thurén:
Elävä sana 5

Turku-seura juhli 20-vuotistaivaltaan 4 6

Turku-seuran uudet kunniajäsenet 8

"Minun Turkuni"-piirustuskilpailu lapsille 9

Turun tuomiokirkon ovet avautuvat ensi kesänä .. 9

Markku Tanner:
Turku-seuran juhlapäivänä 10

C. J. Gardberg:
Rakennetun miljöön suojelu 11

Eino Lehtinen:
Ikinuorten Turkua vietettiin kauniin syyssään vallitessa 14

Ikinuorten Turku teemana näyteikkunakilpailussa 18

Turun päivän avaustapahtuman puheet Turun kauppatorilla 19

Turun päivän kunniaksi 20

Eero Numerla:
60 vuotta Turun Suomalaisen Yliopistoseuran perustamisesta 21

Yliopistoseuran juhla oli arvokas kulttuuritapahtuma . 23

Matti A. Sainio:
Turun siirtolaisinstituutti .. 24

TY:n ylioppilaskunta toiminut 55 vuotta 25

Turun Ylioppilaskylän päiväkodeissa 165 hoitopaikkaa 25

Mauno Koivisto TY:n kunniatohtoriksi 25

Reino Lento:
Katariinanlaakso 26

Pohjoismainen ystävyyskaupunkikokous Turussa 28

Turun ja Kölnin ystävyyskaupunkitoiminnan merkkivuosi 28

Turun päivillä lukuisia tapahtumia Göteborgissa 29

Turku taitoluisteli voiton Göteborgista 29

Turku voitti Göteborgin 29

Leninin rintakuvan paljastus Turussa Leningradin päivänä 30

Heikki Vuori:
Varissuon liikekeskus — alueen tuleva sydän 31

Hans Othman:
Är Åbo tråkigt 32

Vanhan Turun miljöötä kehitettävä 35

Turun vanha raatihuone olisi entistettävä 1700-luvun asuun 36

Taina Vartiainen:
Turun maakunta-arkiston lisärakennus välttämätön .. 38

Turun suurpalon muistopäivä 39

Toivo T. Rinne:
Hellmanit eivät syyllisiä Turun suurpaloon 39

Turun kauppahallin peruskorjauksen I vaihe valmis .. 40

Irmeli Torssonen:
Turussa melko hyvä matkailukesä 41

Turun Yrittäjänaiset 30 vuotta 41

Ensio Harni:
Graafikko ja kukkien maalari Greta Schalin 42

Turun konserttitalo 25-vuotias 44

Wäinö Aaltosen museo juhli 10-vuotiskauttaan 45

Turun Metsänkävijäin Soittokunnalla juhlavuosi 45

TTY:n Naiskuorolla juhlakonsertti 45

Käsityötaidon päivillä noin 3000 kävijää 45

Aune Kaartovuo:
Unohdettu arvokas elämäntyö 46

Paavo Nurmen juoksijapatsas rikottiin 46

Kaupunginorkesterilla kaksi juhlakonserttia 47

Turun ruotsinkielinen kauppakorkeakoulu toiminut 50 vuotta 47

Raunistulakuvia 47

Raili Kiianlinna:
Liikemies, joka teki radiotoiminnan ja kuntoilun historiaa 48

Turku-aiheisia mitaleja näyttelyssä 49

Tauno Suominen:
Varsinais-Suomen Maakuntaliitto 50-vuotias 50

Turku-seura, Åbo-samfundet ry:n toimintasuunnitelma vuodelle 1978 51

Ilmari Rinne:
Turku-seura toimii 51

Konttori 77-näyttelyssä 5642 kävijää 52

Historiallisia kalleuksia Kultaa ja hopeaa 77:ssä 53

ÅA:n Axelia kouluttaa insinöörejä 53

Ilmari Rinne:
Kotiseutuopetusta päiväkodissa 54

Emil Zatopek ampui lähtölaukauksen Ruissalossa 54

Turun kaupungin nuorisotoimisto 25 vuotta 55

Turun raittiusviikon pääteemana liikennejuoppouden vastustaminen 56

Albin Luostarinen täytti 100 vuotta 56

Turun säästöpankeissa yli miljardin markan talletukset 57

Happivisailua ja juhlaa Turussa 57

Toimitussihteerin pöydältä .. 57

Turun kaupunginsairaala 90-vuotias 58

Kansikuva:

Kuvanveistäjä Terho Sakin veistämä pronssinen Soihtu-patsas Itsenäisyyden aukiolla. Patsas paljastettiin Turun päivänä 21. 9. 1975. — Kuva: Pentti Saarinen.

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1978

Turun Suomalainen Säästöpankki
Kauppiaskatu 9 b, 20100 Turku 10

Turun Seudun Osuuspankki
Maariankatu 4, 20110 Turku 11

Suomen Yhdyspankki Oy
Linnankatu 13 a A, 20100 Turku 10

Turun Säästöpankki
Linnankatu 18, 20100 Turku 10

Verdandi Livförsäkringsaktiebolaget
Olofsv. 2, 20100 Åbo 10

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1978

Turun Osuuskauppa
Eerikinkatu 11, 20100 Turku 10

Oy Wikeström ja Krogius Ab
Linnankatu 35, 20100 Turku 10

Oy Rönkä Ab Muotitalo
Eerikinkatu 12, 20100 Turku 10

Kamera-Aitta Oy
Kauppiaskatu 3, 20100 Turku 10

Tuote-Valinta Oy
Teollisuuskatu 34, 20520 Turku 52

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1978

Wallac Oy
Vähäheikkiläntie 37, 20810 Turku 81

Martti Kaumi Oy
Yliopistonkatu 25, 20100 Turku 10

Kalustokeskus Oy
Yliopistonkatu 14, 20110 Turku 11

Turun Pussi- ja Kirjekuoritehdas Oy
Käsityöläiskatu 5, 20100 Turku 10

Suomen Jalkineliike Oy
Humalistonkatu 8 b, 20100 Turku 10

TOIVOTAMME KAIKILLE TURKULAISILLE

Hyvää Joulua ja Menestyksellistä Vuotta 1978

Turun Hopea
Tammitie 5 — Puh. 371 400

Yliopistokirjakauppa Oy
Yliopistonkatu 27 — Puh. 336 511
Maariankatu 6 — Puh. 19 796

Turun Kopiolaitos Oy
Sirkkalankatu 15 — Puh. 25 228

T:mi Antonoff
Om. Raija Heinonen
Hedelmä- ja herkkuliike
Eerikinkatu 17 — Puh. 24 776

Hotelli Maakunta
Humalistonkatu 7 — Puh. 337 337

Joutsen Apteekki
Turku, Kauppiaskatu 11 — Puh. 336 363

Näköpiste
Eerikinkatu 12 — Puh. 13 154

Kelloliike Lasse Svala
Eerikinkatu 38 — Puh. 14 004

Laukkuliike Marjanen
Brahenkatu 14, Kauppapiha — Puh. 15 162

Kello- ja Kultaliike Venni Tuomi
Humalistonkatu 8 b — Puh. 332 416

SUOSITTU TURKULAINEN KENKÄKAUPPA

J.H.Salmi & K:nit

BRAHENKATU 12

Maariankatu 6
Puh. vaihde 333 300

KAIKILLE TURKULAISILLE HYVÄÄ JOULUA

toivottaa

AURAKATU 5 B
KIINTEISTÖTOIMISTO ★28890 [A]
M. LARMASTO LKV

JÄRKIJOULU-RAUTIASTA

Terätsoy

Yliopistonkatu 18. Puh. 307 222

AUTOKORROS KY
Kytkinkatu 5 Puh. 381 000
UUSI AJANMUKAINEN RUOSTEENESTOLAITOS TURUSSA

Tervetuloa jouluostoksille!
Lelujen erikoisliike
CASAGRANDE
Linnankatu 9—11, Yliopistonkatu 15
Puh. 14 693

TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME JA LIIKETUTTAVILLEMME

Hyvää joulua ja menestyksellistä vuotta 1978

Lihaliike
REINO JOKISEN perill.

Kauppahalli Puh. 14 136
Hämeenkatu 9 Puh. 15 314
Sofiankatu 1 Puh. 305 668

SAMMOSTA SAAT KAIKKI TARVITSEMASI VAKUUTUS-PALVELUT NOPEASTI JA TEHOKKAASTI. MYÖS KORVAUKSET.

yhtä lähellä kuin lähin puhelin
SAMPO

JOULUN RAUHAA, TUNNELMALLISESTI YSTÄVILLEMME.

HOTEL MARINA PALACE

NV nerg'vaahtera mainos palvelu
silkkipaino
kilpimaalaamo
mainosvalmistamo
hämeenkatu 26 b 20100 turku 10 921-333668

PERHE-BAARI

MARTINKATU 3

puh. 357 903

TÄHTI-BAARI

PUUTARHAKATU 15

puh. 19 046

Baareissamme maukasta kotiruokaa,
herkullisia voileipiä,
hyvää kahvia ja kotona leivottua pullaa.

Suuremmille ryhmille ryhmäalennus.

Suosittelemme Wäinö Aaltosen museon kahviota

puh. 350 560

Tilattavissa pikku-ryhmille iltaisin.

Lounais-Suomen Kirjapaino Oy